Austria, France, Germany, Greece, Luxembourg 3.00 EUR; Sweden 32 SEK; Switzerland 4.80 CHF; BiH 5.00 BAM; Crna Gora 2.50 EUR; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 DEN; Slovenija 2.50 EUR

150 din

8 600102 660014

VREME

24. novembar 2011.

broj 1090

Privatni izvršitelji

Kuc, kuc – došli smo po dug

SEOBE U RUSIJU

PODMOSKOVSKI SRBI

Intervju ▸ **David Albahari**

5 BMW benefita

www.bmw.rs

Zadovoljstvo u vožnji

4 GODINE GARANCIJE

4 GODINE BESPLATNOG SERVISIRANJA

BESPLATAN KASKO

ODLIČNI USLOVI FINANSIRANJA U SARADNJI SA BMW FS-OM

OTKUP VOZILA STARO ZA NOVO

ZA 5. ROĐENDAN JE I NEMOGUĆE – MOGUĆE.

5 BMW BENEFITA

Pravi je momenat za istinsko uživanje. Delta Motors slavi 5. rođendan i deli sa vama zadovoljstvo vožnje BMW-a. Novom, jedinstvenom ponudom, obuhvaćena su sva vozila iz BMW game.

PROSLAVIMO 5 GODINA DELTA MOTORSA SA 5 BMW BENEFITA.

NAPOMENA
Ponuda se ne odnosi na specijalne vidove prodaje: direktna prodaja, diplomatska prodaja i flotna prodaja kao ni za novi model BMW Serije 1. Besplatan kasko u prvoj godini. Garancija i besplatno redovno servisiranje do isteka 4 godine ili 100.000km u skladu sa opštim uslovima BSI. Ponuda traje do 31. decembra 2011. Za detaljne informacije kontaktirajte vašeg BMW prodavca.

BMW EfficientDynamics
I manja emisija i više uživanja u vožnji.

Delta Motors
Radnička 8
Beograd
Telefon:
011 353 99 00

Radulović Group
Dragoslava Srejovića b.b.
Beograd
Telefon:
011 20 80 180

Radulović Group
Novosadski put 71
Novi Sad
Telefon:
021 820 888

Radulović Group
Višnjička 53a
Beograd
Telefon / fax:
011 20 80 888

Mitić Company
Stevana Nemanje 60a
Niš
Telefon:
018 456 15 35

Auto Garant Motors
Ibarski put bb
Čačak
Telefon:
032 380 900

Stefanović Auto
Vlaško Polje
Mladenovac
Telefon:
011 82 01 900

VREME
BROJ 1090
24. novembar 2011.

04 Međuvreme

08 ZOOM: Al' se nekad dobro jelo

10 Seobe u Rusiju:
Stopama Isakoviča, Karađorđa i komunista

12 Miloševići: Zastarela suđenja

16 Trupni portret: Napred, Plavi

18 SANU, prvih 170 godina: Akademija nije sekta

22 Intervju: dr Aleksandar Vuksanović, direktor RFZO

24 Privatni izvršitelji: Kuc, kuc – došli smo po dug

27 Most Zemun–Borča: Barka na kraju grada

30 Portret savremenika:
Edin Dervišhalidović – Dino Merlin

33 Vreme Beograda: Da nas bude više

41 Nuspojave: Statusna neutralnost

42 Ljudi i vreme

KULTURA

44 Intervju: David Albahari

48 Poezija Milene Marković: Poezija može sve

51 Koncert: Arsen i Matija Dedić na Kolarcu

52 Izložba: "Nacistički teror
nad homoseksualcima od 1933. do 1945"

54 Intervju: Masimo Furlan, reditelj

55 Reč o delu

57 TV Manijak: Zidne novine

SVET

58 Egipat: Izbori u senci nasilja

60 Dužnička kriza: Noćna mora kod trezora

62 ~~Nemačka:~~ ~~Neonacisti i tajne službe~~

MOZAIK

65 Vreme nauke: Botanika

74 Pošta

76 Strip: Prodavci na pijaci koja iščezava (2)

78 Vreme uživanja: Mala plaža

Pomalo je gorko što u čitavoj priči o Dinu Merlinu ima najmanje muzike i priče o muzici, a mnogo više svega ostalog. Ko je čovek koji je 20 godina odbijao da održi koncert u Beogradu, a onda rasprodao tri Arene, kome zbog dolaska u Beograd prete, a na koncertima dežuraju policija, tužilac i sudija za prekršaje

Piše: Jovana Gligorijević

Malo je danas pravih pesnika. Milena Marković je pravi pesnik

Piše: Muharem Bazdulj

Jedna neonacistička grupa ubila je u poslednjih deset godina najmanje deset ljudi, a da niko na nju nije ni posumnjao. Ovo skandalozno otkriće otvorilo je pitanje da li su nemačke obaveštajne službe i policija do te mere nesposobne, ili neonacisti uživaju zaštitu pojedinaca u državnom aparatu

Piše: Andrej Ivanji

Fotografija na naslovnoj strani: **Marko Milošević**
Foto: **Aleksander Natruškin / Reuters**

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić (vreme uspeha), Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Most preko Kolubare na periferiji Valjeva, dugačak 70 metara i težak oko pola miliona evra, poklon "Puteva Srbije" gradu Valjevu, ne služi baš ničemu. Završava se na početku njive nad kojom je trebalo da se nadvije drugom polovinom. Razlog? "Greška u koracima", kaže gradonačelnik Valjeva. Počeli su da grade most pre nego što su sklopili dogovor sa vlasnicima njive preko koje most treba da prođe. Foto: Dragan Todorović

24/11/11 - 30/11/11

prognoza vremena

22/11/11
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	2 5	1 6	1 7	0 6	0 8	1 10	3 11
Vojvodina	-1 5	-2 5	-1 6	-1 5	-2 7	-2 9	1 10
centralna i južna Srbija	-1 5	0 6	-1 7	-1 7	-2 9	-2 10	1 12

Biometeorološka situacija većinom povoljna uz manje i retke tegobe kod meteoropata i hroničnih bolesnika. Kod svih je neophodno adekvatno odevanje zbog niskih jutarnjih temperatura.

broj nedelje

44

U Srbiji su od početka godine 44 žene ubijene u porodičnom nasilju, a više od 6000 porodica je imalo iskustvo sa tim problemom.

DEČJA PRAVA

Kući u ponoć, kod lekara sami

foto: Vesna Anđić

Rasprava o zakonu o pravima deteta trebalo bi da se održi sredinom decembra. Ove nedelje javnost je saznala još jedan detalj čija bi primena podrazumevala da lica do deset godina budu pod gotovo dvadesetčetvoročasovnim nadzorom roditelja, ili drugih punoletnih osoba od poverenja, te se zbog drastičnosti ovakvog predloga odmah nameće pitanje primenjivosti takvog zakona u slučajevima samohranih roditelja. Naime, novi zakon bi propisivao da deca, dok ne napune deset godina, ne smeju sama da idu do škole, prodavnice, niti da se sama igraju u parku. Takođe, maloletnici koji još nisu napunili 15 godina moraju biti kod kuće pre nego što sat otkuca 23 časa, jer Prednacrt zakona o pravima deteta propisuje da oni moraju imati punoletnog pratioca ukoliko se nalaze na ulici jedan čas pre ponoći. Spomena Milačić, psiholog i izvršni direktor Udruženja građana Luneta, izjavila je za "Politiku" da apsolutno podržava zakonodavca u ideji da deca mlađa od 15 godina moraju imati nadzor ako kuću napuštaju posle 23 časa i ističe da tinejdžeri nemaju šta da traže u to vreme na ulici, budući da ništa od institucija koje su namenjeni deci tog uzrasta, ne radi u to doba noći. Sa druge strane, predlog o celodnevnom nadzoru dece do deset godina neki stručnjaci vide kao nerealan. Tako Božidar Ostojić, magistar pedagogije iz OŠ "Drinka Pavlović", u izjavi "Politici" postavlja pitanje: ko će da obezbedi stalni nadzor dece kada se radno vreme roditelja ne poklapa sa "radnim vremenom" mališana? Možda odgovor na ovo pitanje leži u novom zakonu o osnovnom vaspitanju i obrazovanju, koji bi trebalo da se nađe u parlamentu početkom decembra, a trebalo bi da reguliše besplatan prevoz i obrok za đake, produženi boravak za prva četiri razreda, kao i mogućnost kućne nastave. Najveću pažnju stručne javnosti privukla je nastava kod kuće i na daljinu, za koju psiholozi kažu da je mač sa dve oštrice. Prema rečima pomoćnika ministra prosvete Želimira Popova, nastava bi se po novom zakonu kod kuće mogla organizovati samo za decu za koju je to potpuno opravdano, a roditelji bi morali da podnesu molbu sa objašnjenjem zašto žele da se njihovo dete školuje kod kuće. Škola bi bila dužna da nadgleda obrazovanje deteta koje se školuje kod kuće, a deca bi na kraju godine polagala ispit znanja. Mlađi adolescenti nisu ipak samo ograničeni novim zakonima, nego su izmenjenim Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju (usvojenim jula ove godine) dobili i više slobode. Naime, ovim zakonskim aktom, koji bi od naredne godine trebalo da počne da se primenjuje, propisano je da petnaestogodišnjak, ako ima izvesne zdravstvene tegobe, može samostalno da se obrati lekaru, a ako ne želi da roditelji to doznaju, ima pravo da od lekara zatraži da podaci iz njegovog zdravstvenog kartona ostanu tajni za svakoga, pa i za roditelje ili staratelje. Ako lekar, međutim, proceni da su život ili zdravlje petnaestogodišnjaka ozbiljno ugroženi, dužan je da o tome obavesti roditelje. Oni koji su inicirali ovu odredbu Zakona smatraju da će na taj način više motivisati decu da se na vreme jave za pomoć lekaru, bez straha od odmazde u porodici i povećanja rizika da se stanje nastalo rizičnim ponašanjem iskomplikuje. Oni koji mu se protive smatraju da će roditelji pogubiti i ono malo kontrole koju (misle) da imaju nad svojom decom.

B.Š.

novogovor

Kriza

Kriza je svako zbivanje koje vodi nestabilnosti i opasnoj situaciji za pojedinca, grupu, zajednicu ili društvo u celini – u pitanjima bezbednosti, ekonomije, politike, društvenim i okolišnim stvarima.

Utoliko je veća ukoliko bane iznenada i bez upozorenja.

U životu pojedinca, kriza je sinonim za izazov jer može se reći da je sam život kriza, od rođenja *inter feces et urinam* do umiranja u istom.

Ono čime nas plaše – globalnom, ekonomskom, svetskom, naftnom itd. krizom – u stvari je način na koji gospodari sveta upozoravaju da se ne predajemo, već da zapnemo ne bi li ih na vlasti održali. I taj svet i krizu čiju su cikličnu tajnu u osnovama kapitalizma kao društveno organizovane gramzivosti odavno raskrinkali marksizam i anarhizam.

Politički korektne definicije krize su beskrajno zabavne, naročito one zaodenute magičnim plaštom društvene nauke i tehnike. To je sranje u kom se neki sistem nađe bez upozorenja. Neki bivši i budući nobelovci objašnjavaju kako su krize posebni, neočekivani ili neuobičajeni događaji koji prete da ciljeve neke organizacije rasture do potpune nejasnoće.

A drugi lepo žive od kriza u celini, od izazivanja i proizvodnje do savetovanja, honorarnih poslova i "rešavanja": npr. Međunarodna krizna grupa; ICB Project, istraživači ponašanja u međunarodnim krizama, NATO; udruženja generala privatnih armija, borci za mir u svetu... Do snabdevača i distributera narodnih kuhinja, hrane, lekova i ljubavi za sirotinju.

Glamurozna imena raznih kriza – ustavna, državna, smrtonosna, ekološka, energetska, naftna, revolucionarna, ratna, pa čak i kriza srednjih godina – u novogovoru služe samo za zastrašivanje i hipnozu podanika.

Pošto je Kina u poslednjih nekoliko milenijuma preživela isto toliko kriza, možda valja uzeti u obzir dve "krizne" poslovice. Jedna kaže da će seljaku koji dovoljno dugo stoji na brdu otvorenih usta na kraju u njih uleteti patka, a druga da će onaj ko dovoljno dugo sedi na obali reke videti kako voda pronosi telo njegovog neprijatelja.

U starogrčkom *krise* znači odvajanje, moć razlikovanja, odluku, priliku, izbor, prosuđivanje, raspravu i, najzad, odluku.

Još jednostavnije, kineska reč za krizu piše se sa dva znaka: jedan znači "opasnost" a drugi "mogućnost".

Pa, vidite šta vam se više sviđa.

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Novine u plamenu

Koliko pre desetak-petnaest godina, najveća muka bila je obući se rano ujutru za izlazak do trafike dok se greje voda za kafu. Internet nam je doneo komfor. Više ne moramo iz pidžame mada je kompjuteru još potrebno vreme da podigne sistem, taman koliko vodi da prokljuca. Eh, došlo vala vreme da se i ta navika menja.

Prema najnovijim istraživanjima u ozbiljnijim i zapitanijim zemljama od naše, utvrđeno je da ljudi koji imaju tablet računare imaju tendenciju da ih koriste rano ujutru i kasno po podne, tačnije, pre nego što odu na posao i kada se sa posla vrate.

Treba li nam bolji dokaz za to da tablet, više nego običan računar, zamenjuje štampu?

Istraživači primećuju da se vrsta računara koji koristimo menja tokom dana. Počinjemo tabletom koji se trenutno startuje (verovatno uz njega ide kafa iz nespreso automata, nikako turska), pa onda na poslu prelazimo na PC uz izlete na mobilni telefon kada god smo podalje od radnog mesta. Sociolozima bi to moglo da bude interesantno zbog načina ponašanja, ujutru i po podne smo, dakle, najmanje interaktivni, spremni da upijamo informacije, ali ne i da ih šaljemo (odgovaramo na mejlove i slično, za šta tablet nije najzgodniji). Uz izuzimanje zagriženih tviteraša koji, verovatno, stalno uz sebe imaju mobilni.

Vlasnici štampanih medija ovo bi morali dobro da prouče jer je njihova koža u pitanju. Trenutno im je najveći problem taj što su oni koji kupuju novine sve stariji, prosečno imaju više od pedeset godina, dok su vlasnici tableta uglavnom u kategoriji od 25 do 45. Tableti nisu jeftini, a postaju još skuplji ako već imate računar u kući.

No, slično je bilo i sa pametnim telefonima, pa su se mobilni operateri dosetili i krenuli da ih nude jeftino uz pakete usluga.

Sada se postavlja pitanje, da li bi tablete trebalo nuditi uz pretplatničke pakete za novine? Ako već svi pokazatelji govore o stvaranju nove navike (ako taj pridev ide uz tu imenicu).

Većina velikih medija, pa i medija u Srbiji, već ima aplikacije za tablet računare i mobilne telefone, ali to ipak nije dovoljno da bi opstali kod mlađe generacije čitalaca. Da bi novine pristojno živele, potrebno je da tablet imaju svi, što je uz trenutne cene nedostižno. Sadašnjih dva odsto korisnika tableta u odnosu na ostale računare nije dovoljno ni za preživljavanje, mada sve veći broj korisnika obećava.

I tu ima promena, doduše. Hit je novi tablet kompanije Amazon, nova verzija Kindla pod imenom *Fire* (vatra ili plamen). Sa cenom od 199 dolara, za sada samo u SAD, i sa performansama koje su nedaleko od neprikosnovenog ajpeda, ozbiljno preti da poremeti odnose na tržištu, ali i u vašem životu. Dolazi sa već instaliranim aplikacijama novina i magazina, samo treba da ih spuštate sa interneta. Problem je čitanje sa manjeg ekrana, ali navike se menjaju, pa će valjda i grafički prelomi novina.

Urednici starog kova reći će da ništa nije bolje od papira, ali ne ide im u prilog što je i papirnog novca sve manje u opticaju.

SANDŽAK

Muftija geteborški

U švedskom gradu Geteborgu, u subotu, 14. novembra, otvoreno je predstavništvo Narodnog veća Sandžaka (NVS), organizacije koju vodi muftija Muamer Zukorlić. Kako u NVS-u kažu, ovo, regionalno i za Skandinaviju zaduženo predstavništvo, prvo je van Srbije, a u toku su pripreme za otvaranje istih kancelarija u Vašingtonu, Briselu i Istanbulu.

Seada Šaćirović, predsednik Izvršnog odbora NVS-a, rekao je da je otvaranje predsedništva u Švedskoj istorijski događaj i da će to da unapredi ekonomsko-trgovinsku i kulturnu saradnju sa Bošnjacima iz Sandžaka. "Takođe, želimo da naše sunarodnike iz Švedske više politički angažujemo, jer malo njih koristi svoje biračko pravo. Upravo zato želimo da ih animiramo i organizujemo za predstojeće izbore."

Za predsednika geteborškog predstavništva imenovan je Ferid Ferko Šantić, član Pokreta za autonomiju Sandžaka, nestranačke organizacije koja će "baštiniti tekovine decenijske borbe sandžačkih naroda za autonomiju Sandžaka". On je u autorskom tekstu za jedan Internet portal iz Sandžaka, objasnio da "predstavništvo za Sandžak ima i značaj i snagu ambasade".

"Večernje novosti" od 22. novembra, baveći se ovim pitanjem, prenose mišljenje bivšeg ambasadora Srbije u Nemačkoj Ognjena Pribićevića, koji kaže da je Zukorlićevo predstavništvo vid nelegitimne političke borbe: "To nigde na svetu ne postoji. Ko hoće politički da lobira – iznajmi agenciju, a ne otvara kancelariju. Brisel to sigurno neće prepoznati kao ozbiljnu stvar, jer je ovo na nivou lobiranja nekakvog preduzeća. Nikada nisam čuo da neko ko ima versku titulu otvara bilo kakvu kancelariju ovog tipa."

"Novosti" još pišu da su kancelarije, koje otvaraju okruzi ili pokrajine zemalja, česta pojava u diplomatiji, ali po tačno utvrđenim pravilima. "One se otvaraju u dogovoru sa Ministarstvom spoljnih poslova matične zemlje. Među najuticajnije ovakve institucije u Briselu, koje diplomate čak zovu i malim ambasadama, ubrajaju se, recimo, predstavništva Bavarske ili Baden-Virtenberga, ali na njihovim zgradama, pored zastave Pokrajine, stoji i obeležje Nemačke. Ovde to nije slučaj."

Na svečanosti, iza govornika, visila je zastava Bosne i Hercegovine i zastava sa grbom Bošnjaka iz Sandžaka.

Predsednik Socijaldemokratske partije i ministar Rasim Ljajić, rekao je da je ovde reč o nepostojećim institucijama čiji je vek trajanja dug koliko mediji o tome pišu – dva ili tri dana: "Cilj je da se ovom fantomskom institucijom skrene pažnja. To je čista reklama. Zukorlić jedino stalnim pravljenjem problema može da ostane u životu. Upropastio je i uništio sve što je do sada radio. Ništa pozitivno ne može da ponudi. Koga će on da predstavlja?"

M. R.

GOLI PERFORMANS U BEOGRADU

Krzno no, no

Povodom obeležavanja Nedelje borbe protiv krzna, koja traje od 19. do 26. novembra, i održava se u mnogim svetskim metropolama, u Beogradu je održan protest Srbija protiv krzna. Aktivisti iz udruženja Sloboda za životinje, u saradnji sa kolegama iz udruženja Prijatelji životinja iz Zagreba, izveli su neobičan "goli" performans na Trgu Republike, u petak 18. novembra, pri čemu su ležali na krznu odeveni samo u donji veš.

Prema rečima Zorana Mikana iz udruženja Sloboda za životinje, cilj ovog protesta bio je da se podigne svest građana Srbije o okrutnosti industrije krzna i besmislu ubijanja životinja zbog mode i glamura. Podaci koje je izneo zaista su zastrašujući – za izradu jedne bunde dužine jednog metra, u zavisnosti od životinjske vrste, potrebno je da se liši života: 100 činčila, 60 lasica, 42 lisice, 40 rakuna, 20 vidri, 20 jazavaca. U Kini se, u modne svrhe, godišnje ubije više od dva i po miliona pasa i mačaka.

Ovaj aktivista Slobode za životinje podseća da je 2009. godine donet Zakon o dobrobiti životinja u Srbiji, kojim treba da se reguliše zabrana rada farmi krznašica do 2019. godine. Branioci prava životinja, međutim, upozoravaju da za sada ne postoji pravna regulativa koja bi propisala zaštitu krznašica, odnosno bliže propisala uslove za gajenje svake vrste ponaosob, metode eutanazije, efikasan mehanizam kontrole i adekvatne sankcije. Danas ovim životinjama nisu obezbeđeni adekvatni uslovi za život, eutanazija se izvodi nestručno, a broj farmi se iz dana u dan povećava.

foto: Ivan Šepić

Životinje koje se koriste za dobijanje krzna se izoluju iz njihove prirodne sredine i gaje u specijalno napravljenim kavezima. Životinje koje se koriste za reprodukciju provedu ceo svoj život u kavezu, a njihovi mladunci se ubijaju sa osam meseci starosti, odnosno čim dobiju svoje prvo zimsko krzno. Farme se sastoje od kaveza u kojima može da se drži i do 100.000 životinja. U ovakvim sistemima gajenja krznašice ne mogu zadovoljiti svoje potrebe. Zatvorenost i mali prostor u kavezima utiču na pojavu neprirodnih ponavljajućih pokreta, takozvanih stereotipija. Stručnjaci smatraju da su to patološki oblici ponašanja, koji se javljaju kao uzrok stresa, a manifestuju se u obliku neprekidnog trčanja s jedne strane kaveza na drugu.

Mnoge zemlje Evrope preuzele su odgovarajuće mere kako bi ovu privrednu granu svele na minimum ili ukinule. U nekim zemljama Evropske unije zabranjeno je gajenje životinja radi dobijanja krzna, a u drugim su uvedeni striktni propisi koji se tiču dobrobiti ovih životinja.

U Srbiji Ministarstvo poljoprivrede organizuje konkurse i daje novčana sredstva u iznosu od 30 miliona evra, kojima se kreditiraju mala i srednja preduzeća i farme za preradu krzna.

ĐURĐICA BOGOSAVLJEVIĆ

piše: Dragoljub Žarković

Al' se nekad dobro jelo: Kako je Vojislav Koštunica započeo izbornu kampanju podsećanjem na plate i cene u njegovom mandatu

Predsednik DSS-a ima retku privilegiju da ne priča kako će nam biti, nego da govori kako nam je bilo i to ne tako davno. Pošteno, bilo je bedno i sirotinjski, ali sad je još bednije i siromašnije. Može li se od toga napraviti politički kapital?

Pošto seko mleko:
Nije sve u krizi, ima nešto i u ljudima

Ima tome, brat bratu, tri meseca kako sam prihvatio opkladu protiv kolegijuma "Vremena", šaljivu, drugarsku opkladu, sklopljenu u dokolici između dva broja, da će stranka Vojislava Koštunice osvojiti više od 12 odsto glasova na narednim parlamentarnim izborima pod jednim uslovom: da do izbora pominju samo kolika je bila prosečna plata u vreme Koštuničinog mandata.

Kolegijum sada tvrdi da sam se kladio, sam protiv njih, u hiljadu ćevapa, a ja tvrdim da je bila reč o sto, hiljadu ionako ne mogu da pojedu: tek, bilo kako bilo, neko je moju analitičku procenu dojavio Koštunici i čitam kako je eksploatiše u novosadskom "Akteru", sve navijajući da ja umrem od toliko mesa.

Još mislim da je Silvano Bolčić, sociolog ovdašnji, u pravednom gnevu protiv novokomponovanih analitičara, zaogrnutih maskom mudrih poznavalaca društva i odnosa u njemu, u nedavno objavljenom tekstu u "Politici" mislio baš na mene. Jer ko bi drugi, nego mi doučeni, svoj sud prodavao za tanjir mesa, mada je to mnogo tanjira ako smo se baš kladili u hiljadu ćevapa.

Bilo kako bilo Koštunica je navalio na tu temu pa je pomenutom nedeljniku rekao: "Najvrednije što DSS ima jeste naša nepotkupljiva politika koja uvek i pod svim okolnostima Srbiju i srpski narod stavlja iznad svih interesa i svih kalkulacija. A posebno je važno što smo na delu pokazali ovu politiku. I ne samo kada je reč o donošenju novog ustava, koji se pokazao kao čvrsta brana za sve one koji bi da rasparčavaju Srbiju, nego podjednako i kada se radi o razvoju zemlje. I letimičan pogled na rezultate vlada koje smo vodili, pokazuje da je Srbija tada bila u usponu.

Evo kako to izgleda kada pretvorimo u brojke: u periodu od 2005. do 2008. godine realne zarade porasle su za 38 odsto. Rast bruto društvenog prihoda 2007. godine u Srbiji je bio sedam odsto, dok je u 2010. bio 1,9 odsto. Nezaposlenost u aprilu 2008. godine bila je 13,3 odsto, a u aprilu 2011. godine skoro se udvostručila i iznosi 22,2 odsto. Kada je reč o zaduživanju zemlje, podsetio bih da smo 2007. godine vratili celokupni dug MMF-u, dok danas Srbija duguje MMF-u skoro 2,5 milijarde evra, a ukupni državni dug dostigao je skoro 15 milijardi evra ili 44,4 odsto bruto društvenog proizvoda, što je gornja granica zaduženosti.

Navešću još nekoliko podataka koji mnogo govore: ulje je 2008. godine koštalo 79 dinara, a danas košta 130 dinara. Hleb je 2008. bio 26 dinara, dok je danas 44 dinara. Mleko je 2008. koštalo 48 dinara, danas 79 dinara. Benzin je 2007. bio 75 dinara, a danas ga plaćamo 125 dinara. Svi ovi podaci govore o jednoj odgovornoj ekonomskoj politici koja je omogućila postupan i siguran razvoj zemlje. Ne mogu se jeftinom propagandom omalovažiti ovi rezultati, niti se može reći da su samo zbog svetske krize zavladali ovakva pustoš i beznađe Srbijom. Dakle, DSS izlazi pred građane sa svojom državotvornom politikom zaštite nacionalnih interesa i ekonomskom politikom razvoja zemlje, jer bez razvoja ne možemo braniti nacionalne interese, niti omogućiti građanima pristojan život u normalnoj Srbiji."

Šta da napišem posle ovog opširnog citata, osim da Koštunica radi u korist moje opklade. Setio se ne samo plate nego i duga, i cene hleba, ulja, benzina, mleka; dobro, ćevape nije pominjao, ali ako dobijem opkladu, pozvaću i njega da pojedemo tih hiljadu ćevapa, mada će i glavni odbor stranke biti nedovoljan za tu konzumaciju.

Foto:Zoran Žestić

Koštunica ima retku privilegiju da ne priča kako će nam biti, nego da govori kako nam je bilo. Pošteno, bilo je bedno i sirotinjski, ali sad je još bednije i siromašnije. Nego sve nešto mislim da neće da stane na ovom, a onda sam ja nadrljao. Ima da platim opkladu. Rekli smo – sto ćevapa.

Dan tolerancije: Pozovi "pet M" radi ubistva

PROTEKLE NEDELJE BIO je međunarodni Dan tolerancije. Čitajte ovonedeljne novine i tražite makar u tragovima dokaz da ovi naši, zavađeni kakvi već jesu, znaju bilo šta o trpeljivosti prema drugom. Vrhunac njihove tolerancije je da ćute i odnekud misle da svaki govor mora biti protiv nekog. Prednjače ovi što se bore za cenzus. Sve im se čini da u gnevu i slabom javnom rasuđivanju nalaze bazu za sebe, rezervoar glasova i slamku spasa.

Milutin Mrkonjić se posebno istakao sa "pet M", navodeći, kao žrtve režima, svoje prijatelje iz SPS-a (Mira Marković, Dragoljub Milanović, Radomir Marković...) utekle ili stradale od narodnog suda, a onda je Vuk Drašković stvar začinio tvrdnjom da mu baš iz SPS-a prete ubistvom. Čeda Jovanović je čitav SANU nazvao "muzejom voštanih figura", a Mlađan Dinkić opanjkava vladu, i povremeno uskraćuje skupštinski kvorum, tvrdeći još da bi sve bilo bolje da je kojim slučajem on bio predsednik vlade Srbije, a ne neki drugi ljudi.

Ne bih da nabrajam dalje, ali ovde, hajde da uopštimo, isticanje homofobijom, rasizmom, kolektivnim osudama, podsticanjem svake vrste predrasude prema svemu što je manjinsko postaje vrsta izborne, političke legitimacije i nije čudo što se umnožava broj onih koji misle da bi "belim listićima", odnosno povećanjem broja svesno nevažećih glasova na predstojećim izborima, mogli da otrezne političku elitu. Koliko ih ja znam, a verujte da ih dobro znam, njih samo poraz može da otrezni. Jedva čekaju da im na listiću nacrtate neku skaradnost a oni da vam, posle, uvale još veću. Apstinenti od svake politike ujedinite se – nije to parola koja će bilo koga da opameti. Dok se okrenete, oni će da vas zavrnu. Glasajte makar pogrešno.

Naredni broj: Da li su mediji korumpirani?

VIDIM DA SE na medije digla i kuka i motika. Ispadosmo korumpirani kao što je narodno verovanje da se kod lekara ne ide barem bez dvesta grama kafe. Mada s tim mitom ne biste daleko stigli, to je bilo više figurativno.

Ali, posle famoznog izveštaja Verice Barać, predsednice vladinog Saveta za borbu protiv korupcije, temeljno prećutanog baš u medijima, umnožava se broj znalaca situacije "u našim redovima", ali me je strah da je njihovo znanje još manje od Baraćkinog, koja se, odnekud, ljuti što ne pišemo o tome svaki dan i na sva zvona.

Gospođa je u dobroj meri pomešala činjenice i sopstvena politička uverenja i rekao bih da ćutnja o ovoj temi dobrim delom počiva i na – pristojnosti. Izveštaj je, naime, napravljen po principu – red činjenica, red tračeva, ali, ruku na srce, da je to bilo o sudovima, na primer, mediji bi se udarnički prihvatili tog izveštaja. U narednom broju "Vremena" objavićemo opširnu temu pod radnim naslovom "Da li su mediji u Srbiji korumpirani", pa vi posle vidite. ◂

Stopama Isakoviča, K

Zahtev Srba sa Kosova da dobiju rusko državljanstvo oblik je demonstracije nezadovoljstva politikom sopstvene zemlje budući da niko ne veruje da bi – sve da to državljanstvo i dobiju – sa porodicama odselili u neke "Nove Srbije" i "Slavjanosrbije" nadomak Zaporožja. A ipak, kako su izgledale seobe Srba u Rusiju i šta je tamo s njima bilo

"Život u našoj naseobini prve godine bio je kao, na primer, život nesrećnih brodolomaca koje su morski talasi izbacili na pusto ostrvo, pa se tamo hranili zeljem, korenjem, ribama, pticama i zverkama koje ulove. Tako smo pali i mi na tu golu stepu, na zemljište na kome od stvorenja sveta niko nije živeo i gde se ni za kakav novac ništa nije moglo nabaviti. Kad je nekom nešto zatrebalo, morao je ići po nekoliko dana do mesta gde bi tu stvar po visokoj ceni najzad našao", piše Simeon Piščević u svojim čuvenim *Memoarima* o životu srpskih doseljenika u Rusiju polovinom XVIII veka.

Sa jedne strane, ovo je Piščevićevo sviftovski precizno delo iz 1785. imalo ogroman uticaj na

arađorđa i komunista

RUSIJA KAO UZDANICA: Barikade na severu Kosova Foto: REUTERS

istoriju srpske književnosti, pre svega na nastanak Seoba Miloša Crnjanskog, ali je, sa druge, ostalo i jedino trajno obeležje koje je preživelo prvu i poslednju organizovanu seobu Srba na teritoriju Ruskog carstva.

Uz nekoliko drugih manje poznatih memoarskih i istorijskih izvora, danas praktično nema traga više desetina hiljada Srba koji su se na carski poziv od 1751. do 1753. naselili u oblasti na desnoj i levoj obali Dnjepra u Južnoj Rusiji da bi potom vrlo brzo izgubili povlašćeni položaj, identitet i na kraju krajeva slobodu, pretapajući se sa ruskim kmetstvom.

Sa prestankom daljeg priliva Srba iz Habsburške monarhije koji bi popunjavali ruske pukove, Katarina Velika je već 1764. na početku svoje vladavine i formalno ukinula takozvanu Novu Srbiju i pripojila je drugim gubernijama na jugu Rusije. Srpski oficiri koji su kao zapovednici pukova predvodili migraciju, poput Horvata i Ševića, ili su izgubili povlastice zbog afera sa proneverama novca ili su se pomešali sa ruskim plemstvom. Sve veći priliv ruskog stanovništva na jug je istisnuo i upotrebu srpskog jezika već u drugoj generaciji.

No, zašto na samom početku priče tako dubok pogled u prošlost i to prošlost koja je bar po svojim posledicama trajno iščezla sa horizonta? Zato što je u temi o "obećanoj zemlji" za Srbe sa Kosova reč o prastaroj nenaučenoj lekciji koju smo ovih dana, uz druga teška pitanja, najednom iznova izvukli iz šešira. I koja je još bolnija baš zato što se ponovo otkriva.

KULT SEOBE: Naime, dve stotine i šezdeset godina kasnije, temu nove seobe sa Kosova u Rusiju u javnost je poslao izvesni Zlatibor Đurđević iz Udruženja Stara Srbija iz Gračanice. On je, naime, objavio da je 21.773 Srba sa Kosova koji su do sada sebe smatrali građanima Republike Srbije, najednom od ruske ambasade tražilo državljanstvo Ruske Federacije, nakon čega se već desetak dana o ovom pitanju izjašnjavaju politički komentatori, novinari, ministri i diplomate.

Uz brojne kritičke komentare i analize, prošle nedelje je reagovao i ministar za Kosovo i ►

Miloševići u Rusiji i rasejanju

Zastarela suđenja

Krivične prijave protiv članova porodice Milošević-Marković idu svojim volšebno sporim i neobičnim tokom: suđenja traju godinama i razvlače se unedogled, a svedoci optužbe menjaju prvobitne iskaze i svedoče u korist optuženih

Marko Milošević je slobodan čovek, presudila je 17. novembra Gordana Vidojković, sudija Osnovnog suda u Požarevcu. Uprkos zaključku da su sin bivšeg predsednika i njegovi telohranitelji u maju 2000. pretukli trojicu pripadnika "Otpora", po oceni sudijskog veća povrede, iako teške, nisu bile opasne po život. To je ujedno značilo da je optužba zastarela i da su svi okrivljeni oslobođeni krivice.

No, sve i da je presuda drugačija, ona ne bi značajno promenila život Marka Miloševića. Sedmog oktobra ujutru, nepuna dva dana po promeni vlasti 2000. godine, dvadesetšestogodišnji Marko pod lažnim prezimenom (Jovanović) beži u Moskvu sa nevenčanom suprugom i sinom. U tome mu, prema tadašnjem pisanju medija, pomažu šef Službe državne bezbednosti Radomir Marković i direktor Jata Mihajlo Vujnović, a za izlazak iz zemlje koristi jedan od šest pasoša koje u tom trenutku poseduje. U Moskvi ga čeka stric Borislav Milošević, ambasador SRJ u Rusiji, koji na pitanja novinara gde se nalazi Marko, lakonski odgovara: "To je potpuno lična stvar jednog mladog čoveka."

Iako su ga mediji u prvo vreme selili od Kube do Španije, preko Dominikanske Republike, jedanaest godina kasnije, "mladi čovek" je i dalje u Rusiji i, kao što presuda kaže – slobodan je. Od 2006, on i majka Mirjana Marković uživaju status političkih izbeglica, koji im omogućava nesmetano kretanje u Rusiji i garantuje neizručivanje u druge države, uprkos "crvenoj" Interpolovoj poternici – ruske vlasti su ocenile da majka i sin u Srbiji nisu počinili nikakvo krivično delo, već su žrtve političkog progona.

A u Srbiji, krivične prijave protiv članova porodice Milošević-Marković idu svojim, volšebno sporim i neobičnim tokom: suđenja traju godinama i razvlače se unedogled, po mogućstvu do apsolutnog zastarenja optužnice, a svedoci optužbe menjaju prvobitne iskaze i svedoče u korist optuženih. Pomenuta presuda Gordane Vidojković po tužbi otpora nije prva Marku Miloševiću, već treća: suđenje je trajalo od 2001. godine. Deset puta je odlagan glavni pretres – čas ne dođu porotnici, čas ne stigne izveštaj veštaka, čas je sudnica mala ili se ne pojave okrivljeni (oni dostupni, naravno, jer se Miloševiću sudi u odsustvu). Pre pet godina zastareva tužba jednog od pretučenih članova "Otpora", jer kod njega povrede nisu bile teže prirode; u saobraćajnoj nesreći 2008. gine drugi tužitelj, Radojko Luković (čije lice unakaženo od batina "Otpor" 2000. koristi kao upečatljiv dokaz o prirodi vlasti Slobodana Miloševića). Ostaju još "samo" teške povrede Nebojše Sokolovića.

Gordana Vidojković 2008. oslobađa Markove telohranitelje i saradnike, a optužbu protiv Miloševića odbacuje. Naredne godine Okružni sud ukida ovu presudu i vraća predmet natrag.

Sudija Gordana Vidojković ponovo donosi istovetno rešenje, a Apelacioni sud joj još jednom vraća slučaj. Najzad, sledi epilog: ljudi jesu pretučeni, ali, eto, tužba je zastarela.

Pamti se i preokret u slučaju "motorna testera". Godinama nakon petooktobarskih promena, otporaš Zoran Milovanović optužuje i krivično goni Marka Miloševića zbog prebijanja i Markove pretnje da će "da ga iseče motornom testerom i baci u Moravu". Suđenje traje li traje; Milovanović se učlanjuje u Novu Srbiju Velimira Ilića i naprasno menja iskaz – ne seća se testere, ali se seća da ga je Marko Milošević zapravo zaštitio od batina i da je zaustavio svoje ljude koji su ga tukli. Optužba protiv Miloševića tako pada, a veliki udeo u ovom preokretu ima Velimir Ilić, tadašnji ministar za kapitalne investicije, koji na TV "Banat" izjavljuje da je zamolio Milovanovića da razmisli o opraštanju "jer ljudski je oprostiti". Kako su tada objašnjavali pravnici, podstrekivanje osobe na davanje lažnog iskaza je krivično delo, koje sobom nosi kaznu zatvora do pet godina. Podigla se velika halabuka u parlamentu i medijima, događaj je odmah dobio političku pozadinu – odustajanje od krivičnog gonjenja Marka Miloševića je, vele, bio uslov za podršku SPS-a manjinskoj Koštuničinoj vladi. No, svako čudo za tri dana – posledica po aktere i ministra Ilića nije bilo.

Metohiju Goran Bogdanović, koji je takav čin nazvao "nepatriotskim". S druge strane, u Rusiji su se oglasili pojedini pripadnici političkih elita koji su Srbe pozvali da dođu. Jedan od njih je Genadij Zjuganov, šef opozicione Komunističke partije Rusije, a drugi je vladin ambasador pri NATO-u u Briselu Dmitrij Rogozin, koji je predložio da se Srbi sa Kosova nasele u nenastanjenim oblastima oko Urala. Ovi su pozivi otvorili novi talas reakcija u Beogradu i izvesno, priča se neće uskoro zatvoriti.

Čemu toliko uzbuđenje? Aktuelni slučaj Srba sa Kosova koji traže rusko državljanstvo nema nikakav praktičan značaj, svi se uglavnom slažu da je reč o obliku demonstracije nezadovoljstva politikom sopstvene države i uopšte stanjem u kome se nalaze Srbi na Kosovu, budući da niko ne veruje da bi se čak i da dobiju državljanstvo, ovi nezadovoljni ljudi sa svojim porodicama stvarno mogli odseliti u neke Nove Srbije i Slavjanosrbije nadomak Zaporožja.

A ako se i to desi, u odnosu na 300.000 građana koje Srbija izgubi za jednu deceniju samo zbog negativnog prirodnog priraštaja ili pak svih onih hiljada ekonomskih emigranata koji je neprekidno napuštaju, odlazak 20.000 ljudi u daleku Rusiju ne bi bio nekakav nov ili poseban udarac na demografsku strukturu zemlje koja se toliko kruni. Kad je reč o politici, i to o samom kosovskom problemu, ovakva seoba teško da suštinski popravlja situaciju na terenu, ili da ima ikakvog udela u pregovorima o Kosovu. Ona je važna samo u jednom slučaju – kad se posmatra iz istorijske perspektive. Jer tada ona govori o bolnoj, neostvarivoj nadi koja je ponovo iskorišćena za manipulaciju ljudskim životima.

Ostavljajući po strani neizmeran značaj ove teme za nacionalnu literaturu, seobe su se i same po sebi nekako uvek pokazivale kao bolna tema u naknadnim promišljanjima. Smatrane za političku grešku, seobe su u XIX veku

BEZBEDNI: Mira Marković i Marko Milošević

Fotografije: REUTERS

Slično stoje (i bukvalno: stoje) sudski postupci protiv Markove majke Mirjane i sestre Marije. Čudna stvar: niko od njih nije u zemlji, ovdašnji događaji, suđenja i poternice ih ne dotiču; žive svoje živote, daju intervjue iz daljine, a opet, neka nevidljiva ruka kao da je na delu – štiti porodicu u otadžbini. S početka veka jedva je primetna, oprezna i uplašena, a sve snažnija i bezobzirnija kako decenija odmiče.

Obrazac je isti: odugovlači sve procese, dok ne zastare. Bivšoj profesorki sociologije je pet puta odlagano suđenje za nezakonitu dodelu stanova. Da slučaj ne bi zastareo, optužnica je promenjena u zloupotrebu službenog položaja – ona će, pak, da zastari 2012. godine, ukoliko se do tada ne donese presuda.

Marija, bivša vlasnica radija "Košava", osuđena je početkom decenije na osam meseci zatvora (dve godine uslovno) za neovlašćeno posedovanje oružja i izazivanje opšte opasnosti (pucala u, kako kaže, "modro nebo" prilikom hapšenja svoga oca Slobodana 1. aprila 2001). Nakon poništenja presude iz 2002, novo suđenje je počelo dve godine kasnije. Zbog, redom, "teških ginekoloških problema", "bronhitisa" i "astme" Marija nije iz Crne Gore gde inače boravi dolazila na suđenja u Srbiji. Epilog – optužnica za posedovanje oružja zastarela je 2007.

Prošlog oktobra, ćerka bivšeg predsednika hoće i zvanično da prekine sve veze sa Srbijom – želi crnogorsko državljanstvo. U Crnoj Gori se pre devet godina udala, pa razvela; posvađala se sa porodicom zbog neslaganja oko mesta očeve sahrane (Marija je želela pogreb u Crnoj Gori), ali da bi državljanstvo dobila, mora se odreći drugih državljanstava. Beogradske vlasti odbijaju njen zahtev za brisanje iz spiska državljana Srbije, zbog preostale optužnice za izazivanje opšte opasnosti.

Šta, na kraju, ostaje? Protiv Mirjane Marković i Marka Miloševića vodi se istražni postupak pred Specijalnim sudom. Optužnica: bili su vođe kriminalne grupe koja je u drugoj polovini devedesetih švercovala duvan. Prijatelj porodice, bivši direktor carine Mihalj Kertes, naredio je da se na graničnim prelazima ne kontrolišu vozila firme "Tref rentakar". Vlasnik firme, kum Marka Miloševića, ubijen je 1997, a optužnica tereti Miloševića da je on bio čovek iz pozadine, "spiritus movens" šverca vrednog nekoliko desetina miliona evra.

No, i da se donese pravosnažna presuda i potvrde svi navodi optužbe, šta mari?

Marko i Mirjana su daleko, u azilu, van domašaja vlasti, zaštićeni od "političkog progona", a duga nevidljiva ruka čini da se atmosfera u otadžbini popravlja.

Ko zna, možda jednog dana dođe vreme za povratak. ◂

Radmilo Marković
i Dokumentacioni centar "Vreme"

UTOČIŠTE: Hotel Lux u kome su pored ostalih bili smešteni i jugoslovenski komunisti

shvatane isključivo kao nacionalna žrtva. Romantičarski istoričari i rodoljubi kritikovali su Arsenija Čarnojevića što je 1690. uopšte odveo narod sa "ognjišta u nepoznato", mada veliki egzodus iz Turske u Južnu Ugarsku uopšte nije hiroviti put u neistražena područja, nego sistematično organizovani beg od izvesne odmazde u poznatu sigurnost.

Već dva puta je obeležavanje stogodišnjice Velike seobe pod Čarnojevićem izazvalo sasvim nove drame. Dvestogodišnji jubilej seobe je 1890. u Ugarskoj porkenuo veliku političku buru o autonomnim pravima Srba i njihovom uskraćivanju. Vek kasnije, na tristogodišnjicu ▸

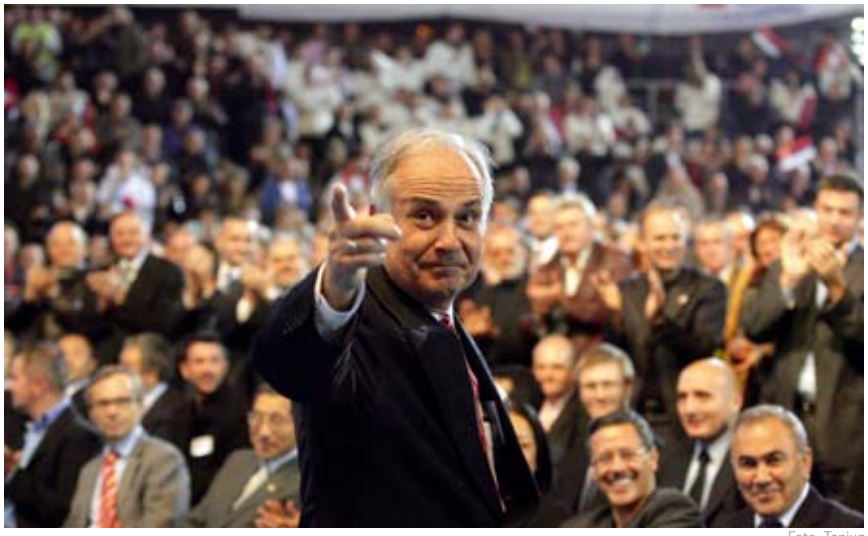

Foto: Tanjug

VELIKI UTICAJ U SRBIJI: Aleksandar Konuzin i...

... Dimitrij Rogozin

koja je 1990. obeležena u Jugoslaviji, Velika seoba se u medijima pretvorila u kult narodne patnje kojim je uoči ratova podgrevan najljući nacionalizam, i sa kojom je svoju egzaltaciju dostigla godinama unazad propagirana ideja o "narodu žrtvi". I koja je, pet godina kasnije, u poznatom obrtu, dovela do stvarne seobe više stotina hiljada ljudi zapadno od Drine.

VOJNICI I FILOZOFI: Seoba u Rusiju je ipak nešto drugo. Nešto što, uprkos svemu, još može da uznemiri duhove. Srbi u manjim grupama već tri veka emigriraju u Rusiju. No, ništa ni nalik Čarnojevićevoj seobi nikada nije krenulo put Rusije, pre svega zbog ogromne udaljenosti ovog slovenskog naroda koji Srbi smatraju svojom braćom. Kako smatra istoričar Aleksandar Forišković, "seobe Srba u Rusiju tokom XVIII veka teško da u istoriji srpskog naroda prevazilaze okvire usputnog zbivanja, onog što se obično obeležava kao sporedan događaj".

Ako se izuzme ta jedna jedina veća seoba iz 1751. godine, Srbi mahom odlaze kao pojedinci, sa porodicama ili bez njih, ponekad u potrazi za boljim ekonomskim položajem, ponekad iz kulturnih, često iz političkih razloga, a najčešće iz vojnih, u potrazi za karijerom. No, uprkos tome, mogu se pratiti nekakvi tokovi takvih migracija.

Tradicija Srba vojnika u službi ruskih careva seže još u doba Petra Velikog, kada bokokotorski moreplovci pomažu osnivanje prve ruske flote. Ona potom traje praktično tokom celog XVIII veka, dok Rusija postaje narastajuća svetska sila, a posebno u periodu bliskih veza sa Bečom i sedmogodišnjeg rata carice Jelisavete sa Pruskom. I tu se može pronaći izvesna paralela sa naseljavanjem Srba i njihovim vojničkim privilegijama na jugu Habzburške imperije. U ovom periodu, srpski vojnici najamnici, obučeni na tradiciji austrijskih ratova sa Turcima, za Ruse postaju značajni, kako za očuvanje granice tako i za velike ofanzive na Zapad.

"Ono što možda najviše govori o Srbima u ovom ratu je da su se oni od početka gotovo po pravilu nalazili u sastavu avangarde ili 'letećih' odreda. Izveštaji komandanta različitih nivoa komandovanja gotovo uvek govore o srpskim pukovima i posebno ističu njihovu pokretljivost, hrabrost i sposobnost da se izvuku na nepoznatim područjima. Stoga se sasvim opravdano smatra da su ovi pukovi na neki način poslužili kao prototip, kao primer za ugled prilikom presutrojstva ruske lake konjice", piše Forišković, ukazujući na to kako je ugled srpskih jedinica doprinosio tome da ruski oficiri budu rado prihvatani u Rusiji.

Sa promenama političke i vojne situacije, krajem XVIII veka i početkom XIX veka, vojnike zamenjuju filozofi. U Rusiju sve češće odlaze Srbi obrazovani u Beču i Pešti, koji na ruskim univerzitetima pronalaze dobru priliku i šansu da ostvare uticaj koji nisu imali u Ugarskoj. Jedan od najpoznatijih primera je prvi srpski romanopisac i fizičar Atanasije Stojkovič, koji na samom početku XIX veka prihvata položaj na novoosnovanom Univerzitetu u Harkovu. Mada zbog loše naravi i prljavih afera u koje biva umešan gubi taj položaj, Stojkovič ostaje u Besarabiji, na jugu Rusije, gde sa statusom plemića nasleđuje veliko imanje.

Njegovu sudbinu dele mnogi učeni Srbi. Čak i Vuk Karadžić, mada ceo život provodi u Beču koji postaje važno kulturno središte za Srbe, prima rusku carsku penziju, a svog sina šalje u Rusiju na školovanje. No, njihovo prisustvo nije ni približno primetno kao u Ugarskoj, a identitet vrlo brzo iščezava. Emil Piko, pišući 1882. o Srbima u Ugarskoj, navodi kako je veliki broj Srba bio prisutan u Rusiji početkom XIX veka, ali da se on istopio vrlo brzo.

"Oni malo-pomalo izgube osobine svog jezika, znake sa kojih se razlikovahu svojim poreklom. Šafarik im 1842. u svom 'slovenskom narodopisu' još računa broj na 100.000 glava, ali im od toga vremena opadanje beše naprasno. Šnicler 1862. ne nalazi u Rusiji više od 1400 Srba, od kojih bar 1000 u jekaterinslavskoj guberniji. Srbi u Rusiji izgubivši svoju narodnost nisu prestali biti Sloveni, oni nisu učinili drugo što do li se pretopili u veliku rusku porodicu, sa kojom behu srodnici", piše Piko.

POLITIČKE IZBEGLICE: Sa nastankom i razvojem srpske države, broj ljudi koji se sele ka Rusiji se prirodno smanjuje. No, tokom XIX i XX veka će se pojaviti nova vrsta egzila koji pokušava svim sredstvima da se dokopa Rusije. Reč je, pre svega, o političkim izbeglicama koje će kao po pravilu, posle svake smene sistema u Srbiji, utočište potražiti u Rusiji, a ona će prihvatati sve koji se, bežeći od vlasti u Beogradu, zapute ka Moskvi i Petrogradu. Izuzetak je, naravno, kralj Petar II i jugoslovenska vlada, koji su posle Aprilskog rata izbegli u London.

Prvi u nizu je svakako Karađorđe koji je sa svojim vojvodama prešao u Ugarsku posle sloma bune, da bi nakon internacije, bio prebačen u Rusiju. No, njegov se boravak u Rusiji nije slavno završio, očekivana pomoć od ruskog cara je izostala i Karađorđe se vratio u Miloševu Srbiju. Nakon njega, u Rusiji će kao i u Beču utočište povremeno, ali uvek naizmenično potražiti i drugi poklonici dveju uzajamno suprotstavljenih vladajućih dinastija. Povezani ponekad i sa snažnim revolucionarnim pokretima, oni će iz Rusije ponekad donositi čak i socijalističke ideje.

Nakon Oktobarske revolucije, Sovjetski

Savez će postati "obećana zemlja" za sve srpske komuniste. Od Josipa Broza do gotovo svih ostalih lidera Komunističke partije Jugoslavije (KPJ), svi će bar nakratko boraviti u Rusiji, neki će tamo čak kao Tito živeti godinama i imati porodice. No, vreme će pokazati da je njihov egzil samo privremen.

U neprestanoj igri obrta, nakon rezolucije Informbiroa od 28. juna 1948, kojom je KPJ kritikovana za odstupanje od marksizma-lenjinizma, neprijateljsku politiku prema SSSR, napuštanje pozicija radničke klase i teorije klasne borbe, kada se vrh KPJ suprostavi Staljinu, brojni bivši članovi Partije koji ostaju na prosovjetskoj liniji napuštaju Beograd i tajno odlaze za Moskvu.

No, ova emigracija je ipak sporadična, praktično neprebrojiva, a zajednica izbeglih je razuđena i nepovezana identitetom. Sasvim sličnu sudbinu doživljava i takozvana miloševićevska emigracija, koja koristeći veze sa ruskom privredom i politikom, nakon Petog oktobra utočište traži u Ruskoj Federaciji i tamo ga bez zadrške dobija.

CARSKI POZIV: Mada politički pogodna, Rusija za političke izbeglice nikad nije cilj već samo sredstvo. O tome najbolje svedoči pismo koje su 13. aprila 1948. članovi Centralnog komiteta KPJ uputili Staljinu i Molotovu gde su odbacili prethodne optužbe Informbiroa, navodeći da "ma kako neko od nas volio SSSR, on ne smije ni u kom slučaju manje voljeti svoju zemlju".

Jer, šta je to što može da pokrene jedan narod da masovno napusti svoju i pređe u drugu zemlju? Slučaj seobe na obale Dnjepra je više nego poučan. Činjenica je da onaj ko se iole udubi u prilike iz 1751. godine, i bez preteranog razumevanja složene istorijske pozadine u srednjoj i istočnoj Evropi, shvatiće da je ta srpska najistočnija kolonija bila samo deo brojnih sličnih kretanja u XVIII veku, da su Srbi nastanjivali ogromna područja Habsburškog carstva koje nije bilo njihova domovina jednako kao ni Rusija, da su njihovi vojnički kvaliteti i svojevrstan nomadski karakter života bili dovoljan razlog da im se dodeli zemlja, kao i da je teritorija oko Dnjepra koju su nastanili u to vreme tek preoteta od Turske i još nenastanjena.

No, nije teško ni shvatiti da je ta grupa srpskih naseobina 1751. nastala kao ostvarenje velikog sna o Majci Rusiji, koji je nadahnjivao srpske najamnike poput Isakoviča iz romana Miloša Crnjanskog i uopšte značajan deo jednog gotovo nomadskog naroda koji je napustivši teritorije pod Osmanskom upravom 1690. već pola veka lutao Evropom. A taj san se zapravo vezuje za jedno pismo koje je pre tačno 300 godina ruski car Petar Veliki uputio Srbima.

"Zbog toga vam u ovo od Boga poslano vreme priliči da drevnu slavu svoju obnovite, sjedinivši se sa našim snagama i zajedno sa nama podigavši da vojujete protiv neprijatelja, za veru i otečestvo, za čast i slavu vašu, za slobodu i nezavisnost vašu i vaših potomaka", piše car Petar Veliki 1711. godine. A njegov glas istom onom snagom kojom je mamio Isakoviče, privlači danas i kosovske Srbe koji, iz nekog razloga, veruju da će veće patriote postati ako budu Rusi umesto Srba.

Međutim, osvrt na tri veka usputnih seoba Srba ka Rusiji koje su došle posle čuvenog carskog poziva pokazuje da svi oni koji su krenuli za njim, nisu sačuvali ni otečestvo, niti čast, a slobodu i nezavisnost su predali ruskom bratskom zagrljaju. Jer, ma kako voleli Srbiju, Rusi ipak više vole svoju zemlju. Kao što bismo morali i sami da naučimo. ◂

Slobodan Bubnjević

piše: Dragan Todorović

Napred, Plavi

Gospoda i drugovi u partijama su se već izabrali na svojim internim biralištima, i sad bi ja trebalo da glasam i to verifikujem, dam glas da se nastavi kontinuitet politike da su oni za svaki pos'o i funkciju bolji od mene, pa malo morgen

Pre nekih šest meseci u gradu u unutrašnjosti, neka to, ka' u pesmi, bude Valjevo, završen je most preko reke Kolubare. S mostom je, tehnički, sve u redu. Dugačak 70, širok 6,5 metara, košt'o neki' 500.000 evra, preko "Puteva Srbije" dobijenih iz kredita Evropske investicione banke. S mostom je, vele, i "logistički", sve u redu, slepu ulicu Norveških interniraca na periferiji grada – u kojoj je, što je izgleda najviše u redu, sedište građevinske firme "Ingrap-omni", koja dobija na tenderima Sve radove na infrastrukturi u Valjevu i sve šire i sve dalje – izvodi preko reke. Pa kad je tako, šta ne valja sa mostom, ne valja što novi most od 500.000 evra ne vodi nigde, ide pravo u livadu, dalje puta od mosta nema. A puta nema vele zato što nije otkupljena zemlja kud treba ide put, pa vlasnik parcele, kad je video da mu nik'o most do livade, zacepio cenu.

Šta još ne valja kod ovaj most koji ne vodi nigde, ne valja što taj most nije nikome potreban do firmi "Ingrap-omni". Pride i jošte ne valja što u Valjevu ništa ne valja, pa bacanje državnih, pa još iz kredita, para na privatan most mu dođe kao fora, kao kec na opštu bedu i zaostalost grada.

Na otvoreno ruganje građanima izlaze i nedavni izbori za predsednika i članove Gradskog odbora Demokratske stranke, neka opet bude ka' u pesmi, Valjeva. Na internim izborima, kao jedini kandidat, što je vele bio Jedinstven stav članstva, za predsednika izabran dosadašnji predsednik, Milovan što ga zovu Mića Marković, generalni direktor Železnica Srbije. Javljeno da je to demokrati Mići Šesti uzastopni mandat. Izabran i taj Gradski odbor, u kome rođeni suprug sa rođenu suprugu, i još najrođenijih, koji odreda na javne funkcije za narodne pare. Umal' da izostane, u taj Gradski odbor, i inokosno žensko koje otišlo za Beograd, i koje dokazalo, i dokazuje, sve svoje demokratske kapacitete tako što redovno prisustvuje na sve Naše proslave i okupljanja od Poćute do Prćilovice i nazad. To inokosno žensko sad rukovodi u neku Republičku stambenu agenciju, angažovano i u Republičkoj izbornoj komisiji, preko televiziju javljeno da za to prvo rukovođenje ima 367.000 dinara mesečno.

A tog visokoplaćenog rukovođenja, koje je posledica takoreći internog zajebavanja na internim partijskim izborima u kojima se dobija Šesti uzastopni mandat, ima kol'ko 'oćeš i u svakom mestu. I ne biraju se 'vako samo demokrate braćo i sestre. Oni su se već izabrali, ili će se izabrati, i, na žalost, izbori za Narodnu Skupštine im izgleda samo služe da legalizuju i legitimizuju Svoje Šest mandata izbore. Svaki državni, gradski, opštinski "stručnjak" se prvo overio, ili je bar odobren, takvim šestomandatskim partijskim izborima. Svak u svojoj sredini zna ko su ti ljudi, kakvi su im kvaliteti, i kako su došli do državnog posla i državne plate. Ako ne svi, bar neko zna Onu što intimna sa neki' Šest mandata i koja sad rukovodi sa nekom PR službom, onu koja od svi kapaciteta najbolje i diskretno nosi svoje dupe, i čerez ti kapaciteti odlično potpisiva naloge, onoga što bez portfelja zadužen za sve, onoga što ne zna ni tri unakrst, ali zna za koga da glasa na internim partijskim izborima...

Šta pesnik 'teo kaže, ajde, s neba pa u rebra, pesnik 'teo kaže, idu izbori, braćo i sestre. 'Teo kaže da se govori i o tom aktivnom bojkotu, i Belim, neki vele Nevažećim listićima. Kao što se zna predsednik Tadić rek'o da inicijativa o nevažećim listićima ne vodi nikuda, da to neodgovorno, Prva usna DS po blogovima vapi da Srbija vapi za kontinuitetom, nezavisni analitičari nezavisno zaključuju da to modni talas... ima glasova da nevažeći listići idu na ruku Onima što su grđi od najgrđi'...

Neka bude sve tako, ali, vanparlamentarno se pojavila ideja o tim Belim glasovima, kao potencijalnom glasu upozorenja da 'vako više ne može.

Pravo govoreći svima onima koji su van tije Internih partijskih izbora svega dosta, i legitimno je da čovek izađe na te izbore i pismeno kaže da nije Ni za Koga. Ne košta, a efikasno. Šta će sa tim bude, sa ti nevažeći listići, da ne budem nepristojan, ne znam. Može bude šta 'oće, može da zahvaljujući tome pobede Grđi od najgrđi', može se vlast lecne, može se ne lecne, može to bude neki kapital za neku budućnost. Znam samo da time što ću da glasam nevažećim listićem nisam neodgovoran, bar prema sebi, neću da moj glas bude glas za Kontinuitet igranke Šestomandatnih internih partijskih izbora iz kojih proizilaze male i velike privilegije za razni bašibozuk.

Opet pravo govoreći, teško da će iz ideje o Nevažećim listićima, bar u skorije vreme, izaći neka organizacija koja bi participirala u Ovoj demokratiji. Već su se, na društvenim mrežama, pojavile grupe koje okupljaju pristalice nevažećih listića. I tu, u tim grupama, ko u Stvarnom životu, sve sam šiljokuran, nadobudni bolid i gologlava baba...

Dakle, ništa ni od ovog posla braćo i sestre, bar zajednički nastup kad je u pitanju, svaki bandoglavac i svaka šuša ima 'oće bude Glavni, i toga će tek da bude, krupnije mutivode će tek da se pojave. Nije za džaba Branko Ćopić rek'o, dobro je rek'o – Znam ja nas, jebo ti nas. Zato će i otpor nevažećim glasanjem pre svega biti individualni čin, koje će tu Poezije biti braćo i sestre, to bi Zavod za udžbenike treb'o na neviđeno uvrsti u izdavački plan. Ako ništa, zbog Poezije bi to trebalo i podržati. Jer, na kraju će sve izađe na isto, što kažu, Glaso, ne glaso, u Ovakvoj demokratiji si nadglasan. Zato, Napred, Plavi. Ovo zadovoljstvo ćete mi uskratiti jedino ako me izbrišete iz biračkog spiska. ◂

www.intesamagnifica.rs 011 310 88 44

Intesa | MAGNIFICA

Prepoznajemo se po uspešnosti

Zadovoljstvo nam je da Vam predstavimo Intesa Magnifica - najprestižniji servisni model naše Banke, personalizovanu uslugu najvišeg standarda, koja će Vam pružiti više od onoga što očekujete.

Privilegije koje Vam donosi Intesa Magnifica:

- **Posvećeni lični savetnik**
- **Personalizovan i povlašćen tretman u poslovanju sa Bankom**
- **Diskretan izdvojen prostor u specijalizovanim ekspoziturama**
- **Set bankarskih proizvoda posebno prilagođenih Vašim potrebama**
- **Povoljniji komercijalni uslovi i ubrzana procedura rešavanja aplikacija za različite bankarske proizvode**

Dobro došli!

"Za savršen doživljaj igre neophodno je da svaki pokret bude precizan i tačan."

Aja Jung
Direktor Beogradskog festivala igre
Balerina i koreograf

Aya Jung

BANCA INTESA
Mislimo unapred sa Vama.

Članica INTESA SANPAOLO

SANU – prvih 170 godina

Akademija nije sekta

Nesporan značaj i te kako uglednih akademika u oblasti recimo fizike, ili međunarodnog prava, ili izgradnje savremenog umetničkog ili književnog jezika, neretko se zaboravlja pod snagom pojedinačnih dnevnopolitičkih svrstavanja

NA JUBILEJU SANU: Slavica Đukić Dejanović, Boris Tadić, Nikola Hajdin, Patrijarh Irinej

Foto: Tanjug

Prošlo je 25 godina od objavljivanja čuvenog Memoranduma srpskih akademika, dokumenta isprva najavljenog kao "strateški program srpske inteligencije" a zatim doživljenog kao srpski velikodržavni projekat i kao matrica za buduće balkanske ratove i tragediju. Četvrt veka kasnije, neki još uvek smatraju da postoje snažni neformalni centri moći u krugovima Akademije koji sprovode svoje projekte ispod skuta svake demokratske vlasti. Ipak ovih dana, kada je SANU izložen žiži javnosti povodom obeležavanja svojih 170 godina postojanja, gotovo je nemoguće izbeći i jedno poređenje. Tako se makar stiče utisak, da ono što su nekad rasplamsavali Dobrica Ćosić i Slobodan Milošević, ovoga puta trude se da sasvim ugase Nikola Hajdin i Boris Tadić. Ne može biti bez ikakvog značaja kada predsednik SANU istakne da ta institucija ne treba da se bavi dnevnom politikom i da je zainteresovana za vlast samo onoliko koliko se ona tiče njenog odnosa prema nauci, kao što nije nevažno ni kada predsednik Srbije poruči da se misija Akademije ne nalazi u službi dnevne politike niti u tome da bude arbitar u sukobu interesa izvan njenog domena, već u tome da ostane nacionalna naučna i kulturna institucija.

SANU II: Da se duhovi ipak ne smiruju tako lako, kazuju i sumnje koje je svega pre pola godine raspirio sarajevski nedeljnik "Slobodna Bosna", navodno otkrivajući takozvani Memorandum II nastao ponovo među srpskim akademicima a čiji je cilj, kako tvrde, pritisak na BiH, Hrvatsku i Kosovo da odustanu od tužbi pred međunarodnim sudovima, pomaganje otcepljenja Republike Srpske ili insistiranje na konstitutivnosti Srba u Hrvatskoj, Crnoj Gori i Kosovu. U Vladi Srbije su naravno demantovali postojanje bilo kakvog dokumenta koji definiše politiku države prema zemljama regiona i demantovali da taj Memorandum II šeta u uskom krugu srpskih političara pod oznakom "čitanje bez daljeg rasturanja".

Naime, o takvoj Akademiji, nacionalnoj i okoštaloj u zastarelim ideologijama, sve manje se

Prošlo je vreme titularnih akademija

"SANU, kao i većina svetskih akademija, vodi poreklo i drži se osnovnih principa koje je imala prva akademija nauka od njenog osnivanja pre 2400 godina, Atinska akademija. Svi principi na kojima je ona poslovala ostali su praktično do danas: integritet, nezavisnost i stabilnost. Akademija mora zadržati svoje principe a preko njih baviti se savremenim problemima nauke, društva i umetnosti", kaže na početku razgovora za "Vreme" potpredsednik SANU Ljubiša Rakić.

Foto: SANU

"VREME": Da li mislite da je SANU do danas održao te principe?

Mislim da da, i mogu da vam kažem mnogo primera u prilog tome. Recimo, kod izbora članstva uvek je postojao pritisak da se izaberu ovi ili oni, međutim izbori su tajni i članovi akademije biraju one za koje smatraju da treba da postanu akademici. Čak i u doba komunizma nije postojao direktan uticaj politike na izbor članova. Ja sam 37 godina u SANU i nikada niko nije izabran zato što ima političku podršku, nikada se nije desilo da je to imalo uticaja na izbor.

Kako tumačite nesrazmerno mali broj članova Akademije iz društvenih nauka?

Osnovna stvar pri izboru članova jeste individualni kvalitet odnosno naučni ili umetnički doprinos. To što je danas manje članova iz društvenih nauka nije greška naučne politike nego je greška izbora ljudi u odeljenjima. Lično smatram da treba izabrati više ljudi iz domena društvenih nauka, posebno iz ekonomije, mi nemamo ekonomiste a pet ekonomista je umrlo u poslednjih deset godina. Treba stvoriti klimu u odeljenjima koja su primarni predlagači da predlažu više ljudi iz tih oblasti, naravno ne inflacijom kriterijuma nego da ih predlažu na osnovu svojih opštih kriterijuma.

Da li novi izbori znače i podmlađivanje Akademije?

Poslednji izbori za članove Akademije obratili su posebnu pažnju na prijem mlađih članova, i od 19 novih članova samo su tri starosti od 70 godina, svi ostali su mlađi. U Akademiji ne važi princip izbora prema tome ko je mlad a ko star, nego princip objektivnog doprinosa. Osim toga, i čovek od 70 ili 80 godina danas u svetu može mnogo da doprinese, on naime ne radi sam nego ima tim ljudi s kojima radi, dok je čovek od 60 godina u stanju da kreativno radi, da pokreće naučne zadatke i da daje naučni doprinos.

Šta biste naveli kao aktuelan konkretan doprinos SANU-a srpskoj nauci?

Trenutno imamo oko 160 naučnih projekata koji se rade u institutima, konkretno ja radim na Medicinskom fakultetu i u Institutu za biološka istraživanja "Siniša Stanković", zajedno sa 30-ak ljudi u mom timu. Članovi SANU ostvaruju svoje projekte sa ljudima iz univerziteta i instituta, i tu je uključeno oko 146 akademika u svojih oko 160 projekata, koji dalje sarađuju sa oko hiljadu drugih naučnika, što znači da krug ljudi na koje intelektualni potencijal akademije ima uticaja nije mali. I u tome je jedan od važnih naučnih doprinosa akademije. Prošle godine, na osnovu projekata objavljen je 681 rad od kojih 401 u inostranim i međunarodnim naučnim publikacijama. Od toga, članovi akademije su autori ili koautori 477 radova tako da i to pokazuje aktivno sudelovanje akademije u naučnom životu.

Članovi akademije učestvuju i u okvirnim projektima koje finansira EU, a to ipak nešto znači, jer to su projekti velike finansijske podrške. Ili, na primer, pre dve godine birane su institucije izvrsnosti u domenu fizike za celu Jugoistočnu Evropu, i od deset onih koje su izabrane za vodeće u centru izvrsnosti bilo je osam iz Beograda, a tu su saradnici članovi naše akademije. Tako da sve to govori da mi nismo baš tabularaza ili titularna institucija ili dom amortizovanih mozgova, kao što nam neki pripisuju.

Većina akademija zapadne Evrope bile su titularne, međutim zahvaljujući kretanjima u društvu, akademije sve više postaju aktivni radni činilac i formiraju svoje asocijacije ne sa ciljem svečarske saradnje nego zbog rada na zajedničkim projektima. Mi sudelujemo u radu dve važne globalne organizacije: u Interakademijskom panelu, organizaciji koja okuplja 160 akademija iz celog sveta, i u Aleji, evropskoj asocijaciji akademija u kojoj učestvuje 39 akademija. Radi operativnijeg rada postoje i regionalne organizacije, a za nas je najvažnija organizacija Jugoistočne Evrope koju čini 11 zemalja. Sada je EU pristupila izradi svetske strategije razvoja nauke, u kojoj naša akademija aktivno učestvuje, kako bi se na globalnom nivou rešavali problemi koji opterećuju ceo svet.

Osim toga, kod nas, Akademija je između ostalog učestvovala u pravljenju strategije nauke, zatim dali smo mišljenja i ponovo ćemo dati u vezi sa zakonom o univerzitetu, akademici su i članovi nacionalnih saveta za nauku, kulturu, prosvetu... Pokrenuli smo inicijativu da naučno obrazovanje treba da počne što ranije, još u zabavištu, i potpisali projekat sa Francuskom akademijom koji se zove "Ruke u testu". Takođe mislim da je izvrstan prilog naučnom obrazovanju Petnica gde decu iz srednje škole učimo egzaktnom naučnom radu, pa tako tamo rade eksperimente u istim uslovima kao što ih radim i ja. Međutim, najvažnija stvar je saradnja sa naučnim institutima i univerzitetima, odnosno da u sprovođenju ideja učestvuje što širi krug naučnika, jer bez toga sve ostaje na deklaracijama. Do sada ta veza nije bila toliko jaka, ali mislim da postaje sve jača.

Vojislav Stanovčić, sekretar Odeljenja društvenih nauka SANU, akademik

Manjak istraživača društva

"VREME": Postoje li dve suprotstavljene struje u SANU po pitanju političkog angažmana odnosno opredeljenja?

Svaki član SANU ima pravo na ličnu slobodu i da javno iznosi svoja mišljenja o javnim stvarima i društvenim i političkim problemima, a to se SANU ne tiče. Oni članovi SANU koji su nosioci funkcija u SANU i delegirani su na neke sednice državnih tela, onda bi bili dužni da odgovorno zastupaju interese i stavove svoje Akademije, ali i da izdvoje svoje lično mišljenje i s pravom ga iznesu. Pojedini članovi SANU na osnovu svojih naučnih i stručnih znanja mogu učestvovati i u koncipiranju društvenih i ustavnih reformi, stvaranju zakona i ustava, ili amandmana, kritikovanju političkih odluka i posledica, pa i iznošenju svojih ideja i koncepcija u sredstvima javnih komunikacija. To su obično individualna mišljenja članova SANU koji osnovano koriste svoju slobodu izražavanja, ali ona ne vezuju SANU kao ustanovu. Kad bi se radilo o izuzetno važnim i strateškim nacionalnim interesima onda bi bilo osnovano i da tela SANU zauzmu svoje stavove i predloge, pa ih iznesu.

Foto: SANU

Najzad, da li postoji Memorandum II?

Čak ni Memorandum o kojem se govorilo 1986. nije nikada dorađen predlog, niti je ikada postao dokument koji bi SANU razmatrala u svojim telima ili skupštinama. Kad se neki pitaju o pominjanju drugog memoranduma, o tome ni u jednom telu SANU nije bilo javne reči.

S obzirom na to da Odeljenje društvenih nauka ima najmanje članova, kako se to odražava na njegov rad?

Sadašnje Odeljenje društvenih nauka, s malim brojem članova (ukupno deset od kojih tri nisu u mogućnosti da učestvuju u radu Odeljenja) uz velike napore u potonje dve decenije postiže rezultate u osam dugoročnih naučnih projekata, na kojima radi šest odbora i jedna Komisija. Među njima, najveću i najdužu tradiciju ima Odbor za izvore srpskog prava: tri zbornika rukopisa *Zakonika cara Stefana Dušana*, a četvrti je u pripremi za štampu. Teoriji prava posvećeno je desetak zbornika. O ustavnom razvitku i reformama u Srbiji objavljeno je petnaestak zbornika, Odbor za filozofiju i društvene nauke objavio je 11 zbornika posvećenih misli i delu značajnih srpskih stvaralaca. Istraživanje položaja srpskih manjina u okolnim državama i nacionalnih manjina u Srbiji rezultirala su sa pet velikih naučnih skupova i objavljenih zbornika i nekoliko studija. Akademik Miloš Macura je više godina sa saradnicima radio na istraživanju *Naselja i stanovništva Oblasti Brankovića 1455*. Komisija za istraživanje običaja i života Roma je objavila pet zbornika. Članovi Odeljenja su u potonje dve decenije objavili veoma značajne radove i veliki broj studija i članaka a dva člana su dobila veoma prestižne međunarodne nagrade za filozofiju i za etno-studije i antropologiju.

Zbog malog broja članova, njihovog prilično visokog prosečnog nivoa starosti, kao i zdravstvenih problema mnogih od njih, Odeljenje sve teže može da ispunjava obaveze. Tokom potonje dve decenije broj problema kojima bi društvene nauke u nas trebalo da se bave stalno se povećavao, a broj članova Odeljenja se stalno smanjivao. Preminulo je nekoliko članova Akademije iz Odeljenja društvenih nauka. Ishodi tri prethodne izborne skupštine na kojima je u Odeljenje društvenih nauka izabran samo jedan inostrani član, povećali su već ranije konstatovanu opasnost po opstanak Odeljenja, a proces starenja je otežao ostvarivanje i osnovnih statutarnih obaveza. To se odnosi i na obaveze prema odborima koji su na staranju Odeljenja i na Etnografski institut, u pogledu recenziranja radova njegovih saradnika (zbog nedostatka stručnih etnologa ili antropologa, pa i nekih drugih struka u Odeljenju), a takvo stanje dolazi do izražaja i u teškoćama da Odeljenje daje recenzije iz nekih drugih oblasti. Ukinuti su pojedini važni odbori (kao Etnografski i Odbor za selo). Odeljenje je deficitarno u nizu naučnih oblasti kao što su etnologija, antropologija, etnografija; sociologija sela; politička sociologija (uloga moći, sile, političke partije, društveni pokreti); psihologija i socijalna psihologija; filozofija, etika; oblast proučavanja religije, kultura, civilizacija; savremeni politički sistemi; građansko pravo; ekonomija; teorija igara; demografija; i niz drugih oblasti, koje bi u narednom periodu trebalo da u Odeljenju društvenih nauka budu zastupljene sposobnim istraživačima.

Na Odeljenju društvenih nauka je velika obaveza da izbornoj skupštini Akademije već naredne 2012. godine pruži mogućnost da bez dvoumljenja izabere bar četiri, a poželjno bi bilo i pet dopisnih članova kako bi se revitalizovala uloga Akademije u oblasti društvenih nauka.

govori, pa ili je njen uticaj na političko ponašanje Srbije vešto prešao u potpunu ilegalu ili je zaista sveden na manju meru. Primećuje se najviše u pojedinačnim istupima akademika, izrazito nacionalno opredeljenih, koji već tradicionalno nemaju protivtežinski odgovor šireg fronta ostalih članova akademije, pa se SANU onda najjednostavnije poistovećuje sa njihovim glasovima. Jedan od novijih istupa bio je i govor akademika Vasilija Krestića povodom ovogodišnjeg trećeg uzastopnog izbora Nikole Hajdina za predsednika SANU, u kome ga je veoma oštrim rečima optužio, između ostalog i da iz Akademije nije proterao dnevnu i mondijalističku politiku, nego je "smišljeno proterana svaka srpska politika, a da je zavedena politika prećutnog saglašavanja sa svim onim što čini aktuelna vlast". Dinamiku različitih tendencija unutar same Akademije ilustruje i primer, takođe iz Krestićevog govora, o tome kako Hajdin nije dozvolio održavanje međunarodnog skupa pod

U ČAST GODIŠNJICI: Izložba "Akademici – likovni umetnici, iz umetničke zbirke SANU"
Foto: Tanjug

nazivom "Velika Srbija – istine, zablude, zloupotrebe", ali da je skup ipak održan, samo što Izvršni odbor nije hteo da finansira izdavanje zbornika radova. Kada je zbornik objavila Srpska književna zadruga, jedan od članova Izvršnog odbora tražio je da se knjiga izbaci iz izloga knjižare SANU, rekao je Krestić.

Ne treba smetnuti s uma da velika većina akademika podržava uzastopni izbor Hajdina za predsednika, odajući mu priznanje pre svega za obnavljanje saradnje SANU sa drugim akademijama i međunarodnim institucijama, a on sam je još pre osam godina, kada je prvi put izabran, u jednom intervjuu rekao da Akademiju hoće da "očisti od onoga što naša javnost zove medakovićevštinom. Od onoga što, u njoj i u društvu, opstaje kao kancer i predstavlja sinonim zakulisnog političkog mešetarenja i nacionalne uskogrudosti."

Odvajajući nauku od politike, rukovodstvo SANU je na svojoj godišnjici kao nove zadatke istaklo podmlađivanje članstva, koje je već započeto, i aktivnije učešće naučnika u rešavanju društvenih problema. No, postoji prilična nesrazmera u članstvu fundamentalnih i humanističkih nauka, u korist prvih, i preko je potreban front kritičke društvene misli akademika

BORBA ZA UGLED: Odvajajući nauku od politike, rukovodstvo SANU je na svojoj godišnjici kao nove zadatke istaklo podmlađivanje članstva, koje je već započeto, i aktivnije učešće naučnika u rešavanju društvenih problema. No, s obzirom na priličnu nesrazmeru u članstvu fundamentalnih i humanističkih nauka, u korist prvih, kao i na preko potreban front kritičke društvene misli akademika, za sada se može samo naslutiti pred kakvim izazovima će se tek naći Akademija ako se zaista bude bavila na taj način i sobom i društvenim problemima. Raspored naučnih snaga je takav da na primer odeljenje za matematiku, fiziku i geo-nauke broji 25 članova, odeljenje za hemijske i biološke nauke 17 članova, tehničke nauke 20, medicinske takođe 20 članova, odeljenje za jezik i književnost 20 članova, za društvene nauke svega osam, istorijske 18 a odeljenje likovnih i muzičkih umetnosti 13 članova. Matematika i fizika, prema mišljenju akademika, jesu naše elitne naučne discipline i tu je veoma velik naš naučni potencijal, dok se poslednjih godina u tom korpusu sve više javljaju i biomedicinske nauke. Pažnju javnosti nedavno je skrenulo i osnivanje Odbora za selo SANU koji je sebi postavio zadatak iznalaženja načina za poboljšanje kvaliteta seoskog života, kako bi se tamo vratilo stanovništvo, što je pak u skladu sa proklamovanim učešćem u rešavanju društvenih problema.

Danas, kada se zumiraju rezultati prve decenije posle izolacije pod sankcijama, prvo što se ugleda jeste otvaranje Akademije ka svetu, obnavljanje pokidanih veza, učešće u velikim asocijacijama akademija, pristup evropskim fondovima, veliki broj projekata i objavljenih naučnih radova. Međutim, nesporan značaj i te kako uglednih akademika u oblasti recimo fizike, ili međunarodnog prava, ili izgradnje savremenog umetničkog ili književnog jezika, neretko se zaboravlja pod snagom pojedinačnih dnevnopolitičkih svrstavanja. Akademici smatraju da to može naštetiti ugledu ove kuće ali samo ako se ne razume njena suština, ako se ona shvati kao monolitna društvena organizacija ili kao nekakva sekta, pa ako jedan član sekte ima neko mišljenje onda to mišljenje moraju da dele svi. ◂

Ivana Milanović Hrašovec

Intervju: Dr Aleksandar Vuksanović, direktor RFZO-a

Lečenje u Srbiji nije besplatno

Za lekove na recept i naloge za pomagala u apotekama potrebno je 32,7 milijardi dinara, za sanitetski i medicinski potrošni materijal i ugradni materijal 12 milijardi. Ishrana bolesnika košta 2,2 milijarde dinara godišnje, a u RFZO-u se svake godine fakturiše 12.000.000 bolničkih dana, svaki dan se prepiše 170.000 recepata i podigne 245.000 kutija, koje Fond, u proseku, koštaju više od 80 miliona dinara dnevno, svakog dana – i subotom, i nedeljom, i praznicima...

foto: Igor Pavićević

Iako je srpski zdravstveni sistem zasnovan na principu solidarnosti, stiče se utisak da taj princip ne važi za sve, pošto će zbog velikog broja onih koji ne plaćaju svoje obaveze, dug Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje prema apotekama do kraja godine narasti na 20 milijardi dinara. U uslovima velike neplativosti doprinosa za zdravstveno osiguranje ovo bi sigurno moglo da uzdrma održivost čitavog sistema, te država razmatra dodatne mogućnosti, na primer, uvođenje dodatnog zdravstvenog osiguranja. Osim toga, može se očekivati i racionalizacija odlaska na pojedine dijagnostičke preglede, kao jedna od mera koje bi mogle da pospeše održivost zdravstvenog sistema.

U intrevjuu za "Vreme" direktor Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje (RFZO) dr Aleksandar Vuksanović, objašnjava zbog čega se gomilaju dugovi, koliko košta lečenje u Srbiji i zašto je neophodno naći druga rešenja.

"VREME": Mogućnost uvođenja dodatnog plaćanja zdravstvenog osiguranja sigurno neće obradovati veći broj građana, baš kao ni opcija da će ubuduće možda snositi izvestan procenat troškova lečenja. Koliko naša pojedinačna izdvajanja za zdravstveno osiguranje u ovom trenutku pokrivaju realne potrebe za zdravstvenim uslugama?

DR VUKSANOVIĆ: Iznos doprinosa za zdravstvo na minimalnu platu iznosi mesečno oko dve hiljade dinara. Imajući u vidu da najveći broj ljudi ima upravo minimalna primanja, otuda i podatak da se u kasu zdravstvenog fonda uplaćuje i taj najmanji iznos. Imajući u vidu da po glavi stanovnika imamo 26.000 dinara godišnje, složićete se da je to izuzetno malo. U Engleskoj, primera radi, godišnje se po stanovniku za zdravstvo izdvaja oko 2500 evra. Takođe, budžet jedne bolnice u Švajcarskoj identičan je budžetu cele Srbije. Najviše što neko u Srbiji može da uplati na ime doprinosa u zdravstveno osiguranje i to na najveću moguću platu je 33.000 dinara mesečno, odnosno oko 390.000 dinara godišnje. Ako bi radio 35 godina i bio prijavljen na najveću platu to bi značilo da on u RFZO uplati svega nešto preko 13.000.000 dinara.

Pacijent na "gliveku" (leku koji se primenjuje u lečenju obolelih od leukemije) potroši tu sumu za četiri godine, pacijent na dijalizi za šest godina, oboleli od hemofilije kome treba intervencija, na samo jednu operaciju potroši maksimalni iznos uplaćenih doprinosa jednog čoveka za njegova naredna tri života. Minimalna uplata za zdravstveno osiguranje po zaposlenom koju poslodavci mogu da uplate je dve hiljade dinara, što je na godišnjem nivou 24.000, a za ceo radni vek svega 840.000 dinara.

U Srbiji danas postoji oko 7.000.000 osiguranika od kojih oko 3.300.000 (1.660.000 penzionera i 1.670.000 zaposlenih) plaća zdravstveno osiguranje. Oni na ovaj način finansiraju i lečenje članova svoje porodice (što je ukupno 5,5 miliona), ali i lečenje 1,2 miliona ljudi bez prihoda.

Za šta sve, konkretno, RFZO izdvaja ta sredstva?

RFZO sprovodi finansiranje zdravstva po sistemu finansiranja (zatečenih) kapaciteta. Broj postelja koje finansira RFZO je gotovo 40.000, od toga je 3000 kreveta u banjama. Budžet im se daje po namenama za lekove, sanitetski, medicinski ugradni i potrošni materijal, plate, prevoz zaposlenih, energente, ishranu bolesnika, sanitet. Na plate 104.500 zaposlenih u zdravstvu i prevoz odlazi gotovo 90 milijardi godišnje, sedam milijardi dinara svakog meseca, a za lekove u zdravstvenim ustanovama 16 milijardi dinara godišnje.

Koliko je novca potrebno za lekove i medicinska pomagala?

Za lekove na recept i naloge za pomagala u apotekama potrebno je 32,7 milijardi dinara, za sanitetski i medicinski potrošni materijal i ugradni materijal 12 milijardi dinara. Ishrana bolesnika košta 2,2 milijarde dinara godišnje (200 dinara po svakom od 30.000 pacijenata dnevno). Osim toga, RFZO svake godine fakturiše 12.000.000 bolničkih dana, svaki dan se prepiše 170.000 recepata i podigne 245.000 kutija, koje Fond, u proseku, koštaju više od 80 miliona dinara dnevno, svakog dana – i subotom, i nedeljom, i praznicima...

Koliko koštaju stentovi, pejsmejkeri, veštački kukovi...?

Samo za ugradni materijal godišnje se izdvoji 3,5 milijardi dinara. Stentovi nas koštaju 700 miliona dinara. Po pacijentu se prosečno ugrađuju dva stenta, a svakodnevno se u proseku ugrade stentovi kod oko 40 osoba. Pejsmejkere plaćamo oko 400 miliona (prosečna cena je 70.000 dinara po aparatu), a svakoga dana ugradi se, u proseku, jedanaest pejsmejkera.

Kukovi nas koštaju oko milijardu dinara (prosečno 100.000 dinara po kuku). Svakog dana ugradi se oko 30 kukova. Potrošni materijal za dijalizu i lekovi za bolesti krvi i krvotvornih organa koštaju 2,7 milijardi dinara, lekovi za hemofiliju 700 miliona... Primera radi, u operaciji jednog deteta obolelog od hemofilije, samo za lekove je RFZO morao da izdvoji 40.000.000 dinara.

Koje terapije, u ovom trenutku, najviše koštaju RFZO?

Godišnja terapija pacijenata na "gliveku" košta 3.000.000 dinara po pacijentu i prima se doživotno. Trenutno "glivek" prima 200 pacijenata. "Herceptin" košta 400.000 dinara mesečno po pacijentkinji i tako godinu dana (koliko traje terapija); a gde su pregledi, dijagnostika, operacije, zračna terapija?

Pacijent godišnje za dijalizu i "eritropoetin" utroši 2.500.000 dinara; za svaki dijalizni tretman RFZO plati bolnici za uslugu i za potrošni materijal 10.000 dinara i tako tri puta nedeljno, 14 puta mesečno, 150 puta godišnje, doživotno. Takav pacijent obično boluje od drugih bolesti i lošeg je opšteg zdravlja, a to uvećava troškove lečenja.

Da li je tačno da RFZO apotekama duguje oko 20 milijardi dinara i šta to znači za poslovanje Fonda i čitav zdravstveni sistem u narednoj godini?

Tačno je da će RFZO do kraja godine za lekove na recept dugovati oko 21 milijardu dinara. Naime, taj dug je u trenutku kada sam došao na čelo RFZO-a iznosio 14,5 milijardi dinara. Uštedama koje smo postigli i centralizovanom nabavkom najskupljih lekova i ugradnog materijala, kao i dogovorom sa farmaceutskom industrijom o umanjenju fakture za deset odsto, u zdravstveni sistem uspeli smo da vratimo određenu količinu novca. Lično smatram uspehom što dug za lekove na recept neće biti dupliran, kao što se iz godine u godinu dešavalo. Uz sve to, lista lekova je proširena, što je omogućilo lečenje nekih bolesti koje se nisu lečile na teret Fonda, kao i da se neke druge bolesti leče na mnogo savremeniji način, takođe na teret RFZO-a. Reč je o nekim malignim oboljenjima, tumorima mozga, pluća, bubrega. Na listu smo, pored najsavremenijih citostatika, uveli i nove antibiotike, psihijatrijske lekove, antihipertenzive... ◂

Jasmina Lazić

BOLOVANJA

Na bolovanju koje traje duže od 30 dana, a koje se finansira iz sredstava RFZO-a, svake godine bude 80.000 ljudi, a ukupan broj dana bolovanja iznosi iznosi skoro pet miliona. Za te namene RFZO svaki dan plati 20 miliona dinara, odnosno 7,5 milijardi dinara na godišnjem nivou. Prosečna dužina bolovanja po osobi iznosi skoro 50 dana, a prosečan iznos isplaćen za bolovanje po licu iznosi iznosi preko 90.000 dinara.

PREGLEDI

Svakog dana obavi se 200 pregleda na MR dijagnostici i 1000 pregleda na CT-u. To je ukupno 72.000 MR i 360.000 CT pregleda godišnje. Prosečna cena pregleda na MR-u, koju RFZO plaća, iznosi 10.000 din. Godišnje, to je više od 700 miliona dinara. I u mnogo bogatijim zemljama pregledu na CT ili MR prethode drugi dostupniji dijagnostički postupci, pa tek ako ni oni nisu dovoljni, pacijenti se upućuju na ove sofisticirane procedure.

Privatni izvršitelji

Kuc, kuc – došli smo po dug

Kad u celi javašluk, sudski i javnih i komunalnih poduzeća, budu uvedeni i privatni izvršitelji i njihovi "zaposleni i treća lica", cenu neuštimane države platiće opet oni koji su "najslabija karika", građani koji plaćaju tu istu državu, njene sudove i njene vrlo preuranjene eksperimente

ISTINA JE DA su sudska izvršenja, pogotovo u Beogradu, rak-rana našeg pravosuđa. Ništa čudno, godinama je za izvršenja bio zadužen Četvrti opštinski sud i tek nekoliko sudskih izvršitelja. Logično je i to da je jedan od uvjeta na evropskom putu Srbije bio i taj zakon, koji će – pogotovo kad je o privrednim predmetima – uvesti malo više sigurnosti za strane investitore, koji su se poslovično žalili na duge procedure uopće, pa i na postupke izvršenja.

Dobili smo novi zakon o izvršenju i obezbeđenju, koji prvi puta unosi novinu: privatne izvršitelje. Upravo je ovih dana raspisan i natječaj za prvih sto privatnih izvršitelja, diplomiranih pravnika koji će do kraja godine polagati stručni ispit i koji bi iduće godine trebali početi s radom. Proces njihovog imenovanja će se nastaviti – predviđeno je da se imenuje po jedan privatni izvršitelj na 25.000 stanovnika – sve do maja, kad bi trebali u svoju nadležnost preuzeti i građane kao dužnike, prvenstveno komunalnim i javnim poduzećima.

U ovih nekoliko mjeseci valja napraviti registar privatnih izvršitelja, osnovati njihovu komoru i još svašta, među ostalim, valja donijeti i podzakonske pravne akte i pravilnike; tek kad i to bude pred očima javnosti, znat ćemo što nas je, u stvari, snašlo.

UTERIVANJE DUGOVA KAO PRIVATNA INICIJATIVA: Šta čeka građane

U svim zemljama koje su dosad uvele privatne izvršitelje bilo je mnogo problema, od pravno prilično sređene Češke, do nezrele članice Evropske unije Bugarske, u kojoj se među privatne izvršitelje umuvalo svakakvih ljudi. Čak i u Češkoj upozoravaju da ima zloupotreba i posve je opravdan strah kako će to izgledati u Srbiji.

Prema Zakonu, izvršitelj može biti osoba koja – uz opće uvjete (državljanstvo, poslovna sposobnost) – ima završen pravni fakultet, dvije godine radnog iskustva na poslovima izvršenja ili tri godine iskustva u struci, koja položi ispit za izvršitelja itd., kao i da je dostojna. "Dostojnost za obavljanje poslova izvršitelja utvrđuje se u skladu sa opšte prihvaćenim moralnim normama i kodeksom profesionalne etike izvršitelja", kaže Zakon; kodeks ćemo pričekati, on spada u akte koje tek treba donijeti. Izvršitelj može imenovati svoga zamjenika (ili više njih), koji prolaze istu proceduru imenovanja kao i on. Ali – i sad smo na kliskom terenu – član 336. Zakona kaže da "izvršitelj može da zaposli ili angažuje treća lica koja u ime i za račun izvršitelja sprovode pojedine radnje izvršenja i obezbeđenja". Netko od anonimnih komentatora vijesti o nedavno raspisanom konkursu je, sasvim utemeljeno sumnjičav, na jednom sajtu pitao: "Zemunce ili Surčince?"

Isključiva nadležnost sudskih izvršitelja ostaje isključivo u porodičnim i radnim sporovima – sve ostalo mogu raditi privatni, na koje se, prema izjavama zvaničnika, u prvom redu računa kad su posrijedi građani i njihovi eventualni komunalni dugovi.

ZAKON U PRILOG INFOSTANA: Da se razumijemo: računi za struju, grijanje i ostale komunalije moraju se plaćati. Da ima problema, svjedoči činjenica da – opet prema navodima nadležnih – samo u Prvom osnovnom sudu u Beogradu ima više od milijun tužbi protiv neurednih platiša, među kojima pogolem broj Infostanovih. Problem koji je, međutim, s pokušajem velike pljačke Beograđana ustanovljen početkom 2009. godine, ni do danas nije riješen: tadašnji Četvrti opštinski sud u pravilu građanima nije dostavljao obavijesti o tužbi, Infostan je sam proizvodio platne naloge koji su se odnosili i na davno zastarjele dugove, ali i za ono što je uredno plaćeno. Ta sprega Infostana i tada nadležnog suda traje do dana

današnjega, kad se najavljuje nova akcija: vi između 1. decembra ove i 1. februara iduće godine priznate dugove, mi vam otpisujemo kamate i sudske troškove postupka o kojem niste nikada bili obaviješteni.

Ta šaka sudskih izvršitelja dosad nije mogla plijeniti kako joj se hoće, bilo ih je premalo: od idućeg maja sve će se promijeniti. Privatni izvršitelji radit će od sedam ujutro do 22

Foto: A. Anđić

sata navečer, sjedat će vam na račune, dinarske i devizne, oduzimati automobile zbog nekoliko neplaćenih rata za lizing, izbacivati iz stanova zbog neplaćenih rata za kredite. I tu nije ništa sporno, sve se to mora plaćati, ali za to je preduvjet uređena država, u kojoj je zakon isti za sve. A ovdje to nije, jer je novi zakon o parničnom postupku propisao da iako uz tužbene zahtjeve do visine od 2000 eura u dinarskoj protuvrijednosti tužilac – recimo, Infostan – nije priložio vjerodostojne isprave, a u tužbi je iznesen osnov i iznos dugovanja i naznačeni dokazi na kojih se može utvrditi istinitost tužbenih navoda, sud će ipak izdati platni nalog.

Po slovu Zakona, dužnog građanina se mora obavijestiti o tome, pa on ima mogućnost prigovora (u kratkim rokovima), ali mora naći advokata (jer samo oni mogu izjavljivati pravne ljekove), pa ispada da se ono što se ne plati na mostu, mora platiti na ćupriji. I uostalom, kako da građanin u zemlji Srbiji dokaže da mu nešto nije stiglo do poštanskog sandučića? Pritom, ono što vrijedi za građane – da mogu lajati na Mjesec očitu činjenicu da ih nitko o platnom nalogu nije obavijestio – ne vrijedi za sudove u ovoj zemlji, kojima se, i kad se plati neka kazna ili taksa "na noge", mora dostavljati priznanica o tome, jer nisu u stanju u kompjuterskoj eri povezati se s poštanskim i bankarskim sistemima, niti voditi evidenciju o uplatama na svoje pravosudne račune.

Kad u cijeli taj javašluk, sudski i javnih i komunalnih poduzeća, budu uvedeni i privatni izvršitelji i njihovi "zaposleni i treća lica", cijenu neuštimane države platit će opet oni koji su "najslabija karika", građani koji plaćaju tu istu državu, njene sudove i njene vrlo preuranjene eksperimente.

HRVATSKI POUČAK: Valja tu zaviriti "preko plota", u susjednu Hrvatsku koja jest na pragu EU, ali koja je – iako nešto malo sređenija, bar kad su financije građana posrijedi (FINA, tamošnja financijska agencija, ima evidenciju o svakoj kinti na računu svakog građanina poreskog obveznika) – također visoko korumpirana i u kojoj ceh svake krize plaćaju jedino obični ljudi.

Tamo je najprije prošle godine donesen Zakon o provedbi ovrhe (izvršenja) na novčanim sredstvima. Prije njegove primjene, u januaru ove godine je bilo 162.204 blokiranih računa građana i 109.237 blokiranih računa poslovnih subjekata, da bi samo tri mjeseca poslije u blokadi bilo više od 600.000 računa, a FINA je provodila oko 2,5 milijuna izvršnih postupaka. Taj broj neprekidno raste, a na snagu stupaju i odredbe nešto kasnije usvojenog Zakona o ovrsi (izvršenju), po kojem Hrvatska već od 1. januara dobija osim sudskih i javne izvršitelje.

U praksi to izgleda ovako: prvo, komunalna poduzeća nisu dužna obavijestiti dužnika o pokretanju postupka i o dugu uopće. Oni se obraćaju FINA, koja sve prosljeđuje odabranim advokatskim kancelarijama, koje onda *štancaju* platne naloge. Kad građanin ustanovi da mu je stanje na računu nula, u FINA doznaje – ali uz cijenu od 52 kune (oko 700 dinara) – da je, na primjer, zbog 70 kuna (1000 dinara) neplaćene pretplate za HRT blokiran račun. I to u sljedećim ciframa: 70 kuna, plus 500 kuna (7000 dinara) advokatskog troška, plus oko 300 kuna (oko 4000 dinara) troškova izvršnog postupka. S time da, ako je netko dužan 2000 nečega, a tog nečega ima 6000 na računu, ne može ni s ostatkom raspolagati i morat će, nakon silnih peripetija, platiti ponovno aktiviranje svoga računa (cijena prava sitnica, preračunato, oko 2500 dinara).

Ljudima se događalo svašta. Na primjer, da je nekome skinut novac zbog susjedovog duga, i to dvaput. Jedna žrtva je uplatnice za vodu za vikendicu dobijao na kućnu adresu i adresu vikendice i jasno da je platio račune koji su mu stigli na kućnu adresu; iako plaćeni, zbog aljkavosti nadležnog komunalnog poduzeća nisu proknjiženi. Drugoj žrtvi račun je blokirao ček nezakonito naplaćen nakon tri godine, iako je rok za naplatu samo godinu dana.

Primjera je bezbroj, a nezakonitost države je očita, jer usprkos tome što bi dužnike morala obavijestiti o dugu to ne čini, pa ih onemogućuje i u podnošenju prigovora. Osim toga, usprkos tome što se može "sjesti" samo (samo!) na dvije trećine plaće ili drugog dohotka i da postoje primanja na kojima se ne može provoditi izvršenje (alimentacija, porodiljska naknada, invalidnina itd.), nitko se na to ne obazire.

Jadranka Kolarević, predsjednica Društva za zaštitu potrošača Hrvatske, kojoj se svakodnevno javljaju deseci građana ostalih bez posla, a prijete im izvršenja, kaže: "Ne kreće se od Ž, nego od A. Nije sporno naplaćivanje dugova ni postupci ovrhe. Sporna je represija do koje dolazi kada više nemaš od koga naplatiti, a među njima je najviše malih dužnika" i dodaje da je ključ svega posrnula privreda i državna uprava u kojoj "nijedan parazit nije ostao bez posla, dok se kao tehnološki višak svakodnevno otpuštaju radnici".

Riječ je o začaranom krugu: država dovede privredu do ruba propasti, ogroman je broj nezaposlenih, a umirovljenika bi uskoro moglo biti jednako kao i zaposlenih. "Nisu sporni ni ovršitelji ni ovrhe. Dugovanja treba naplatiti, no moraju se stvoriti uvjeti za to", kaže ona i pita: "Što ćeš dobiti time da sirotinji uzmeš stol, stolce i nekakav televizor?!"

Bivši predsjednik Vrhovnog suda Hrvatske, danas advokat Ivica Crnić, stručnjak za građansko pravo, još je oštriji: "Volio bih da saborski zastupnici budu meta ovrhe po svom zakonu koji su donijeli", a upozorava na to da javni izvršitelji u Hrvatskoj, koji na scenu stupaju 1. januara iduće godine i koji će "sjedati" na račune građana i izbacivati ih iz stanova, "mogu angažirati službenike koji lako mogu biti kriminalci". I dodaje: "Ako u ovrhe budu išli njihovi službenici, ►

u propisima ne piše da ne smiju biti kažnjavani i da ne smiju biti pod istragom. Ovakvom rupom u zakonu Sabor može omogućiti kriminalnom miljeu da uđe u javnoovršiteljsku službu. Nadajmo se da će javni ovršitelji biti moralni i savjesni i da će paziti koga zapošljavaju".

Svaka sličnost sa Hrvatskom sasvim je namjerna! Pritom, tamošnji je zakon jedva prošao u Saboru (stranačka disciplina), imao je čak tri čitanja, što je rijetka praksa u tom parlamentu. Kod nas je pak u Skupštini Srbije prošao glatko, u polupraznoj sali tokom rasprave i popunjenoj tek kad su stranački vojnici dobili nalog da podignu ruku za njega.

Teško je zamisliti da će se kod nas od maja stvari sa izvršenjima događati drugačije no u hrvatskom scenariju i da će, na primjer, ti privatni izvršitelji krenuti od najvećeg dužnika, države koju plaćaju njeni podanici. Da će, na primjer, krenuti od ministarstava koja ne plaćaju čak ni doprinose, ili javnih poduzeća punih partijskih kadrova koji, iako baš i ne rade, mnogo griješe (eto Infostana kao staro-novog primjera doktrine APP, ako-prođe-prođe), ili onih privatiziranih firmi koje duguju radnicima, koji onda – logično – ne mogu platiti sve ono što im javna i gubitaška poduzeća ispostavljaju kao račune.

UTEHA ZA LJUBIMCE: U Hrvatskoj, obuzetoj predizbornom kampanjom, već se čuju glasovi da Zakon treba mijenjati i bar ukinuti skupe i privilegirane advokate koji se bogate na muci osiromašenih građana. Sve će to sačekati novu vladu i parlament i pitanje je kad će to doći na dnevni red. Isto je i kod nas: šutjet će se o predvidivim problemima do maja, kad će izvršitelji početi rad, a taman će biti izborno vrijeme i čekat će se na novi saziv parlamenta koji bi (što je neopravdana nada) možda mogao unijeti ipak neke "sigurnosne" mjere u doneseni Zakon i podzakonske akte pogotovo.

Dotle, moramo znati što nam ne mogu oteti: odjeću, obuću i druge stvari za ličnu upotrebu, posteljinu, tanjure i escajg (bar ne sav), dio namještaja koji je neophodan (stolica po članu domaćinstva, valjda, pa i krevet i olupani ormar), ali i "šporet, frižider i peć za grejanje". Ni hranu niti ogrjev za tromjesečne potrebe ne mogu se oteti, kao niti "gotov novac izvršnog dužnika koji ima stalna mesečna primanja do mesečnog iznosa koji je po zakonu izuzet od izvršenja, srazmerno vremenu do sledećeg primanja". Ta formulacija već traži stručno lice za ovlašteni prijevod. Ima tu još i ordenja, medalja, ratnih spomenica, odlikovanja i priznanja, ličnih pisama, rukopisa i porodičnih fotografija, kao i pomagala neophodnih invalidima.

Posljednje što vam neće, po sili Zakona, oteti jeste kućni ljubimac. Mala utjeha, a i zašto bi vam ga oteli? Zašto bi država za vaše ljubimce preuzimala obaveze, kad će imati problema i sa skladištenjem vaših stolica i raspadajućeg namještaja, a vi lijepo možete zajedno sa svojim ljubimcima krepnuti od gladi, jer posao nemate ili vam onu crkavicu koju dobijate ionako otimaju zbog računa koji su ili davno plaćeni ili davno zastarjeli, ili je vama država dužna, pa ste u začaranom krugu.

I sve to u državi u kojoj političke stranke ne plaćaju svoje komunalne račune, u kojoj ni ministarstva ne plaćaju doprinose administraciji, iako smo ih mi svojim porezima platili, u kojoj se za istu tu sirotinju – ne za klasu novokomponirane elite – uvode izvršitelji-šerifi.

S radnim vremenom od sedam ujutro do 22 sata svakog dana.

I nedjeljom i praznikom. ◂

Tatjana Tagirov

FOTOGRAFIJE: A. Anđić

Na gradilištu mosta Zemun-Borča i oko njega

Baraka na kraju grada

“Kineski grad” sastoji se od ukupno sedam, što prizemnih, što (jedno)spratnih montažnih baraka. Sve utegnuto “kao tamburica”: ograđeno dvorište betonirano, parkinzi posuti rizlom, na dva (buduća) travnjaka vlati se mlada trava, ispred upravne zgrade plave korporacijske zastave. Tu je 120 kineskih građevinara – tehničara, inženjera, montera, a kad radovi krenu punom parom, biće ih stotinu više

Kamen temeljac mosta Zemun–Borča, uz umerenu pompu, postavili su polovinom prošle godine Boris Tadić, predsednik Srbije i Vu Banguo, predsednik Stalnog komiteta Svekineskog narodnog kongresa. Početak izgradnje je iz ovog ili onog razloga više puta odlagan. Poslednji zacrtani rok je bio april ove godine, pa je shodno tome pomeren i rok za završetak: nije više 2013, već 2014. godina.

Prvi radnici su pristigli tek u julu i bez ikakve pompe počeli sa uređivanjem terena za buduće gradilište i postavljanjem pomoćnih objekata – upravnu zgradu, radničke barake, magacin, radionicu, kantinu... sve ono što je potrebno na gradilištima usred nigde. “Kineski grad niče u Borči”, preneli su beogradski mediji.

Za sada je na gradilištu 120 kineskih građevinara – inženjera, tehničara, montera, a kad radovi budu krenuli punom parom, biće ih stotinu više. Pored njih, angažovano je i nekoliko desetina naših, što inženjera, što prevodilaca, što administrativaca.

Iako u borčanskom ataru, na svega četiri kilometra od ovog beogradskog naselja, do gradilišta se može doći samo okolo-naokolo: zrenjaninskim putem do Kovilova, pa od autobuske okretnice na liniji 106 levo još sedam kilometara pohabanim betonskim kolovozom kroz dva zapuštena poljoprivredna dobra praznih štala.

Posle još oko pola kilometra parloga kroz koji vodi novoprosečen i sveže asfaltiran put izbija se na čistinu. “Kineski grad”, kako su ►

Muke s nazivima

KAKO SE ZOVU: Most na Adi i stari Pančevački most

Od mnoštva predloga za naziv novog mosta koji spaja novobeogradsku i čukaričku obalu Save, Komisija za imenovanje ulica prihvatila je najbrojniji – Most na Adi. U konkurenciji su bila i druga imena poput "Harfa", "Žirafa", bilo je predloga da se nazove po patrijarhu Pavlu, Zoranu Đinđiću ili Nikoli Tesli, bilo je i predloga da se nazove po gradonačelniku Beograda Draganu Đilasu ili teniseru Novaku Đokoviću. Ova dva poslednja komisija je odbacila kao neumesne, a svi ostali, prosto, nisu imali glasova ni približno ovom usvojenom, u stvari generičkom nazivu koji, istina, nije baš u duhu srpskog jezika, jer ispravno bi bilo "Most preko Ade", pa možda predloženi naziv pretrpi malu promenu. Kako god, prihvaćeni naziv odgovara objektu: zna se šta je i gde je pa je sva prilika da će i opstati.

Inače, od svih beogradskih drumskih mostova, samo jedan je u svakodnevnom govoru zadržao svoj prvobitan službeni naziv – Gazela. Svim ostalim nadenuto je drugo ime.

To sa Gazelom bilo je jednostavno: pod tim nazivom je svoj projekat mosta podneo inž. Đorđe Lazarević, kad je na konkursu projekat usvojen, novine su pisale da će biti građena Gazela, potom je izveštavano kako Gazela napreduje, pa je Gazela otvorena za saobraćaj i od tada se preko Gazele prelazi iz Starog u Novi Beograd i obrnuto.

Prvi most preko Save, onaj koji od Zelenog venca vodi ka Novom Beogradu, u vreme kad je izgrađen, 1934. godine, nazvan je "Most kralja Aleksandra I Karađorđevića", a Beograđani su ga zvali "Savski", "Zemunski", ili prosto "Most", jer bio je jedini. Kada je na stubovima ovog u ratu srušenog mosta izgrađen novi, zvanično je nazvan Most bratstva i jedinstva, a za Beograđane je bio prosto "Novi most". Kasnije, u upotrebi je bio naziv "Most iz Brankove (ulice)", skraćeno "Brankov", mnogo pre nego što je tako zvanično nazvan: Branko Ćopić, srpski pisac, u samoubilačkom naumu skočio je sa tog mosta i tako okončao ovozemaljski život. "Brankov most" je, igrom sudbine, jedini koji nosi naziv po nekome.

Godinu dana po okupaciji Beograda, nemačka vojska postavila je čelični most, ovaj preko koga danas ide tramvaj: ime mu nisu ni nadevali, ali je za Beograđane bio naslednik onog srušenog, pa su ga nazivali "Savski", "Zemunski", ili prosto "Most", jer bio je tada jedini. Posle rata, kad je izgrađen "Novi most", ovaj je dobio prefiks "Stari". Pre dvadeset godina, preko njega je "prevučena" tramvajska pruga, pa je pored već ustaljenog naziva dobio novi – "Tramvajski", koji je postao i službeni.

Prvi i za sada jedini most preko Dunava izgrađen je 1935. godine kada je dobio "krštен" naziv – "Most kralja Petra II Karađorđevića". Međutim, kako to inače biva, ovaj naziv se nije "primio", već su u opticaju bili "narodni", logični nazivi – "Dunavski", odnosno "Pančevački". Kad je posle rata obnovljen, jer bio je srušen kad i onaj "Savski", dobio je nov naziv – "Most Crvene armije". Međutim, kao što to inače biva, ni ovo ime se nije "primilo", već je i dalje nazivan "Dunavski" ili "Pančevački". Ovaj poslednji danas je zvaničan naziv.

Novi most preko Dunava od zemunske do borčanske obale zvanično je nazvan "Most prijateljstva", ali kad docni početak gradnje, u novinama piše "docni izgradnja 'Kineskog mosta'", kad radovi počnu piše "počela izgradnja 'Kineskog mosta'", kad budu spojene strane mosta pisaće "spojen 'Kineski most', kada bude otvoren za saobraćaj... Kako će, dakle, biti nazvan?

ga ovdašnji novinari vispreno nazvali, sastoji se od ukupno sedam, što prizemnih, što (jedno)spratnih montažnih baraka sastavljenih od "sendvič panela" – sa obe strane čelični lim, između izolacija od poliuretanske pene, sa prozorima i vratima kakvi se sada na stambene zgrade rutinski ugrađuju, poznate pod nazivom "PVC stolarija". Sve utegnuto "kao tamburica": ograđeno dvorište betonirano, parkinzi posuti rizlom, na dva (buduća) travnjaka vlati se mlada trava, ispred upravne zgrade plave korporacijske zastave, kapije otvorene, nigde čuvara da pita pridošlice koji su sad pa oni, kojim poslom su tu gde jesu.

Dok se novinar i fotograf "Vremena" osvrću levo-desno u očekivanju da im se ko obrati, pored njih tek prođe pokoji radnik: na "dobar dan" odgovara isto tako, ili samo uz osmeh klimne glavom i nastavi dalje.

Već pomalo smešnu nedoumicu – šta sad?, prekinuo je Zoran Petrović, šef gradilišta, zamenik glavnog inženjera Šank Džežua. Na pitanje da li bi nas proveo kroz gradilište, odgovara sa "zašto da ne".

Penjemo se na nasip, sa njega stupamo na, kako ga je Petrović nazvao, "pomoćni most". On je, veli, neophodan da se "pobiju" šipovi, stubovi ukopani 46 metara u podlogu na koje će se oslanjati nosači budućeg mosta.

U stvari, nije baš most, već dva takoreći

"polumosta", ako se tako, uopšte uzev, može reći. Šta bi, u stvari, bio polumost? Otprilike ovo: metalne "kutija" grede poprečno poređane tako da tvore kolovoz, oslonjene na takođe metalne stubove pobijene u podlogu, vodi od obale do skoro sredine reke gde se završava. S druge strane isto to. Ova dva "polumosta" biće sučelice razdvojeni stotinu i više metara, e da bi plovni put ostao slobodan za saobraćaj. "Sada gradimo ovaj sa borčanske, a uskoro će druga ekipa početi da gradi drugi, onaj sa zemunske strane Dunava", objašnjava Petrović.

Na obali je, veli, pobijen "test šip", dubok koliko će biti duboki i oni u reci, čijim ispitivanjem treba da se proveri pretpostavljena nosivost podloge. Pored njega su pobijena još dva "anker-šipa" od 60 metara dubine, za koje treba da bude prikačena hudraulična presa koja simulira buduće vršno opterećenje – 2000 tona po šipu, pa ako šip položi ispit – dobro, a ako ne, opet dobro: bolje je znati na čemu su sad, nego posle.

Kad most bude završen, nastavlja, ovaj pomoćni biće demontiran, jer više neće biti potreban. Isto će biti i sa barakama: biće raskloplјene i prenesene na neko novo gradilište. "Baš onako kako se to i inače radi", zaključuje Zoran Petrović.

Ekstremno disciplinovani radnici

"Za mene je ovo posebno iskustvo, jer radim sa vrhunskim profesionalcima koji su, između ostalog, gradili najduže mostove na svetu, poput onog dugačkog 42 kilometra, koji preko zaliva Đijaožu spaja luku Kvingdao sa ostrvom Hungdao. Uostalom, od 15 najdužih mostova u svetu, 11 ih je kineskih. Nema tu šta više da se kaže", iznosi svoje utiske Petrović. "Ekstremno su disciplinovani: šta god da im se kaže da urade, to bude i urađeno, brzo i precizno, nikoga ne treba da se opominje da nosi zaštitnu opremu, ama sve rade baš onako kako treba da se radi i kraj priče."

IMPRESIONIRAN: Zoran Petrović, šef gradilišta

Sa zemunske strane reke, radničke barake postavljene pre četrdeset godina za smeštaj radnika koji su gradili naselje Galenika nisu demontirane po završetku radova, već su, kako se to inače radilo, ostavljene i date nekim radnicima tog preduzeća na korišćenje kao privremeni smeštaj. Sada predstavljaju ozbiljan problem: barake su na trasi buduće saobraćajnice od "lakat krivine" na početku novosadskog auto-puta do "Kineskog" mosta, a ti ljudi u njima žive decenijama. Neki od njih, za koje postoji pravni osnov, dobiće stanove iz fonda Direkcije za građevinsko zemljište, dok je drugima ponuđen smeštaj u "samačkim paviljonima", takođe u vlasništvu GP Napred. Oni to, međutim, odbijaju. Mi živimo u solidnim stanovima, sa kablovskom televizijom i internetom. "Svesni smo koliko je gradnja mosta važna za napredak Beograda, nismo protiv nje, ali ako se već selimo, tražimo iste uslove kao što su oni u kojima živimo sada", kažu. ◂

Zoran Majdin

Je l' Beograd gde je nekad bio

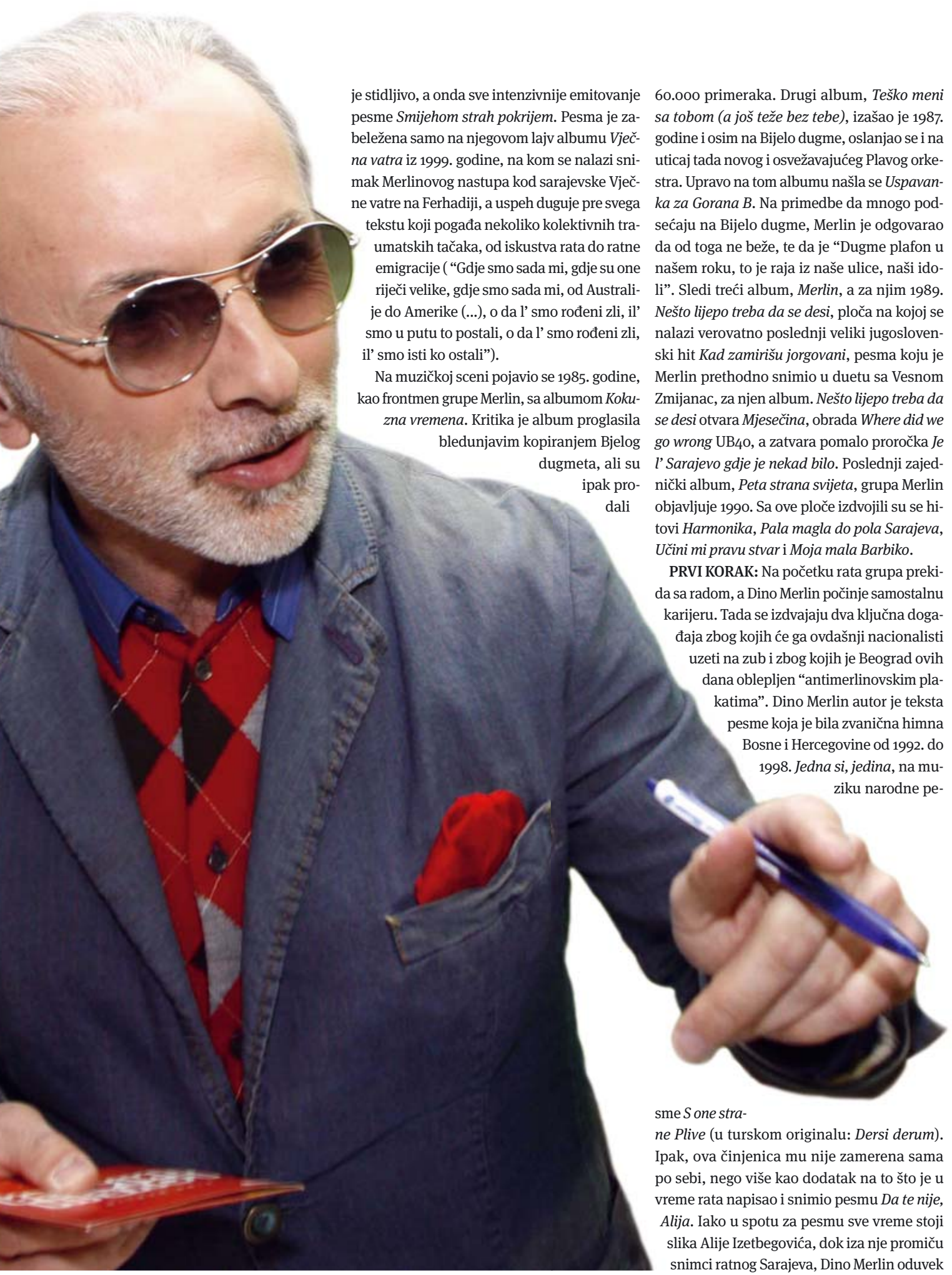
Pomalo je gorko što u čitavoj priči o Dinu Merlinu ima najmanje muzike i priče o muzici, a mnogo više svega ostalog. Ko je čovek koji je 20 godina odbijao da održi koncert u Beogradu, a onda rasprodao tri Arene, kome zbog dolaska u Beograd prete, a na koncertima dežuraju policija, tužilac i sudija za prekršaje

U jednom od prvih intervjua koje je dao kao frontmen grupe Merlin, 1985. godine, za "Džuboks", Edin Dervišhalidović, danas poznatiji kao Dino Merlin, na opasku novinara da u stihovima pesama obilno koristi sarajevski žargon, rekao je: "Da, ali mi to ne tretiramo kao primitivci (New Primitives, prim. nov.). Mi samo gricnemo od sveg pomalo." Moglo bi se reći da je principu koji je tada uspostavio Dino Merlin ostao veran do danas. Tokom 26 godina muzičke karijere, pomalo je grickao od rokenrola, malo od novokomponovane muzike, oslanjao se na tradiciju Bijelog dugmeta, koketirao sa Novim primitivizmom, trudio se da održi imidž dečaka iz sarajevske mahale, a ipak se etablirao, grickao malo od sentimentalnosti, malo od svojih političkih veza, da bi danas bio jedna od najmoćnijih figura bosanskohercegovačke i, uopšte, postjugoslovenske estrade. Narednog vikenda, 25, 26. i 27. novembra, Dino Merlin izvešće u Beogradu ono što nije pošlo za rukom dosad nikome: održaće tri uzastopna koncerta u Beogradskoj areni.

To mu je uspelo bez jake kampanje i agresivne reklame: prvi koncert je najavljen i rasprodat, zakazan je drugi, a potom i treći. Iako nije bilo reklamiranja, Beograd je oblepljen plakatima sa njegovim likom. Za to su se potrudili pripadnici Srpskog narodnog pokreta "Naši", koji su rešili da spreče održavanje Merlinovih koncerata u Beogradu. Koliko je ova akcija popularna i koliko nailazi na odobravanje javnosti, valjda najbolje govori činjenica da je Merlin rasprodao tri koncerta u Areni. To "junoše" iz SNP "Naši" ne sprečava da vode agresivnu kampanju, što na ulicama što na internetu, ali džabe. Da ovakve akcije nemaju mnogo smisla, "Naši" bi znali da su se informisali o pokušajima njima sličnih sa "druge strane" – da u leto 2009. godine spreče održavanje koncerata Lepe Brene u Sarajevu, Mostaru i Zagrebu. Uprkos gromoglasnoj kampanji, lažnim dojavama o bombama i protestima ispred hala u kojima je Brena pevala, koncerti su održani, na veliku radost desetina hiljada ljudi koji su kupili karte. Ipak, ne želeći da rizikuju i zanemare pretnje i najavljeno nasilje ("Naši" su čak izdali i saopštenje u kom upozoravaju građane koji žive u blizini Arene da sklone svoje automobile, jer ne žele da budu odgovorni za moguću štetu), MUP Srbije saopštio je da će koncerti Dina Merlina biti najrigoroznije obezbeđen muzički događaj u Srbiji. U Arenu neće moći da uđe niko ko nije detaljno pregledan i snimljen. Svaki posetilac će morati da prođe kroz kontradiverziona vrata, a biće i dodatno pregledan. Ulazak svakog posetioca snimiće kamera, a dešavanja u Areni biće kontrolisana i putem video-nadzora. Čitavu zgradu će čuvati psi koji su obučeni za otkrivanje eksplozivnih sredstava i suzavaca. Iz MUP-a savetuju i da posetioci po ulasku u Arenu odmah odu na svoja mesta i ne šetaju po hodnicima. Za vreme koncerata Dina Merlina dežuraće i nadležni tužilac i sudija za prekršaje. To znači da će svako ko bude narušavao javni red i mir ili bude uhvaćen u vršenju krivičnog dela, odmah biti procesuiran.

SMIJEH I STRAH: Ko je čovek koji je 20 godina odbijao da održi koncert u Beogradu, a onda rasprodao tri Arene, kome zbog dolaska u Beograd prete, a na koncertima dežuraju policija, tužilac i sudija za prekršaje? Pa, ukratko, sviđala nam se njegova muzika ili ne – jedna od najvećih zvezda takozvanog regiona. Ovih dana, pojavljuju se glasine o tome kako će koncerti Dina Merlina u Beogradu biti održani zahvaljujući jakom političkom interesu da se oni dogode i kako je, navodno, nemoguće da Merlin tri večeri zaredom spontano napuni Arenu. Priča dobro zvuči, naročito u svetlu njegovog letošnjeg susreta sa predsednikom Srbije Borisom Tadićem na Baš-čaršiji, međutim, u nju će poverovati samo oni koji ne poznaju ni estradne prilike ni afinitete publike. A prilike su takve da je do 2000. godine Merlin bio samo jedan u nizu sentiš autora za nostalgičare. Te godine Merlin objavljuje album *Sredinom*, verovatno najprodavaniji postjugoslovenski album, koji je samo u Srbiji rasprodat u tri tiraža i ko zna koliko piratskih izdanja. Apsolutno sve pesme bile su hitovi po klubovima i diskotekama (*Godinama*, *Moj je život Švicarska*, *Sve je laž*, *Kad si rekla da me voliš*, samo su neke od njih). U Bosni i Hercegovini odavno etabliran kao centralna figura tamošnje estrade, Dino Merlin se tim albumom vratio i u ostatak jugoslovenskog prostora. Ne može se poreći da su se i političke okolnosti poklopile da tako nešto bude moguće: u Srbiji pada Milošević, u Hrvatskoj HDZ gubi izbore, region se miri i ponovo povezuje. Na estradi se uspostavljaju nove zvezde, oslobođene balasta rata, ali i balasta nostalgije, poput Tošeta Proeskog, a u isto vreme počinje i prvi talas Severinine regionalne slave. Već tada je bilo jasno da bi Dino Merlin sa lakoćom mogao da napuni Marakanu, samo kad bi hteo. Uvod u ovaj veliki povratak popularnosti Merlina u Srbiji bilo

je stidljivo, a onda sve intenzivnije emitovanje pesme *Smijehom strah pokrijem*. Pesma je zabeležena samo na njegovom lajv albumu *Vječna vatra* iz 1999. godine, na kom se nalazi snimak Merlinovog nastupa kod sarajevske Vječne vatre na Ferhadiji, a uspeh duguje pre svega tekstu koji pogađa nekoliko kolektivnih traumatskih tačaka, od iskustva rata do ratne emigracije ("Gdje smo sada mi, gdje su one riječi velike, gdje smo sada mi, od Australije do Amerike (...), o da l' smo rođeni zli, il' smo u putu to postali, o da l' smo rođeni zli, il' smo isti ko ostali").

Na muzičkoj sceni pojavio se 1985. godine, kao frontmen grupe Merlin, sa albumom *Kokuzna vremena*. Kritika je album proglasila bledunjavim kopiranjem Bjelog dugmeta, ali su ipak prodali 60.000 primeraka. Drugi album, *Teško meni sa tobom (a još teže bez tebe)*, izašao je 1987. godine i osim na Bijelo dugme, oslanjao se i na uticaj tada novog i osvežavajućeg Plavog orkestra. Upravo na tom albumu našla se *Uspavanka za Gorana B*. Na primedbe da mnogo podsećaju na Bijelo dugme, Merlin je odgovarao da od toga ne beže, te da je "Dugme plafon u našem roku, to je raja iz naše ulice, naši idoli". Sledi treći album, *Merlin*, a za njim 1989. *Nešto lijepo treba da se desi*, ploča na kojoj se nalazi verovatno poslednji veliki jugoslovenski hit *Kad zamirišu jorgovani*, pesma koju je Merlin prethodno snimio u duetu sa Vesnom Zmijanac, za njen album. *Nešto lijepo treba da se desi* otvara *Mjesečina*, obrada *Where did we go wrong* UB40, a zatvara pomalo proročka *Je l' Sarajevo gdje je nekad bilo*. Poslednji zajednički album, *Peta strana svijeta*, grupa Merlin objavljuje 1990. Sa ove ploče izdvojili su se hitovi *Harmonika*, *Pala magla do pola Sarajeva*, *Učini mi pravu stvar* i *Moja mala Barbiko*.

PRVI KORAK: Na početku rata grupa prekida sa radom, a Dino Merlin počinje samostalnu karijeru. Tada se izdvajaju dva ključna događaja zbog kojih će ga ovdašnji nacionalisti uzeti na zub i zbog kojih je Beograd ovih dana oblepljen "antimerlinovskim plakatima". Dino Merlin autor je teksta pesme koja je bila zvanična himna Bosne i Hercegovine od 1992. do 1998. *Jedna si, jedina*, na muziku narodne pesme *S one strane Plive* (u turskom originalu: *Dersi derum*). Ipak, ova činjenica mu nije zamerena sama po sebi, nego više kao dodatak na to što je u vreme rata napisao i snimio pesmu *Da te nije, Alija*. Iako u spotu za pesmu sve vreme stoji slika Alije Izetbegovića, dok iza nje promiču snimci ratnog Sarajeva, Dino Merlin oduvek ►

odlučno tvrdi da pesma nije posvećena Izetbegoviću, nego Aliji Mladinu, njegovom susedu, jednoj od prvih žrtava u okupiranom Sarajevu. "Moja prva izjava, koju možemo provjeriti, bila je u 'Slobodnoj Bosni' 1993. godine, a naslov intervjua je otprilike glasio: Ja sam Vladimir Nazor bošnjačke borbe za slobodu. Tu jasno piše da sam tu pjesmu posvetio Aliji Miladinu. Kasnije sam rekao da se Izetbegović može naći u tome", rekao je Merlin u maju 2001. u intervjuu za "Dane". U istom intervjuu objasnio je i zašto mu se pripisuje bliskost sa Strankom demokratske akcije: "Moja bliskost sa SDA, da na to stavimo tačku, sastojala se u činjenici da sam, kao i većina Bošnjaka, prepoznao tada jedinu ozbiljnu snagu koja se mogla oduprijeti nadolazećoj agresiji – moja je bliskost išla samo do te mjere. Ljudi koji su participirali u vrhu te stranke, bili su moji prijatelji s kojima sam išao u mekteb. Ja sam rođen u Sarajevu i živio sam u mahali koju neki zovu Kuduz mahala, i valja znati da je taj dio grada imao dane žalosti kad su 1981. odveli Mlade Muslimane u zatvor. Ja sam živio u tom svijetu i moja je mama plakala danima kad su ti ljudi postali nevine žrtve. Ja nikad nisam bio član te stranke, a jesam svirao na koncertima podrške toj stranci."

foto: BetaPhoto

Ovih dana, pojavljuju se glasine o tome kako će koncerti Dina Merlina u Beogradu biti održani zahvaljujući jakom političkom interesu. Priča dobro zvuči, naročito u svetlu njegovog letošnjeg susreta sa predsednikom Tadićem na Baš-čaršiji, međutim, u nju će poverovati samo oni koji ne poznaju ni estradne prilike ni afinitete publike

Jedna od najvećih kontroverzi u odnosu Dina Merlina i Srbije svakako je ona o Svetlani Ceci Ražnatović i jednom od njenih najvećih hitova, pesmi *Beograd*, čiji je autor upravo Dino Merlin. Kako je došlo do toga da čovek koji sebe smatra Vladimirom Nazorom bošnjačke borbe za slobodu napiše najveći hit udovice Željka Ražnatovića Arkana? Ukratko, tako što u vreme kad su pesme nastale nije bila ono što je postala kasnije: "Pjesme *Znam za jedan grad, zove se Beograd*, *Zaboravi* i *Žarila sam žar*, Ceci sam dao negdje oko Nove 1991. u hotelu u Zürichu, kad je njen partner bio Haro Samardžić, čovjek u kojeg je bila ludo zaljubljena, a meni je bio simpatičan. Kad su ponudili novce, ja sam rekao: ne, ove su pjesme veliki hitovi i ja želim tantijeme. Oni su sakrili autora i na neki način su me oštetili, a ona me je pozvala jer je željela da joj radim novu ploču. Rekao smo joj da prvo izmiri dugove, a kako nisam od onih koji spuštaju slušalice, jednostavno sam obavio razgovor od tri-četiri minute, koji je njoj kasnije poslužio za priču kako se ona redovno čuje sa mnom i kako mi uredno sarađujemo. To je notorna neistina. I kad bi mi prišla na koncertu, ne znam kako bih reagirao, ali sam dovoljno organiziran čovjek da na koncertima imam ljude koji paze ko mi može prići. Ceca ne može." *Žarila sam žar* i *Zaboravi* našle su se na njenom albumu *Šta je to u tvojim venama* iz 1993, iz vremena pre nego što je upoznala Arkana. *Beograd* se našao tek na albumu *Fatalna ljubav* iz 1995. godine kada se udala za Ražnatovića.

ZNAM ZA JEDAN GRAD: Iako u Beograd dolazi posle dve decenije pauze, istini za volju, Dino Merlin nikada nije govorio da u Beograd nikada neće doći, naprotiv, uvek je bio izričit u tome da hoće, a u intervjuima nikada nije negirao da ima brojnu publiku u Srbiji, niti je ignorisao taj deo tržišta. Istovremeno, bio je vrlo izričit u tome kada će i kako u Beograd doći: "Ja pišem pjesme, i postoje uvjeti pod kojima bih otišao u Beograd. Srbi bi brzim koracima trebali početi postajati Nijemci: trebao bi se pojaviti srpski Willy Brandt, trebali bi uzeti lijekove za svoje bolesti, jer evidentno su bolesni. Većina je bolesna i to je jedan od razloga zbog kojih bih trebao u Beograd. Jer, bolesnici se obilaze. Drugi razlog je da kao žrtva imam pravo na prvi korak", rekao je 2001. Ovu će mu izjavu srpski ultranacionalisti najviše zameriti. Ruku na srce, iako je suština jasna i iako je neko ko je proveo u Sarajevu sve godine opsade i granatiranja nesumnjiva žrtva agresije koja jeste došla sa srpske strane, jasno je i da upotreba izraza poput "bolesnici" i "bolesna većina" ne doprinose pomirenju. Međutim, kako reče Vesna Zmijanac: "Ako je nešto i pričao, mora da je imao razloga." Dino Merlin u većini svojih izjava insistira na tome da neguje i održava koncept multikulturalnosti, istovremeno ne negirajući da pripada kulturno-civilizacijskom krugu koji je omeđen islamom, što je sasvim pošteno. Ali, pošto je kod ovih tema granica vrlo tanka i pipava, ipak ostavlja prostora za tumačenja kakva mu pripisuju "Naši". Nakon nereda koje su 2001. izazvali srpski nacionalisti u Banjaluci i Trebinju zbog postavljanja kamena temeljca na mestu u ratu porušene Ferhat pašine džamije, kritikovao je veliku posećenost koncerta Sinana Sakića u Sarajevu, pitajući se kako je to moguće s obzirom na događaje u Banjaluci i Trebinju. Uz sve razumevanje, kao i uz činjenicu da Sinan Sakić dolazi iz Srbije, pripisati njemu bilo kakav ideološki ili nacionalistički predznak prilično je nategnuto i smešno. Najveći je problem, zapravo, što posle takvih izjava ostaje utisak da nisu izgovorene iz ubeđenja, već iz razloga pukog populizma. No, bilo bi pogrešno reći da je i u rodnoj Bosni i Hercegovini pošteđen napada i kritika. Recimo, zbog dueta *Dabogda* sa Harijem Varešanovićem, odnosno zbog spota koji je režirao Pjer Žalica, a u kom veseli hodža i katolički i pravoslavni pop razdragano igraju na Baš-čaršiji, kritikovali su ga predstavnici sve tri konfesije, a očekivano, stavlja mu se na dušu i bliskost sa SDA.

Pomalo je gorko, ipak, što u čitavoj priči o Dinu Merlinu ima najmanje muzike i priče o muzici, a mnogo više svega ostalog. Kako god bilo, činjenica da Merlin puni Arenu triput zaredom može da bude samo dobar znak za stanje društvene klime, jer pokazuje da, bez obzira na sva nacionalistička i ultradesničarska divljanja, u Srbiji postoji tiha većina koju je za sve to baš briga. ◂

Jovana Gligorijević

DA NAS BUDE VIŠE

Prema podacima poslednjeg popisa stanovništva, u Srbiji živi skoro 400.000 manje ljudi nego što je živelo 2002. godine. Nikola Avramović rođen je 4. novembra 2010. godine, zahvaljujući pokušaju vantelesne oplodnje koji je finansirao Grad Beograd. Danas je Nikola verovatno najpopularniji jednogodišnjak u Srbiji, koji je proslavio svoj prvi rođendan duvajući svećice na čak deset torti. Istog dana, Beograđanima je saopštena dobra vest – sledeće godine biće finansiran i treći pokušaj vantelesne oplodnje iz gradskog budžeta

VANTELESNA OPLODNJA

Ostvarena želja roditeljska

"Hiljadu stepenika ispod naše želje da dobijemo Nikolu, nije bilo ničeg. Samo smo želeli da izguramo do kraja. Sada čujemo Nikoline korake", kaže majka prve bebe rođene u drugom pokušaju vantelesne oplodnje. Do sada je u Beogradu 250 parova prošlo kroz proces pokušaja vantelesne oplodnje i rođeno je 75 beba

Kada je ekipa "Vremena" prvi put posetila Nikolu, kao prvu bebu rođenu iz drugog pokušaja vantelesne oplodnje koji je finansirao Grad, Nikola je bio tek novorođenče. Godinu dana kasnije, ume čak i da odgovori na pitanje šta najviše voli da jede ("pavuu" – pavlaku), a omiljena igračka mu je Vini Pu. Voli da se fotografiše i stalno pokušava nešto da kaže. Zora i Negoslav Avramović kažu da su se odlično snašli u ulogama mame i tate i da im nimalo ne smetaju česte posete novinara.

"Ljudi obično ne vole da pričaju o sterilitetu. Pitaju me kako mogu da budem ovako otvorena. To nije nešto čega se treba stideti. Naše iskustvo samo može da pomogne drugima", objašnjava Zora Avramović.

Do sada je u Beogradu 250 parova prošlo kroz proces pokušaja vantelesne oplodnje i rođeno je 75 beba. Na Nikolin rođendan, 4. novembra, u Starom dvoru, gde je Nikolu čekala još jedna torta sa svećicom koju je trebalo ugasiti, kao poklon Beograda za prvi rođendan, Beograđanima je saopštena vest da će Grad finansirati i treći pokušaj vantelesne oplodnje. Šansu da prošire porodicu imaće sve žene sa dijagnostikovanim problemom začeća, koje nisu navršile 40 godina života. Za razliku od ranijih godina, proces vantelesne oplodnje se neće prekidati zbog godina, odnosno ukoliko u toku procesa buduća majka napuni 40 godina.

Zora i Negoslav Avramović su šest godina u braku i, kako gospođa Zora objašnjava, dugo su čekali da čuju male korake u svom domu u Železniku. "Sada ih čujemo! Nikoline korake. Dobro, nisu baš koraci jer još nije prohodao, mada mi se čini da će svakoga trenutka. Ali, Nikola je sa nama."

PAPIROLOGIJA NIJE BRIGA: Prvi korak za parove koji duže od godinu dana imaju problema sa začećem jeste matični dom zdravlja. Procedura je ista za parove kojima će ovo biti prvi pokušaj, kao i za one koji su već probali vantelesnu oplodnju. Buduće mame će nakon pregleda i prijave biti upućene u GAK "Višegradska" ili GAK "Narodni front".

Član Gradskog veća Miroslav Čučković kaže da papirologija nije briga parova koji će se podvrgnuti vantelesnoj oplodnji. "To je naš deo posla, na njima je da se maksimalno posvete sebi", objašnjava Čučković.

Zora i Negoslav kažu da su od presudne važnosti pozitivan stav i upornost. Nikola će sledeće godine krenuti u vrtić, zahvaljujući upornosti svojih roditelja i Grada, koji je prepoznao potrebu parova sa problemom začeća.

"Moraš biti uporan i pozitivan. Korak po korak. Od vantelesne do prve kontrole, prvih rezultata, ultrazvuka. Sve je to radost i neizvesnost", objašnjava Zora, koja je trudnoću provela uglavnom mirujući, jer je tako bilo najbolje, kako su joj objasnili

Deset torti za prvi rođendan

Prvi rođendan Nikola je, osim u krugu porodice, proslavio i na TV stanici na kojoj je gostovao sa roditeljima. Tamo ga je čekala još jedna rođendanska torta. Kasnije, u Starom dvoru – još jedna. Duvao je svećice sa gradonačelnikom. Na porodičnom slavlju u restoranu, kako tata Negoslav kaže, dobio je još šest torti. Ceo Beograd je želeo da čestita rođendan. "Čuvamo sve isečke iz novina u kojima se pisalo o Nikoli. Deka je zadužen za snimanje DVD-ja sa gostovanja na televizijama. Pokazaćemo mu sve to kad poraste", kaže Zora, mama za primer.

lekari. "Hiljadu stepenika ispod naše želje da dobijemo Nikolu, nije bilo ničeg. Samo smo želeli da izguramo do kraja."

Vantelesna oplodnja kao metoda začeća koristi se od 1978. godine, kada je rođena Lujza Braun, prva beba iz ovakvog postupka. Od tada, parovima koji žele da prošire porodicu, a imaju problema sa začećem, data je još jedna šansa. Sam proces vantelesne oplodnje je individualan i traje od dve do tri nedelje. Kako objašnjava doktor Aleksandar Stefoski, proces se sastoji od stimulacije ovulacije, praćenja rasta folikula i rasta nivoa hormona u krvi, te hirurške intervencije vađenja jajnih ćelija i laboratorijskog spajanja sa spermatozoidima. Nakon dve nedelje, na prvom kontrolnom pregledu vidi se da li je procedura uspela ili nije.

"Savet za mlade parove je da ne gube nadu. Da veruju svojim lekarima, da bi, uz zajedničke napore, došli do željenog cilja. Danas se u našoj zemlji radi proces vantelesne oplodnje koji ni po čemu ne zaostaje za evropskim standardima. Kadrovi su obučeni, koriste se lekovi, i tehnologija kao u najpriznatijim centrima. Rezultati u pojedinim klinikama, gde bih svakako izdvojio 'Narodni front', ravni su evropskim", savetuje doktor Stefoski.

Nikola Avramović je ostvarena želja svojih roditelja, ali i podstrek – da se, uz prepoznavanje i podršku pravih vrednosti, korak po korak, može uraditi mnogo. Prema podacima Grada, stopa nataliteta u Beogradu niža je od stope mortaliteta. Zato je treći pokušaj vantelesne oplodnje važan korak za sve Beograđane. Miroslav Čučković kaže da se na ideju o finansiranju vantelesne oplodnje došlo u razgovorima sa samim Beograđanima.

"Već tri i po godine sastajem se sa građanima u okviru projekta 'Otvorena vrata'", koja se održavaju svake nedelje. Građani dolaze sa idejama šta bi trebalo finansirati iz gradskog budžeta. Građani su dolazili sa informacijama da je država platila prvi pokušaj vantelesne oplodnje i da bi njima značilo kada bi i Grad finansirao drugi pokušaj." Usledili su obilasci ustanova koje se bave vantelesnom oplodnjom (VTO), razgovori sa Republičkom komisijom za VTO i odobrenje gradonačelnika. Godinu dana kasnije, proces se nastavlja.

Nikolin rođendan, 4. novembar, kako je rečeno na proslavi u Starom dvoru, kojoj su pored Nikoline porodice prisustvovali gradski čelnici i gradonačelnik Dragan Đilas, postaće dan posvećen porodici i rađanju. Pored finansiranja vantelesne oplodnje, rađanje se u Beogradu stimuliše kroz kratkotrajnu finansijsku pomoć trudnicama u vrednosti od 40 hiljada dinara, subvencije od 50 odsto troškova za boravak u vrtiću, kao i darovanjem besplatnih udžbenika prvacima.

Miroslav Čučković najavljuje da je u planu ideja osnivanja Fonda pod pokroviteljstvom Grada, koji bi okupio sve parove kojima je Grad na neki način pomogao da prošire porodicu. Ideja je da se sve porodice okupe zajedno, i da simboličnom članarinom od 1000 dinara godišnje pomognu četvrti pokušaj vantelesne oplodnje. "Ubeđen sam da će hteti da pomognu, jer znaju kroz šta su sami prošli. Suma od 1000 dinara godišnje sigurno ih neće opterećivati", kaže Čučković.

Zora Avramović se slaže da bi poznavanje i druženje sa ostalim parovima i decom bilo više nego korisno. "Sva deca rođena iz drugog pokušaja vantelesne oplodnje su ista generacija. Bilo bi lepo kada bismo se svi upoznali i družili. Nikoli je potrebno društvo."

Kako izgleda, Nikola će dobiti još puno drugova i drugarica. Na spavanje odlazi sa tatom Negoslavom i svojom omiljenom igračkom – najboljim drugom Mimsijem, plišanom igračkom, nesvestan svoje popularnosti i pokretačke snage koju njegova i priča njegovih roditelja donosi. Ali saznaće jednog dana kada bude porastao, jer "decu ne donose rode, već ih rađaju majke".

PETRA ŽIVIĆ

PODRŠKA BG TRUDNICAMA

Beba dolazi

SMS servis "Beba dolazi" u funkciji je od 4. novembra, a već ga koristi više od 500 trudnica iz Beograda koje svake nedelje dobijaju tri do pet personalizovanih poruka o važnim aspektima svog i bebinog zdravlja

U čekaonicama domova zdravlja ili privatnih poliklinika budući roditelji gotovo uvek dolaze u paru, bilo da je reč o redovnoj kontroli ili ultrazvučnoj dijagnostici. Trudnice se plaše da će čuti neke loše vesti od ginekologa i treba im neko da im drži strah. Da bi im bilo lakše, Grad Beograd je pokrenuo novi projekat podrške trudnicama – SMS servis "Beba dolazi". Trudnice koje se prijave za korišćenje usluga ovog servisa, svake nedelje dobijaju tri do pet personalizovanih poruka o važnim aspektima svog i bebinog zdravlja. Na primer, tim stručnjaka koji prati trudnoću trudnice obavestiće je kada je vreme za ultrazvučni pregled ili za laboratorijske analize.

SMS servis "Beba dolazi" u funkciji je od 4. novembra, a već ga koristi više od 500 trudnica Beograda. Reč je o novom projektu podrške trudnicama, koji je pokrenuo Grad – trudnice koje se prijave za korišćenje usluga servisa, svake nedelje dobijaju tri do pet personalizovanih poruka o važnim aspektima svog i bebinog zdravlja. Pored novog servisa, u cilju povećanja nataliteta, biće rešen i status trudnica samostalnih preduzetnica.

Doktor Vojislav Stojšin, jedan od inicijatora SMS servisa, kaže da je cilj projekta rušenje barijera između pacijenata i lekara.

"Tim stručnjaka je radio na razvoju sistema, a poruke koje trudnice dobijaju ovim putem sastavljao je tim lekara specijalista. Cilj je personalizovana promocija zdravlja, gde će postojati kontinuirana komunikacija između lekara i pacijenta", objašnjava doktor Stojšin.

Zamenica gradonačelnika Tatjana Pašić obajašnjava da je cilj projekta da se trudnicama koje često osećaju strah, nesigurnost i neizvesnost omogući da kroz "drugo stanje" prolaze bezbrižnije i sigurnije i sa radošću čekaju rođenje bebe.

Mirjana J. sa Banjice je u petom mesecu trudnoće. Usluge SMS servisa počela je da koristi pre nedelju dana. "Ideja je sjajna. Saznala sam dosta toga o bebinom i svom trenutnom stanju, a tu je i podsetnik za sledeći pregled. Informacije koje dobijam mnogo znače, jer mi je svaki podatak o bebinom zdravlju veoma važan."

Prijava za korišćenje usluga sistema "Beba dolazi" vrši se slanjem SMS poruke sadržaja *BD(razmak)nedelja trudnoće(razmak)*

ime i prezime na broj 3011. Cena poruke, u zavisnosti od mreže, iznosi od pet do 10 dinara. Jednom prijavljene, buduće mame će tokom trudnoće primiti do 150 poruka, prosečno tri do četiri nedeljno.

Kako objašnjava doktor Stojšin, u poruci je važno naznačiti koja nedelja trudnoće je u pitanju, jer će na osnovu te informacije trudnice dobijati obaveštenja putem SMS-a o promenama na telu, načinu na koji se razvija plod, higijeni trudnoće – preporučen način ishrane, rizične znake u trudnoći koje ne smeju zanemarivati, te o promenama i savetima u vezi sa seksualnim životom.

Važno je istaći da SMS servis nije zamena za lekarske preglede i da služi samo kako bi poboljšao komunikaciju između trudnica i lekara. Putem SMS-a trudnice će dobijati obaveštenja o preporučenim pregledima, vremenu i sadržaju pregleda. Lekarski pregledi ostaju najvažniji način kontrole i vođenja trudnoće.

Servis nije dvosmernog karaktera – informacije se šalju trudnicama, a buduće majke bi trebalo da se za sva dalja pitanja obrate svojim ginekolozima. Takođe, odgovore na dodatna pitanja mogu postaviti na sajtu ***www.mobimed.org.rs*** koji uređuju lekari specijalisti. SMS servis "Beba dolazi" deo je podrške Grada trudnicama i projekta čiji je cilj povećanje nataliteta.

UKINUTO DVOSTRUKO OPOREZIVANJE: Sa istim ciljem, na inicijativu Grada, iz Ministarstva rada i socijalne politike najavljena je nova zakonska regulativa koja bi trebalo da reši višegodišnji problem dvostrukog oporezivanja porodilja samostalnih preduzetnica. Do kraja godine biće izvršene izmene i dopune Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, kojim će se omogućiti da preduzetnice porodilje ne plaćaju doprinose po dva osnova, što je do sada bio slučaj. Preduzetnice koje su dobile rešenja o izmirenju obaveza, dug će biti otpisan, a onima koje su već izmirile dug, sredstva će biti refundirana.

Trudnicama je na raspolaganju i "Bebi kutak", projekat u okviru koga svaka beba rođena u Beogradu i njena mama dobijaju poklon-paket koji sadrži sve što je potrebno za negu bebe i majke u prvim danima nakon porođaja, o čemu je "Vreme" već pisalo. Do sada je u Beogradu podeljeno oko 17.000 paketa, a akcija je proširena i na 40 nerazvijenijih opština u Srbiji u kojima je podeljeno još 3500 bebi paketa.

Grad Beograd je za pokretanje SMS servisa "Beba dolazi" izdvojio četiri miliona dinara. Servis je deo brojnih aktivnosti pomoći i brige o deci i porodici, a neki od vidova pomoći godišnje koristi više od 20.000 beogradskih porodica. Trudnice se mogu informisati o radu SMS servisa u svim domovima zdravlja i Studentskoj poliklinici.

PETRA ŽIVIĆ

Grad Beograd sprovodi projekat „**Beba dolazi**" - besplatni SMS vodič kroz trudnoću.
Ovaj SMS servis je osmišljen kao pomoć trudnicama u vidu stručnih saveta
i preporuka o zdravlju tokom trudnoće.

Ukoliko želite da koristite usluge ovog servisa, pošaljite SMS poruku sa sadržajem: BD Broj nedelje trudnoće Ime i Prezime Jedinstveni matični broj na broj 3011* (primer: BD 15 Ana Peric 1408975123456).
Svake nedelje tokom vaše trudnoće dobijaćete od 3 do 5 personalizovanih poruka o promenama koje se dešavaju u vašem organizmu, o napretku vaše bebe kao i o neophodnim preventivnim pregledima, sve u zavisnosti od nedelje trudnoće u kojoj se nalazite. Budite uvek u toku sa promenama koje vam se dešavaju i uživajte u danima svoje trudnoće uz našu punu podršku.
Sadržaji ovog SMS vodiča ne predstavljaju zamenu za lekara ili lečenje. Zato vas molimo da se za sve probleme u vezi sa trudnoćom obratite se vašem lekaru

Beba dolazi
Vaš SMS vodič kroz trudnoću

Za sva pitanja posetite www.mobimed.org.rs.
Promeniti ili ispraviti unete podatke i prijaviti tehničke reklamacije u vezi sa funkcionisanjem SMS servisa na broj 011/214-30-50.
Ukoliko želite da se odjavite sa servisa, pošaljite SMS sa tekstom: STOP na broj 3011*.
Cena prijavne poruke: MTS 8,5 din TELENOR 9,44 din VIP 5,9 din (uračunat PDV).
*Cena odjavne poruke: MTS 8,5 din TELENOR 3,54 din VIP 5,9 din (uračunat PDV).

Dom zdravlja u Surčinu

Novi dom zdravlja u Surčinu, jedinoj beogradskoj opštini koja do sada nije imala zdravstvenu ustanovu, biće izgrađen krajem 2012. godine. Stanovnici Surčina, na inicijativu i prema planovima grada Beograda, već krajem 2012. koristiće zdravstvene usluge u potpuno novom domu zdravlja čija izgradnja treba da počne do kraja ove godine. Direktor agencije za investicije Marko Blagojević rekao je da će objekat površine oko 5000 kvadratnih metara biti izgrađen u roku od 12 meseci. "Dom zdravlja biće smešten u dve zgrade, jednu jednospratnu i drugu dvospratnu. Radove će izvesti Građevinsko preduzeće 'Akord inženjering' iz Beograda, sa kojim smo potpisali ugovor. Stručni nadzor nad ovim poslom obavljaće Akcionarsko društvo za projektovanje i inženjering 'Šidprojekt' iz Šida", kaže gradski direktor agencije za investicije.

U novom domu zdravlja predviđene su službe za zdravstvenu zaštitu odraslih sa kućnim lečenjem, zdravstvenu zaštitu dece, zdravstvenu zaštitu žena, polivalentna patronažna služba, stomatološka služba, laboratorijska i rendgen dijagnostika i specijalističke službe: interna medicina, oftamologija, ORL, psihijatrija, fizikalna medicina i rehabilitacija. U surčinskom domu zdravlja biće smeštene i stanica Gradskog zavoda za hitnu medicinsku pomoć i apoteka.

Prema rečima gradskog sekretara za zdravstvo dr Zorana Blagojevića, opština Surčin je najmlađa od sedamnaest opština na teritoriji Beograda i stoga jedina koja do sada na svojoj teritoriji nije imala dom zdravlja. Grad Beograd je pokrenuo inicijativu za izgradnju novog doma zdravlja, kako bi stanovnicima Surčina obezbedio dostupniju zdravstvenu zaštitu. Surčin je udaljen 18 kilometara od dosadašnjeg centralnog Doma zdravlja "Zemun", a najudaljenije selo opštine Surčin je Progar, 42 kilometra od ovog doma zdravlja.

"Iako u svakom od sedam okolnih sela Surčina – Progaru, Boljevcima, Jakovu, Petrovčiću, Bečmenu, Dobanovcima i Surčinu – postoji ambulanta, kapaciteti nisu bili dovoljni da obezbede osnovne zdravstvene usluge stanovništvu Surčina. Izgradnja novog doma zdravlja znatno će poboljšati dostupnost zdravstvene zaštite svim građanima Surčina", objašnjava Blagojević. On je rekao da Grad na ovaj način nastavlja da obezbeđuje pravičan i jednak pristup zdravstvenoj zaštiti svim građanima Beograda i dalje razvija mrežu zdravstvenih ustanova, posebno u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Zajednički cilj je osiguravanje fizičke, geografske i ekonomski dostupne i kvalitetne zdravstvene zaštite, i postavljanje korisnika u centar sistema zdravstvene zaštite.

Grad je preko Agencije za investicije i stanovanje 2009. godine realizovao izgradnju ogranka Doma zdravlja "Zvezdara" u Mirijevu i ogranka Doma zdravlja "Zemun" u Kamendinu, a 2010. i izgradnju ogranka Doma zdravlja "Milivoje Stojković – Grocka" u Kaluđerici. Prošle godine rekonstruisani su prizemlje i prvi i drugi sprat Stare bolnice KBC "Zemun", ove godine su u istoj zdravstvenoj ustanovi izvedeni radovi na trafostanici, operacionom bloku, kablovskom razvodu i dizel-agregatu, dovršena je rekonstrukcija zgrade Poliklinike u Hitan prijem, a uređene su i pristupne saobraćajnice. U Domu zdravlja "Rakovica" ove godine je adaptirano potkrovlje.

Zebra je zakon

Grad Beograd i MUP Srbije promovisali su kampanju "Pešački je zakon" sa ciljem povećanja bezbednosti pešaka u saobraćaju. Na mnogim raskrsnicama u gradu postavljene su ultrazvučne trake koje najavljuju pešački prelaz, a Parking servis opominje vozače da nepropisno parkiranje, pogotovo u blizini škola, neće tolerisati

Na pešačkom prelazu u Rakovici, u neposrednoj blizini osnovne škole automobil je pokosio sedmogodišnjeg dečaka koji je prelazio ulicu kada se upalio "zeleni čovečuljak". Dečak je preživeo, nosi gips na nozi, ima prelom desne potkolenice i nosnih kostiju, kao i manji izliv krvi ispod moždanih opni. Kada mu je spao otok na licu, operisan mu je i nos, a posetio ga je i gradonačelnik i poklonio mu laptop za brže ozdravljenje.

Ovaj nesrećni slučaj dogodio se sedam dana nakon promovisanja kampanje "Pešački je zakon", pokrenute na inicijativu Grada Beograda u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova Srbije. U kampanji "Pešački je zakon", pored Grada i MUP-a, učestvuju gradska Direkcija za puteve (postavljanje zvučnih traka u blizini škola), Parking servis u saradnji sa Saobraćajnom policijom (odnošenje nepropisno parkiranih vozila po hitnom postupku uz pomoć video-nadzora), JKP Beograd put i mnoge javne ličnosti, poput vaterpoliste Igora Milanovića.

Na mnogim lokacijama u gradu (videti okvir "Zvučne trake na pešačkim prelazima") postavljen je sistem zvučnih tj. "vibro-akustičnih traka", koje primoravaju vozača da uspori u blizini kritičnih mesta kao što su škole. Kada vozač pređe preko paralelnih belih traka na trotoaru, on oseti vibracije i čuje zvuk i ta neobičnost ga primorava da uspori – to je najava pešačkog prelaza. Jedna od tih lokacija su vračarske ulice Petra Kočića i Hadži Milentijeva. Pre nego što zazvoni prvo jutarnje zvono, đaci iz raznih pravaca žure put OŠ "Svetozar Marković". Ulica Petra Kočića je na nizbrdici, a na raskrsnici sa Hadži Milentijevom smeštene su taksi stanica, autobuska stanica i jedna radnjica u koju svaki čas navraćaju deca na školskom odmoru, da kupe vodu ili neki slatkiš. Semafora nema.

Na ovoj i na mnogim drugim raskrsnicama zvučne trake koje najavljuju pešački prelaz dočekane su sa olakšanjem. Majka četvrtakinje Nevene, koja u školu ide sama, kaže da je mirnija od kad su postavljene ultrazvučne barijere za automobile. "Nevena je u saobraćaju maltene nevidljiva, ranac je veći od nje. Na trotoarima u prilaznim ulicama parkirani su automobili, pa je ona prinuđena da hoda sredinom ulice, a povrh svega, na putu od kuće do škole ima nekoliko gradilišta. Prva dobra vest su zvučne trake na raskrsnici kod škole", kaže Nevenina majka.

BEZBEDNOST DECE JE PRIORITET: Kampanja "Pešački je zakon" počela je 2. novembra u OŠ "Sveti Sava" na Vračaru. Gradonačelnik Dragan Đilas je rekao da je akcija "Pešački je zakon" namenjena za povećanje bezbednosti pešaka u saobraćaju i poštovanje pešačkih prelaza. "U saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i saobraćajnom policijom napravili smo velike pomake u poštovanju saobraćajnih pravila, pre svega poštovanje žute trake u Beogradu. Želimo da, što je više moguće, obezbedimo živote naših sugrađana. Podaci pokazuju da je 40 pešaka izgubilo život samo u ovoj godini, od toga deo sopstvenom krivicom, ali i krivicom vozača. Grad Beograd je pokrenuo ovu akciju u kojoj ćemo vozačima podeliti 100.000 flajera, sa bilborda i oglasa upozoravamo vozače i tako želimo da smanjimo mogućnost stradanja pešaka na pešačkom prelazu, odnosno da pešački zaista postane zakon, i za vozače i za pešake. Svaki život koji sačuvamo ovom akcijom jeste veliki uspeh", rekao je gradonačelnik. Kazna za prelazak ulice na crveno svetlo, kao i za pretrčavanje na nedozvoljenom mestu, iznosi 5000 dinara, a za vozače koji ne propuštaju pešake 20.000 dinara (videti antrfile "Kazne").

Stabilan javni red i mir, manje kriminala i smanjenje broja

Kazne

Za vozača koji ne prilagodi brzinu zaustavljanjem ispred pešačkog prelaza ili ne vodi računa o pešacima kada se uključuje na bočni, Zakon propisuje kazne. Ako prekršajem nije izazvana nezgoda ili ugrožena bezbednost, vozač dobija tri kaznena poena i zatvorsku/novčanu kaznu od 6000 do 20.000 dinara. Ako je prekršajem izazvana nezgoda ili ugrožena bezbednost, vozač dobija devet kaznenih poena i novčanu kaznu od 10.000 do 40.000 dinara ili zatvorsku do 45 dana.

poginulih i povređenih lica na putevima – zajednički su ciljevi Grada i MUP-a. "Posle prve godine primene Zakona o bezbednosti saobraćaja drastično je smanjen broj poginulih, ali druga i treća godina primene ovog zakona su kritične jer dolazi do opuštanja učesnika u saobraćaju. Tako se dogodilo da je ove godine povećan broj poginulih. Pešaci ne stradaju samo zbog vozača već i svojom krivicom, a nisu ugrožena samo deca već i stariji. Moramo da sprečimo da vozači neprilagođenom brzinom prolaze kroz crveno svetlo ili da ne staju na pešačke prelaze, za šta su u svim državama u svetu predviđene visoke kazne. Ako sačuvamo makar i jedan život, uspeli smo u tome", navodi Dačić. Prema njegovim rečima, u izmenama i dopunama Zakona o bezbednosti saobraćaja naći će se izmene koje se tiču registracije poljoprivrednih mašina, izmene za pojednostavljivanje nekih procedura, ali i povećanje bezbednosti pešaka. Pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova pojačaće kontrolu Zakona o bezbednosti saobraćaja i kažnjavaće one koji ga ne poštuju. Većina učenika prvog i drugog razreda kaže da znaju i poštuju pravila prelaska ulice, ali da ima vozača koji "nas ne vide i ne uspore pored škole".

Radi unapređenja saobraćaja, Grad Beograd je od 2008. do 2011. godine finansirao postavljanje 5161 saobraćajnog znaka, 160 metara pešačke ograde, 70 prinudnih usporivača brzine, dok je horizontalnom signalizacijom obeleženo više od 190.000 kvadratnih metara, a 2.420 natpisa "škola". Semaforizovani su pešački prelazi i raskrsnice u blizini škola, završena je izgradnja tri pasarele na prometnim mestima, a u toku 2012. godine biće izgrađeno još devet pasarela.

BILJANA VASIĆ

Đaci vas mole, usporite pored škole

U okviru kampanje "Đaci vas mole, usporite pored škole" dvadeset beogradskih škola dobiće zaštitnu ogradu s porukom "Đaci vas mole, usporite pored škole" i reflektujuće trake na stubićima. U pravcu ka Slaviji i od Slavije postavljeni su znakovi "deca na putu", u horizontalnoj ravni izvedeni su natpisi "škola", a u zoni pešačkih prelaza u Makenzijevoj, Kneginje Zorke, Avalskoj i Katanićevoj ulici postavljeni su i svetloodbojni markeri, takozvane "mačje oči". I u ostalim okolnim ulicama stoje natpisi "zona škole", koji upozoravaju da su đaci u blizini. U dve okolne ulice postavljena su i tri "ležeća policajca". Takođe, Parking servis podeliće do kraja ove školske godine oko 15.000 zaštitnih svetloodbojnih prsluka učenicima prvog razreda. U protekle četiri godine podeljeno je 60.000 hiljada fluorescentnih prsluka, a isto toliko prvaka prošlo je obuku o bezbednosti u saobraćaju.

Zvučne trake najavljuju prelaz

U okviru akcije "Pešački je zakon" Direkcija za puteve je postavila vibroakustične trake u zonama škola i na nesemaforizovanim raskrsnicama, kao i na drugim kritičnim mestima u gradu: na Topčiderskoj zvezdi u Bulevaru vojvode Putnika, u Bulevaru dr Zorana Đinđića u blizini OŠ "Duško Radović", na raskrsnici ulica Patrisa Lumumbe i Vojvode Micka Krstića, Cara Nikolaja i Vojvode Dragomira, Petra Kočića i uskoro Hadži Milentijeve; u Obrenovcu u Ulici Ljube Nenadovića (u blizini OŠ "Jovan Jovanović Zmaj") i Kralja Petra I (OŠ "Prva obrenovačka osnovna škola"), Save Kovačevića (Gimnazija Obrenovac); u Borči – kod nove škole, na raskrsnici ulica Nikolaja Ostrovskog i Nemanjine, Jovana Rajića i Timočke, Dr Milutina Ivkovića kod kružnog toka; u Kaluđerici – u Ulici kralja Petra kod škole.

Planirana je postavka zvučnih traka u Bulevaru oslobođenja kod stadiona, u Ulici Milana Rakića kod MUP-a i kod Olimpa. Posle popravke asfalta trake će biti postavljene na pešačkim prelazima na raskrsnicama ulica Maksima Gorkog i Sazonove i u Bulevaru kralja Aleksandra, kod Cvetkove pijace. U fazi izrade su skice za još 15-ak lokacija, a akcija se nastavlja dokle god vremenski uslovi budu dozvoljavali, a i sledeće godine.

Pešačka statistika

2010: U 20.266 saobraćajnih nezgoda nastradalo je smrtno 115 osoba (54 pešaka), teško povređeno je 847 osoba (333 pešaka), a lako 3304 osobe (725 pešaka). Ukupan broj nastradale dece u saobraćaju 353 – smrtno je nastradalo dvoje dece pešaka, teško 58 dece (37 pešaka); lako 293 dece (159 pešaka).

U zonama osnovnih škola lakše telesne povrede zadobilo je petoro dece.

2011. (DO 30. SEPTEMBRA): U 13.614 saobraćajnih nezgoda smrtno je nastradalo 100 osoba (34 pešaka), teško 547 osoba (191 pešak), a lako 2633 osoba (519 pešaka). Ukupan broj nastradale dece u saobraćaju je 319, od čega je jedno dete pešak smrtno nastradalo, teško je povređeno 52 dece (31 pešak), a lako 266 dece (92 pešaka). U zonama osnovnih škola povređeno je šestoro dece, od čega jedno teško, a petoro lakše.

NASTAVLJA SE POŠUMLJAVANJE BEOGRADA

Zajedničkom akcijom medija i Sekretarijata za zaštitu životne sredine danas je pošumljeno bezmalo tri hektara zemljišta kod Palate "Srbija" u Novom Beogradu. Ova akcija predstavlja primenu Strategije pošumljavanja Beograda, koju je gradska skupština usvojila u junu ove godine, bez ijednog glasa protiv. Gradski sekretar za zaštitu životne sredine Goran Trivan izrazio je veliku zahvalnost novinarima i medijskim kućama jer i na ovaj način, godinama unazad, daju podršku u kampanjama za zaštitu životne sredine. "Mediji imaju uticaja na ljude, veruju im. Poruka koju danas preko njih šaljemo jeste da bez pošumljavanja nema zaštite životne sredine, niti života uopšte. Gradimo mostove koji povezuju naše opštine i obale, ali na ovaj način gradimo mostove budućnosti. Ove godine pošumićemo oko 350 hektara u Beogradu, a narednih godina još intenzivnije nastavljamo s primenom strategije. To će bitno uticati na mikroklimu u glavnom gradu. Veoma je važno da mislimo na budućnost jer je to naša i potreba i obaveza", kazao je Trivan. Predstavnici medija i javne ličnosti danas su posadili 640 novih stabala hrasta, cera, jasena, lipe, bresta. Akciju su pomogli, kao i do sada, radnici "Zelenila Beograd" i članovi Pokreta gorana Beograda.

OBRENOVAČKI MLEKARI DOBILI 25 STEONIH JUNICA

Grad je ove godine prvi put obezbedio bespovratna sredstva za nabavku steonih junica holštajn-frizijske rase u iznosu od 75 odsto vrednosti, dok ostatak plaćaju registrovani poljoprivredni proizvođači koji su ostvarili pravo na subvenciju. Sredstva Sekretarijata za privredu dobiće 115 proizvođača, koji su se prijavili na Konkurs za dodelu podsticajnih sredstava u oblasti stočarstva na teritoriji Beograda za 2011. godinu.

"Prvih 65 steonih junica holštajn-frizijske rase isporučili smo proizvođačima u Mladenovcu i 25 u Obrenovcu. Jedan od uslova bio je da imaju kvalitetnu staju i ne manje od tri, a ne više od deset steonih junica. Junice koje uručujemo stare su između 21 i 30 meseci i najkasnije za dva meseca dobiće telad, pa će proizvođači moći da ostvare i subvenciju Grada za prvotelkinje. Budući da junice daju do 60 litara mleka dnevno, oni koji budu predavali mleko u otkup moći će da dobiju i subvenciju koju Grad dodeljuje za mleko. Cilj ovog projekta jeste ne samo povećanje stočnog fonda dodelom najkvalitetnijih junica već i poboljšanje snabdevanja grada Beograda mlekom", rekla je gradska sekretarka za privredu Olivera Savović. Ona je podsetila da Grad svake godine raspisuje više konkursa kojima pomaže registrovanim poljoprivrednim proizvođačima i izrazila nadu da će dodela junica iduće godine biti sprovedena još uspešnije. Miljan Stojanović, koji je danas dobio svoju devetu junicu, rekao je da je ovakav podsticaj stočarstvu izuzetan potez Grada, pogotovo u vreme velike krize, koja pogađa i poljoprivredne proizvođače i građane.

IZDATO PREKO 900 GRAĐEVINSKIH DOZVOLA

Prema svim dozvolama koje su izdate na osnovu novog zakona o planiranju i izgradnji, u Beogradu se može graditi više od milion kvadratnih metara stambenog, poslovnog i drugog prostora. Samo za poslednjih mesec dana, opštine i Grad izdali su dozvole za potencijalnu gradnju od oko 40.000 kvadrata takozvane visokogradnje, odnosno stambeno-poslovnog prostora. Prema rečima Milana Vukovića, gradskog sekretara za urbanizam i građevinske poslove, od oktobra do novembra ove godine brojka od 613 dozvola popela se na 937. Od primene novog zakona, Grad je izdao sto građevinskih dozvola za gradnju objekata većih od osamsto kvadrata, a po starom zakonu završene su 1944 procedure, koje obuhvataju rešenja o odobrenju za izgradnju i prijave radova.

"U Beogradu se na izdavanje građevinske dozvole prosečno čeka 130 dana. Da budemo precizni, reč je o matematičkom proseku jer ima slučajeva da je dozvola izdata i za petnaestak dana, ukoliko investitor ima svu potrebnu dokumentaciju. Izdavanje lokacijskih dozvola, za koje je sekretarijat takođe nadležan, znatno je brže i ako se pribavi sve što je za to neophodno, izdaje se i u roku od desetak dana", kazao je Vuković.

Prema rečima gradskog sekretara za urbanizam i građevinske poslove, koraci do podnošenja zahteva za izdavanje građevinske dozvole su vrlo precizni: najpre je potrebna lokacijska dozvola, za šta je, između ostalog, potreban katastar podzemnih instalacija, dokaz o vlasništvu ne stariji od šest meseci i kopija plana, zatim glavni projekat koji mora biti tehnički proveren i na kraju ugovor sa Direkcijom za građevinsko zemljište i izgradnju Beograda o naknadi za uređenje građevinskog zemljišta.

NOVI PARKING U ULICI OLGE ALKALAJ

Aleksandar Šapić, pomoćnik gradonačelnika Beograda, obišao je danas naselje Konjarnik, gde je u Ulici Olge Alkalaj, na inicijativu stanovnika ovog naselja, izgrađen parking. Izgradnja parking prostora za oko 60 automobila finansirana je iz gradskog budžeta.

"I danas smo na jednom od mnogobrojnih prostora koji je uređen na inicijativu građana, čime smo kao Gradska uprava otvorili novi način u komunikaciji sa sugrađanima. Ovaj parking prostor je dovoljan za 60 vozila, a stanovnici ovog dela Konjarnika znaju koliko im to znači. U protekle tri godine na teritoriji grada izgrađeno je više od 4000 novih parking mesta, za šta je iz gradskog budžeta izdvojeno više od 500 miliona dinara. Parking servis je otvorio novih 19 objekata, čime je stvoreno novih 3000 parking mesta", rekao je Aleksandar Šapić. Novoizgrađeni parking naišao je na nepodeljeno dobru reakciju stanovnika Ulice Olge Alkalaj.

"Ja sam ovde od 1971. godine i jedino naša ulica nije imala parking. Danas ga imamo, ali bitno je i dodati da su nam asfaltirane sve ulice u okolini, pa čak i trotoari. Verujem da će ovde stati i više od 60 automobila, rekao bih čak 80", kaže Milivoje Matić. Građanin Mileta Prodanović kaže da je nekada bio vozač, ali da odavno ne vozi, zbog godina. Kaže da mu je drago što je napravljen parking, jer je na ovom mestu ranije bila samo kaljuga i deponija. Samo na teritoriji opštine Zvezdara u poslednje vreme izgrađeno je 250 novih parking mesta, kao i novi parking kod Cvetkove pijace, kapaciteta 104 parking mesta.

Dodatak priredila: BILJANA VASIĆ, Fotografije: A. ANĐIĆ, M. MILENKOVIĆ

piše: Teofil Pančić

Statusna neutralnost

Samo ljudi mogu da budu religiozni ili nereligiozni – gradovi to ne mogu. Baš kao ni narodi i države

Autoru ove kolumne – inače ozloglašenom pravoslavnom fundamentalisti – nije baš lako započeti ovaj tekst, jer je dobro poznato da prepun stomak nije baš idealna podloga za pisanje; više je, je li, zgodna za dobru dremku. A opet, kako da izbegneš objedanje na početku Velike Mrsne Pravoslavne Sezone? Naime, upravo se vratih sa još jedne (pro)slave Aranđelovdana u jednoj srbijanskoj varoši, a tamo beše onako kako to već u takvim prigodama ide: prvo je pop je mavao i metanisao, prisutni su se držali smerno i čedno, a posle se oblaporno, uz laku konverzaciju, navalilo na meze, supu, sarmu, pečenje i ostalo. Torta je bila "reform", ali taman posla da u tome ima kakve "protestantske" religijske poruke... Sve je, dakle, bilo u skladu sa karakterističnom "sekularizovanom" verzijom porodično-prijateljsko-susedskih okupljanja, kojima načelno kao povod podjednako pristaju i Praznik rada i hristijanizovani kućni svetac paganskog porekla. *So*, koliko u svemu tome ima religije i one famozne "duhovnosti" iz nadobudnih kičerskih prenemaganja naših novoverničkih mudroslova? Pa, tačno onoliko koliko toga inače ima u jednoj zemlji u kojoj znatna većina i verujućih i neverujućih ljudi zapravo ne zna ništa suvislo o svojoj veri ili pak bezverju... Jer, jasno je – mada će se to nerado ili nikako priznavati – kako je za "tihu većinu" ljudi suština ovakvih okupljanja mnogo prostija i ovozemaljskija: da se dragi ljudi okupe i proljudikaju, uz prigodni prateći čalabrc, zaliven krvlju Hristovom. Pravo da vam kažem, ne vidim šta bi uopšte moglo biti ne samo lepše i ljudskije nego i *hrišćanskije* od toga?

Nego, nisam o tome hteo, osim u svrhu uvodne *ambijentalizacije*. Religijski obredi – klasični ili sekularizovani – stvar su pojedinaca i grupa slobodnih ljudi u slobodnom društvu. A šta ta sloboda znači? Pa, upravo to da je svako u svakom trenutku i prilici svog života slobodan da bude ili ne bude religiozan, i da tu svoju (ne) religioznost iskazuje, upražnjava i praktikuje na svaki način osim onog koji bi značio delatno ugrožavanje prava nekoga drugog da veruje i ponaša se nekako drukčije. To je, bar načelno, opšteprihvaćeni standard življenja civilizacijskog Zapada, što ovde znači onoga što obično nazivamo judeohrišćanskom civilizacijom; a to je, pak, ona kojoj su se dogodili i reformizam i prosvetiteljstvo i Francuska revolucija (i njojzi srodne u drugim zemljama; neke još i ranije). Verujem da ovo pismenom čoveku nije teško shvatiti, i verujem da ćemo se lako složiti da je i Srbija (i ceo Balkan) deo te i takve civilizacije, one u kojoj je, prostim pravno-političkim rečnikom, "crkva odvojena od države", sa svim što uz to ide. A ide i to da je ispoljavanje svakovrsnih religijskih uverenja legitiman deo javnog prostora, ali ne i javnih, svegrađanskih institucija, koje glede (ne)postojanja Boga po definiciji moraju biti *statusno neutralne*. Jer, ako ne bi bile takve, onda bismo živeli u teokratiji, koja bi se od mahnitog mračnjačkog terora iranskih mula ili saudijskih vahabita razlikovala samo nominalno-konfesionalno, ne i suštinski, supstancijalno.

Uh, stigoh već do *hevi* filozofstvujuščeg žargona, a povod celoj priči je tu, iza ćoška. Naime, Liga socijaldemokrata Vojvodine pokrenula je inicijativu (kako javlja Radio 021) da se na dnevnom redu sledeće sednice gradskog parlamenta nađe i tačka sa predlogom ove stranke o ukidanju gradske slave Novog Sada (Đurđic), a koja se inače obeležava tradicionalno, još od pradavne 2007, zahvaljujući odluci tadašnje vlasti kojom su dominirali radikali. Zašto baš Đurđic a ne, šta znam, Spasovdan, Jovanjdan, Nikoljdan, mala, velika ili srednja Gospojina – to ne pitajte mene, to su već *misterije radikalskog uma* (koji se u međuvremenu razgranao u naprednjačkom, narodnjačkom i drugim sličnim pravcima). Ligašica Aleksandra Jerkov argumentuje da je "besmisleno da grad u kojem živi puno ateista i ljudi drugih veroispovesti slavi pravoslavni Đurđic." To jeste tačno i nije nevažno, ali zapravo uopšte nije ključno. Naime, određena vrsta čitanja ove izjave implicirala bi da bi u *nekom drugom* gradu, sa – kako god se to uopšte brojalo i dokazivalo – manje "ateista i ljudi drugih veroispovesti", bilo sasvim normalno da grad ima krsnu slavu. Međutim – ne bi. Sve i kada u Novom Sadu (ili bilo kojem drugom gradu) ne bi bilo ni jednog jedinog ateiste, agnostika, rimokatolika, luteranina, muslimana ili šintoiste, grad opet ne bi smeo – u sekularnom društvu, naime – da ima nešto kao "krsnu slavu", kao ekskluzivno obeležje određenog religijskog svetonazora. Zašto? Iz elementarnog načelnog razloga: samo ljudi mogu da budu religiozni ili nereligiozni, gradovi to ne mogu! Baš kao ni narodi i države. Grad je, u simboličkom smislu, svetonazorno i kulturno pluralistička zajednica ljudi slobodnih za sva (ne)verovanja i od svih nametanja. Zato, kada gradu (instituciji, preduzeću, školi, fudbalskom klubu, kockarnici...) institucionalno i oficijelno odredite krsnu slavu ili nešto slično, vi ga zapravo retardirate na svojevrstan predgrađanski, *feudalni* stadijum. Naravno, nije da iza toga moraju da uslede lomače za one koji se drznu da kažu da se Zemlja vrti oko Sunca, ali implicitna poruka tog čina je tu negde...

Zanimljive su i prve reakcije na ovu inicijativu Ligaša. Naprednjaci su *neiznenadjeni ali uvredjeni*, slično i koštuničavci, dočim od demokrata jošte nema komentara, a verujem da ga neće ni biti, ako ih se baš ne pričvrlji. Ah, to tako liči na njih same: jedni aktivno štetočinuju, a drugi, oni koji su ponajpre kadri da im stanu na put (ergo, demokrate) najradije se ne izjašnjavaju o "nezgodnim", simbolički čupavim pitanjima: em što žele da zahvate u "rezervoar" birača sa gotovo svih strana ideološkog spektra, em što većinom i sami nerado misle o nečemu tako *apstraktnom*, tako dalekom od pitanja Upravnih Odbora i ostalih suštinskih stvari... Zato je teško verovati da će od ligaške inicijative biti neke velike praktične vajde, ali je ipak važno da je pokrenuta: njena je poruka barem to da se nismo baš svi najeli one šarene pilule za lilule klerikalnog Murti Binga (šta li je to?! Videti kod Vitkjeviča i Česlava Miloša), i da smo još u stanju da razlikujemo rog od sveće, popa od boba i Boga od šeširdžije. ◂

“Ne želim više da im skrećem pažnju da pomisle kako sam... Ma, imam svoje seksualno opredeljenje i stvarno me ne interesuju muškarci.”

VLADAN LUKIĆ, predsednik Crvene zvezde, tvrdi da ga prvi čovek Partizana Dragan Đurić proganja poput nesrećno zaljubljenog čoveka (“Press”)

Nemanja Stevanović,

pevač koji se nedavno proslavio učešćem u emisiji na TV “Prva”, dok je govorio o svojim nedaćama kao stanovnik ekskluzivnog “Belvila”, i to zbog susednog romskog naselja, koje voditeljka emisije zove “Romvil”: “Ovo je mračno mesto gde nema svetla, gde su isključili sijalice i pokidali bandere. To je dobro da se deca plaše. Slobodno možete reći deci da tu živi babaroga. Ne bih smeo ovuda da prođem danju, a kamoli noću. I isključivo u gumenim čizmama. Oni čupaju žice sa bandere i pravo u kuću sprovedu.”

O njima, Romima: “Njih niko ne sme da dira, a nas, normalan narod, može da zeza ko stigne!”

Kako je kasnije komentarisao svoj televizijski nastup: “Nisam tako mislio. Pogrešno sam shvaćen. Ako neko nema preča posla nego da se hvata za svaku reč, onda šta da kažem... Vidimo se na sudu!” (“Alo”)

Radoš Bajić,

glumac i reditelj, govori kako je Ana Stojanović postala američka glumica Ana Aleksander: “Ako je tačno da je Ana uspela u Holivudu, a izgleda da jeste – ja joj iskreno čestitam, njoj neka je alal vera, i neka je na ponos njenim roditeljima. Nigde nije lako uspeti, a pogotovo u surovoj Americi. Iz ovoga što se može pročitati u štampi ona je već postala ime u Holivudu, što je veliki uspeh, za koji, pored sreće, mora da se plati visoka cena. Verujem da sam delimično odgovoran i pomalo zaslužan za njen životni put i uspeh, jer sam je 1991. godine, uz saglasnost njenih roditelja, doveo pred kameru u filmu *Sekula se ponovo ženi*, koji je režirao Dragoslav Lazić. Tu je Ana kao moja partnerka prvi put stala pred kameru, ‘golih grudi iako je imala samo 15 godina’. Pretpostavljam da tog podatka nema u njenoj biografiji, ali svejedno – ja joj želim dobro zdravlje, sve najbolje i najveći mogući uspeh.” (“Blic”)

Aleksandra Janković,

psiholog, komentariše skidanje na filmu pre dvadeset godina, tada maloletne Ane Stojanović i kaže “da to nije dobro”: “To svakako nije za primer. Smatram da je, kao i u većini slučajeva, pokrovitelj svega majka. Postoji mogućnost da ona kroz svoje dete ispunjava neostvarene ambicije. Ona sa 15 godina sigurno ne zna šta hoće od života, tu su roditelji da te upute šta, gde i kako. U ovom slučaju, očigledno je da devojka ima taj američki ‘skript’ i da su nju odmalena učili kako treba da se ponaša da bi dostigla američki san. Mada, da vam kažem nešto, to je jako naporno, ti se ceo život pripremaš za to, učiš kako da se pravilno našminkaš, kako da hodaš, šta u kojoj situaciji treba da obučeš!” (“Alo”)

Slavica Đukić Dejanović,

predsednica Skupštine, profesorka, direktorka, nedavno je imala glumački debi u predstavi *Sedam* švedske rediteljke: “Mislim da nema devojčice koja u nekom periodu svog razvoja nije maštala da bude glumica i naravno da se to u mom slučaju pre mnogo godina završilo u predelu maštе.”

Ipak: “Kada sam dobila tekst predstave *Sedam* i kada sam videla da se lik Marine Pisklakove potpuno slaže sa mojim karakterom i stavovima, morala sam to da prihvatim.”

Da li je na sceni imala tremu: “Često sam pred punim amfiteatrom studenata i nemam strah, ali imam želju da iz sebe izvučem maksimum dikcijom i govorom, kako bi poruka stigla do slušalaca.”

Omiljeni glumac: “Robert Redford, i to kada više nisam bila devojčica.” Idoli su ipak u muzici: “To su bili Bitlsi, kao i većem delu moje generacije.”

I dalje radi kao profesorka na Medicinskom fakultetu: “Ujutru poranim, od osam do deset održim predavanja i onda sam u Skupštini. Svoj bazični posao lekara i profesora doživljavam neuporedivo kvalitetnijim od kada radim ovu državnu funkciju, jer mi kontakt sa studentima i pacijentima daje mogućnost da ovde više budem čovek iz naroda nego poslanik. Poslanici, u želji da donesu dobar zakon, ponekad zaborave na one na koje se zakon odnosi.”

Predsednica živi u Kragujevcu, odakle dolazi na posao u Beograd. “Svako jutro budi je suprug Ranko, uz kafu, slatko i muziku”: “Moram nešto da kažem, iskreno sam zahvalna prethodnoj supruzi moga muža, koja je Slovenka. Ona je kod njega razvila neke osobine koje ja ne bih umela, tako da to ne treba pripisivati nekim mojim kvalitetima i našem odnosu. Ona je umela toplu dušu jednog Topličanina da umesti u okvir Evropljanina. To je dobar miks i uključuje tu pažnju prema ženama koja je razvijenija nego kod nas, čak i bliskoj Sloveniji!” (“Ilustrovana politika”)

Velimir Ilić,

lider Nove Srbije i stari Evropejac, upozorava: "Svaka čast EU, i ja sam za ulazak u EU, ali vidite da je ona u velikoj krizi, da se ne proširuje, i traži neke razloge da nas tamo ne primi ovakve kakvi smo. Jer mora da nas izdržava. Sa milion nezaposlenih, sa narodnim kuhinjama, sa neizgrađenom infrastrukturom. Neće nas primiti!" (B92)

Daniela Vranić,

pevačica, koja je nedavno imala incident sa policijom, priča o nekim navikama našeg naroda: "Ja vodim dva života – jedan lični, drugi javni. Taj moj privatni život je totalno besporočan, za razliku od ovog što se vidi u javnosti. Zaista nisam gradila karijeru na skandalima, iako ispada da je tako. Svi mi pravimo greške i neću da se pravdam jer ne treba sedati za volan pod dejstvom alkohola, ali to se ne dešava samo meni, to je nacionalni sport." ("Blic puls")

Dr Mića Jovanović,

rektor Megatrenda i profesor, osvrnuo se na negativne komentare koje je izazvala vest da je njegova studentkinja Nataša Bekvalac odnedavno i zaposlena na tom Univerzitetu: "Kome je skrivila Nataša Bekvalac? Nije ništa ukrala, nije lažirala nijedan tender u privatizaciji, nije švercovala duvan, nije član raznih putarskih i sličnih mafija... Nije čak bila ni selektor fudbalske reprezentacije Srbije. Pa o čemu se radi? Možda njena 'živahna' priroda, pošto je javna ličnost, smeta moralu nekih ljudi, ili se možda njeno ponašanje može smatrati društveno neodgovornim? Ako govorimo o društvenoj odgovornosti (neodgovornosti), zašto ovoliko komentara nije bilo u vezi sa problemima Srba na Kosovu i Metohiji? Zašto oni koji pišu po raznoraznim forumima nisu izašli na ulice i demonstrirali protiv ugnjetavanja Srba na KiM, na primer?"

O brojkama, ćudima i ljudima: "U pitanju je pljuvačina po Nataši Bekvalac, u vezi sa Univerzitetom Megatrend, a sve u stilu 'moja ćerka studira na Megatrendu, šta ću jadna ja sada, kada je i Nataša tamo... Moram da ispišem dete.' U potpisu: 'Majka'. E, majko, jadna ti majka! Pa na Megatrendu studira više od 26.000 studenata, od kojih su dve trećine devojke! Da li treba da zavirujemo u intimu svake od njih, pa da se 'čudimo' kada utvrdimo koji broj njih ima sličan život Natašinom i da sve njih proglasimo nemoralnim!? Takođe i očevi. Koliko njih ima tajne, nežne odnose van porodice, pa sebe smatraju moralnim? A Nataša je nemoralna... Koliko bi njih poželelo Natašu, ali, tamo je neki Ćazim, kontroverzni biznismen, i uz to Albanac. Ako uopšte postoji taj Ćazim... U Natašinom životu..." ("Alo")

Tamara Filipović,

šefica kabineta dr Miće Jovanovića na Univerzitetu Megatrend, nedavno je "snimila album koji uskoro treba da ugleda svetlost dana", a sa TV voditeljem Vladimirom Stojanovićem snimila je spot za pesmu "Pali mali", "koji će gledaoce vratiti u zlatno doba Holivuda". Pored toga Tamara je na koncertu "Volim devedesete" pevala sa grupom Duck. Svestrana devojka o spotu kaže: "Ideju za spot dobila sam gledajući stare filmove u kojima su dominirale zvezde poput Grete Garbo i Marlen Ditrih. Tim mojih saradnika je potom tu ideju razradio i rezultat je prevazišao sva moja očekivanja. Nadam se da će se spot svideti publici onoliko koliko je Vladi i meni bilo lepo dok smo ga snimali." ("Svet")

Vesna Zmijanac,

pevačica, govori o novim standardima: "Znate, jednog jutra se probudite umorni i pogledate se u ogledalo, ne svidi vam se to što vidite i kažete sebi: 'Sada ćeš ići na generalnu.' Tako sam i odlučila. Pored toga, imala sam dosta prijatelja koji su me iz dana u dan terorisali predlozima i savetima šta bih sve mogla da popravim na sebi. Uvek sam govorila da nemam ništa protiv toga, ali nisam nešto ni bila raspoložena za operacije. Međutim, kada je sve to urađeno, zaista je dobro ispalo, izgleda kao da sam se dobro naspavala. Kakvo je vreme došlo, mislim da će uskoro biti neuredno, nevaspitano i nekulturno biti star." Da li je uradila sve što treba: "Za sada neću ništa dirati, ali znam i šta bih menjala ako se odlučim na taj korak. Recimo, nisam radila usta, ni grudi, pa ima tu svašta nešto." ("Stil")

Intervju: David Albahari, pisac

Beg u stvarnost

"Sada u Srbiji ne mogu da odluče koju varijantu istorijske istine o Drugom svetskom ratu da proglase za stvarnu. To je apsurdno, jer stvarnost rata ne može da se promeni, komunisti su taj rat dobili. Ceo svet to vidi, nije u pitanju nikakav diktat sa strane. Jednostavno – da nije bilo uloge ruske strane u tom ratu, on bi bio nešto sasvim drugo. Poricati to da bi se napravila neka nova verzija istorije, da bi se neki ljudi, koji su tada bili na drugoj strani, amnestirali od krivice, to je strašno. U tom stalnom povratku u prošlost mi zapravo vršimo jedno veštačko usporavanje istorije"

Iako kaže da je jezik konvencija na koju smo svi osuđeni, David Albahari se ne ponaša kao osuđenik. Stalno ispituje granice jezika i poigrava se sa formom. U romanima ostaje veran jednopasusnom pisanju, u šali objašnjavajući da mu na tastaturi ne radi dugme "enter". Iako već 17 godina živi u Kanadi, veoma je prisutan u Srbiji. Svake godine izađe barem po jedna njegova knjiga, a za vreme Sajma je uvek tu. Iako govori ono šta misli, izbegao je ulogu pisaca koji su u neprestanom "javnom angažmanu" i o svemu izriču svoj sud i kritiku. Njegov poslednji roman *Kontrolni punkt* je priča o ratu, izmeštenom iz konkretnog vremena i prostora, u kojem "nas možda napadaju 'naši' koji pak ne znaju da smo mi 'njihovi'". I kao što su *Gec i Majer* bili roman o banalnosti zla, da se poslužimo terminom Hane Arent, tako *Kontrolni punkt* govori o banalnost rata. "Tačno, to jeste priča o banalnosti rata", kaže Albahari na početku razgovora za "Vreme". "Možda bi samo bilo bolje reći da je jedan deo rata uvek banalan, a da jedan ima neko značenje. Iako ja to ismevam u romanu, u pravu je filozof kada kaže – rat je otac svih stvari. U simboličkom smislu, sve nastaje iz borbe, suprotstavljanja. Neko će reći da je rat deo višeg nauma, nužnost, način da se nešto uradi sa ljudskim rodom... to je zaista komplikovana tema. Za mene je dovoljna pomisao da bih se ja jednostavno sklonio iz takve situacije, ne bih čekao da dezertiram već bih naprosto otišao, čistog srca."

"VREME": U jednom razgovoru ste pomenuli da svaki čovek, kada se žrtvuje za druge, treba da odredi granicu do koje želi i može da ide. Da li sada govorite o toj granici?

DAVID ALBAHARI: Ja shvatam da postoji ljubav prema zemlji i narodu i da neko vrlo lako može da postane žrtva onih koji su protiv te zemlje. Ja na to nisam spreman, bez obzira na to da li će to neko nazvati herojskim ili kukavičkim činom. Ne nastupam iz pozicije čoveka koji želi da sačuva svoju kožu, već onog ko smatra da stvari ne treba rešavati na takav način i da na osnovu toga ima prava da se skloni, da odbije ono što nije prouzrokovao. Ali to treba uraditi pre nego što čovek postane deo sistema. Ne možeš da stupiš u vojsku i da misliš – ova vojska će da hrani bebe. Ti stupaš u vojsku sa određenim zadatkom. A posle se čuditi i očekivati da to prođe bez posledica je apsurdno.

Vi ste otišli u Kanadu 1994. godine. Tokom svih ovih godina, kao pisac iz Srbije koji živi na Zapadu, i tamo i ovde izbegli ste ulogu angažovanog intelektualca koji iznosi političke sudove. Kako i zašto?

Fotografije: A. Anđić

Kada me nešto pitaju, obično kažem onako kako jeste – jednostavno, ja o tome ništa ne znam. Nemam prava da pričam o onome što nisam iskusio. Nisam iskusio bombardovanje, što bi mi dalo pravo da kritikujem, komentarišem. Mogu, kao pisac, da zamišljam iskustvo, da zamislim šta bih radio da sam bio tamo. Negde sam napisao da je priroda ta koja ne poznaje pogodbeni način, i da samo čovek ima tu sreću ili nesreću da zamišlja "kao, situacije".

Ali vi ste neko čije se mišljenje ceni i otud se od vas očekuje da govorite.

Sve to prihvatam i zato sam rekao da postoji i drugi deo u kome nastupam "kao", kao čovek koji je to doživeo. Ali ne mogu da kritikujem ono u čemu nisam učestvovao. Da li je to dobro ili nije, to je individualno. Problem je što ljudi sa strane takve stavove mogu da zloupotrebe u svom odnosu prema meni. Neko može da me smatra izdajicom Srbije zato što sam otišao u Kanadu. Ne samo mene već sve nas koji smo otišli. Ima ljudi za koje je to kukavičluk i izneveravanje neke naše stvari, šta god bila ta naša stvar. Oni to vide kao bekstvo od stvarnosti. U stvari, to je možda bilo bežanje u stvarnost.

Kada je reč o odnosu prema stvarnosti, u romanu *Svetski putnik* pišete da je ovdašnji problem to što stalno pokušavamo da promenimo prošlost. Odakle, po vama, ta naša potreba da se menja juče?

Meni se čini da je to zato što mnoge stvari nisu urađene onda kada je trebalo. Mnogo je toga ostalo nerešenog i potisnutog. Možda je sve to zbog brzih promena, isuviše je brz bio ulazak u komunizam, zatim izlazak iz njega... Sada u Srbiji ne mogu da odluče koju varijantu istorijske istine o Drugom svetskom ratu da proglase za stvarnu. To je apsurdno, jer stvarnost rata ne može da se promeni, komunisti su taj rat dobili. Ceo svet to vidi, nije u pitanju nikakav diktat sa strane. Jednostavno – da nije bilo uloge ruske strane u tom ratu, on bi bio nešto sasvim drugo. Poricati to da bi se napravila neka nova verzija istorije, da bi se neki ljudi, koji su tada bili na drugoj strani, amnestirali od krivice, to je strašno. U tom stalnom povratku u prošlost mi zapravo vršimo jedno veštačko usporavanje istorije.

Potičete iz jevrejske porodice. Za vreme Drugog svetskog rata vaš otac je izgubio svoju prvu ženu i dvoje dece, vaša majka svog muža i takođe dvoje dece. Kako je odrastati sa tim?

Naši roditelji su sasvim slobodno pričali o svojim prethodnim porodicama. Pored svojih kreveta u spavaćoj sobi oni su imali slike i nas i te dece od ranije. Mi, sestra i ja, shvatali smo to kao da su oni naši izgubljeni rođaci. Mada imam i drugo, dosta tragično osećanje kada razmišljam o životima mojih roditelja. Moralo je da nastrada četvoro dece da bismo se moja sestra i ja rodili.

U meni se stalno koškaju dva identiteta. Ponekad sam, kao, roker, a nekad, kao, Jevrejin

To je strašno kada čovek uhvati sebe u toj misli. Ali mi smo odrasli u porodici u kojoj su svi bili članovi, i odsutni i prisutni. Ja nikada nisam imao baku, mnogo rodbine nije preživelo. Postojale su stare rođake koje su igrale neku vrstu bake, ali je ipak to druga vrsta odnosa.

U vašem knjigama je živo to osećanje gubitka... U kakvoj su vezi gubitak i pisanje, stvaranje?

Ja često kažem da pišem o osećanju gubitka zato što mi se život čini kao niz gubitaka. Ceo život je gubitak imaginarne borbe sa smrću, nepostojanjem. S druge strane, pisanje je jedini način da se objasni zašto čovek i dalje piše. Zašto mene nije zadovoljio roman *Mamac* nego sam nastavio dalje? Zato što čovek smatra da koliko god bila dobra u nekom trenutku neka slika, pesma, roman, da se može uraditi bolje od toga. Zato u umetnosti ne postoji savršenstvo jer bi to bio kraj umetnosti. Ako neko napiše savršeni roman, šta dalje da radi.

Mnogo ste pisali o porodici, o roditeljima, rodbini, kasnije ženi. Ne smeta vam što čitaocima dajete ipak intimni deo sebe?

Daješ deo sebe jer čitaoci zahtevaju žrtvu, to je simbolična žrtva da bi te oni progutali. U svemu je bitno da možeš da se igraš, možeš da se pretvaraš da si im nešto dao, a uopšte im to nisi dao. Sve zavisi ko šta vidi i ko kakav dobitak želi iz toga da izvuče. Ja mogu da ubedim čitaoca koji ima neku predstavu o meni da je ona tačna. Ali šta njemu garantuje da mu ti daješ stvarni deo sebe? Možda je sve izmišljeno.

Kazali ste nekom prilikom da ste nakon *Mamca* morali da promenite odnos sa publikom na književnim večerima. I tu je prisutna igra, kao i tokom pisanja?

Samo naučite da igrate svoju ulogu. Postmodernističke teorije, teze i praksu ostavljam za ljude sa takvom vrstom razmišljanja. Kada odlazim na književne večeri, ja zasmejavam publiku, malo ismejavam sebe, nešto kažem o porodici, ljudi to vole. Ranije, na književnim večerima su obično govorila tri, četiri književna kritičara, a pisac je sedeo kao živi mrtvac koga niko ništa nije pitao. Kada sam dobio Ninovu nagradu, na književnoj večeri na kojoj su svi kritičari govorili pohvalno o meni ja sam iskoristio priliku, i pre nego što je drugi kritičar počeo, uskočio sam: "Samo nešto da kažem." Pogledali su me kao da ću da izazovem skandal, a ja sam počeo da pobijam nešto od onoga što je rekao prvi kritičar, on je shvatio da treba da mi odgovori i krenula je diskusija.

Osećate li se dobro u ulozi Davida Albahari-ja, pisca?

Odlično. Sve je počelo zahvaljujući mom boravku u Kanadi. Tamo sam shvatio da javna ličnost mora da bude zabavljač i da uopšte nije važno da li si ti predsednik Amerike ili mali ili veliki pisac. Kada izađeš pred publiku, ti moraš da je zabaviš. Tako se publika pridobija, što se više smeje, ona je sve više tvoja, odnosno ti si njen. Ja to ne radim jer nemam ni želju ni potrebu, ali sam shvatio koliko je lako kroz taj smeh manipulisati publikom, navesti je da radi šta god želiš.

Pravite li kompromise kada je reč o pisanju?

Mislim da sam do sada pokazao da ne pravim kompromise jer uporno pišem romane u jednom pasusu koji je teška forma za mnoge čitaoce. I ne odustajem od toga, naprotiv, još više planiram da zamrsim stvar. Ali i da pišem drugačije, ne verujem da bih bio čitaniji pisac. Govorio bih iste stvari. I roman *Mrak*, koji je jedino pisan na klasičan način, ne verujem da bi u jednom pasusu drugačije zvučao. Volim da vidim gusto kucan tekst, za sada sam se potpuno pronašao u tome. Zato je glavna pohvala kada čitaoci kažu da su knjigu pročitali u jednom dahu.

Neki kažu da vi stalno pišete jednu knjigu.

Mislim da je to tačno. Mislim da su mnogi pisci pisali ili pišu jednu knjigu. Jer svako od nas kao pisac osvaja deo sebe ili svoje porodice. Osim toga, sve se stvari svode na nekoliko osnovnih pitanja, od kojih je odnos muškarca i žene najvažniji.

Vaš roman *Ćerka* dočekan je dosta burno. Zameraju vam na jeziku koji ste koristili, koji je nazvan i pornografskim. Šta mislite, otkuda toliko kritika u javnosti? Nije baš da ste prvi koji ste upotrebili takve reči.

Ja sam pisac koji do tada nije koristio takav jezik. Ova priča nije mogla drugačije da se ispriča, i kao što smatra profesor iz romana, priču treba pričati jezikom onoga što se zbiva. S druge strane, ja sam poslednjih petnaestak godina kao pisac spreman da me napadnu, ranije ili kasnije. Što ne znači da se na to spremam niti da imam oružje protiv toga. Uveren sam da me to čeka iz dva razloga. Jedan je možda zato što se izjašnjavam kao jevrejski pisac, a drugi je zato što svaki pisac koji ima šezdesetak godina, a dostigao je neki nivo u nacionalnoj književnosti kojoj pripada, mora da očekuje da će ga napadati. Treće, sećam se šta sam ja mislio o piscima mojih godina kada sam imao godina koliko sada imaju mladi pisci. I to nisu bile lepe misli. Ne govorim o kvalitetu umetničkih dela, već o činjenici da neko decenijama stoji na prvom mestu, recimo kao predsednik neke izdavačke kuće, i verovatno te situacije dojade.

Meni je jedan komšija koji je sedeo sa društvom u "Moskvi" kazao: "Mi gledamo šta ti radiš, malo-malo pa dođeš po neku nagradu, a i dalje tamo živiš." I sada, kada god me sretne kaže: "Šta, opet neka nagrada." Kada se desila ta priča oko *Ćerke*, neki su rekli da niko pre toga nije napisao ružnu reč, što je apsurdno. Imate Jovicu Aćina, Vladana Matijevića, Damjanova... Sada su se pojavile i neke zamerke na *Kontrolni punkt* u kojima se tvrdi da sam ja lažni humanista koji vrlo vešto prikriva svoje mišljenje da su Srbi krivi za sve. Apsurdno. Zato sam ja vrlo obazriv kada biram teme jer znam da takav cunami ne dolazi samo jednom.

Kada je o kritici reč, kako biste ocenili književnu kritiku u Srbiji danas?

Književna kritika u Srbiji još dobro uspeva, pogotovo novinska, s obzirom na to da nema mesta gde da se više objavljuje. Pre je postojalo više prostora u novinama, u književnim časopisima. S druge strane, pisci više ne žive u redakcijama. Sada nema književnih ni jakih kulturnih redakcija kao što je bila "Politikina", gde si išao jer si znao da ćeš da sretneš ljude iz kulture ili si odlazio u "Književnu reč" i satima sedeo u dimu i slušao razgovore Davida Albaharija i Predraga Markovića ili Novice Tadića i Miloša Komadine. Ono što smo mi nekada dobijali boravkom u tim redakcijama omogućavalo nam je dodatno razumevanje stvari.

Jedna od stvari koja je mene uvek malo odbijala je i činjenica da se ovde veoma retko piše negativna kritika; ne verujem da postoji pisac koji nije pogrešio. Po našoj kritici, pisci su napisali manje ili više dobra dela, ali oni ne kažu da neka knjiga ne valja, već da je manje uspešna. Šta znači "manje uspešna" – da daješ poene rečenicama pa kažeš "ova ima 13 poena, a ova 10, pa je zato manje uspešna". Mnogi kritičari su mi rekli da ne veruju u negativnu kritiku, ali ako je delo loše, onda treba kritikovati autora.

A mlada generacija pisaca?

Ne znam tačno šta mlada generacija sve donosi. Čitao sam mlađe autore i mislim da im nedostaje više spremnosti da se ruše forme, obrasci. Kao i da ima manje eksperimentisanja. I da, mislim da im nedostaje redakcijski život. Sada je pisac, osim ako nije u nekoj redakciji, što je retko, bez ikakve uloge. A internet je strašno spustio vrednost teksta sa tvrdnjom da tekst pripada svima i da svi mogu da budu pisci. Ne možeš ti profesionalnog pisca i autora nekog bloga meriti istim aršinima. Trudim se da čitam mlade pisce. Mića Vujičić je napisao jedan od najboljih romana prošle godine, to mu je prvi roman.

Spomenuli ste redakciju "Književne reči" u kojoj ste bili urednik. Šta vam je iz tog perioda ostalo najupečatljivije?

Najzanimljiviji mi je bio kontakt sa raznim mladim piscima i činjenica da sam gledao kako se neki od njih razvijaju, napreduju, i uvek mi je bilo drago što sam nekim savetom, predlogom, doveo do toga da se neka knjiga izda, objavi. Urednički posao se podvlači pod kožu. Drugo, dobijao sam prostor da pokrenem seriju priča, o roku i literaturi, na primer. Uporno sam ponavljao da je rokenrol najbolja književnost, što sada ne bih mogao da kažem.

Negde ste napisali da ste celi život balansirali između dva identiteta, rokerskog i jevrejskog. Kako to izgleda, jesu li ti identiteti uklopivi?

O rokenrolu sam počeo da razmišljam u adolescenciji. Moji drugari i ja smo odlazili svaki dan leti na krov zgrade i oni su donosili rokenrol ploče. Prvi put sam tada čuo od njih za Litl Ričarda, Čaka Berija, Fatsa Domina, Džerija Li Luisa. Obožavali smo Domina, on je bio apsolutni ideal. Onda je došao jevrejski identitet. Meni se stalno čini da se ta dva identiteta koškaju. U svesti sam ponekad kao roker, nekad kao Jevrejin.

Kao roker sam se odlučio za Bitlse. Ljudi su se delili na dve kategorije – pristalice Bitlsa i pristalice Rolingstonsa. Za mene su pristalice Bitlsa bili ljudi koji su izabrali unutrašnje putovanje, menjanje u sebi, oni su išli ka Istoku. Rolingstonsi, to je izbor za spoljašnji aspekt svoje ličnosti. Onaj koji je izabrao Bitlse tragao je za promenom u svojoj duši, a onaj koji je izabrao Rolingstonse za promenom svoga tela.

A kao Jevrejin izabrali ste put koji ne podrazumeva ortodoksnu veru. Imate li ikakav odnos prema Bogu?

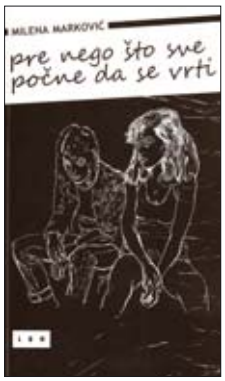
Verujem, kao i mnogi nevernici, da postoji nešto, samo što nisam spreman da to nazovem božjim imenom, što ne znači da sam u pravu. Moguće je da biće koje neki nazivaju bogom ima toliku moć da mene uverava da govorim drugačije da bi dokazalo veličinu. I ono igra neke igre, zato i jeste moćno. Osim toga, to neko biće koje će neko nazvati bog, a neko će ga ostaviti bezimenog, svakoga od nas gleda ponaosob, i to je ono najstrašnije – kada pomisliš kako može tolike ljude da gleda u svakom trenutku, i da zna šta oni znaju... Verujem da postoji nešto što drži svet u onom obliku u kojem ga mi znamo. Nisam spreman da se tom biću pokoravam, ulagujem na bilo koji način, nisam spreman da tražim od njega bilo šta i da mu bilo šta obećam. ◂

Jelena Jorgačević

Pesma može sve

Malo je danas pravih pesnika. Milena Marković je pravi pesnik

Borhes je negdje zapisao da su dva magistralna toka u modernoj evropskoj i svjetskoj poeziji odredila dva Amerikanca: Edgar Alan Po i Volt Vitmen. Na Poa se nastavljaju (neo)romantičari skloni rimovanju i tradicionalnim formama, a na Vitmena sve škole slobodnog stiha i narativne poezije. I u svojim ranijim knjigama poezije, Milena Marković je pokazala da je unutar vitmenovske paradigme, kako se to kaže, *svoja na svome*. Ipak, nova njena knjiga *Pre nego što sve počne da se vrti* (LOM, Beograd, 2011) dokazuje da je Milena Marković pjesnikinja koja – može sve. Može napisati *angažovanu* pjesmu o rušilačkim pohodima navijačkih hordi i maloljetnih delinkvenata u koju će nepretenciozno, a opet sasvim transparentno *uklopiti* stihove Gavrila Principa (*laku noć sinovi moji*), može u četrdesetak stihova savršeno *zipovati* onu emociju kroz koju simultano prolaze generacije trideset-i-nešto-i-četrdeset-i-nešto-godišnjaka, emociju svijesti o prolaženju vremena, o nestanku djetinjstva i nestajanju mladosti, emociju spoznaje da su zrelost i odraslost fikcija, emociju koju sila netalentovanih pisara i pisarki pokušava fingirati pozerskim evociranjem godišnjica matura i ostalih opštih mjesta sentimentalnog vaspitanja (*početak, neki*), može napisati stihovanu autobiografiju *tačniju* od svih pomodnih pseudomemoarskih proza koje su odnedavno u modi (*jebo vas cv*), pjesmu u kojoj je, usput, skriven kao u kakvoj škrinji, i stih po kojem je cijela knjiga dobila ime, stih *pre nego što sve počne da se vrti*, a koji zapravo opisuje onaj najljepši (i najkraći) dio dobrog pijanstva, onaj koji podsjeća na radosti iz djetinjstva; može da napiše pjesmu o smrti od koje se čovjek naježi (*šta ti je čovek*).

PRETPOSLEDNJA PESMA: Sve to može Milena Marković, no makar četiri potencirane pjesme, bar u mom čitanju, sigurno spadaju među deset najboljih u knjizi, onu koja je za mene najbolja još nisam pomenuo. Nisam je pomenuo zato što hoću da je citiram u cijelosti. Ta pjesma potvrđuje da Milena Marković može napraviti i ono što se mnogima doima nemogućim. Ta pjesma se nalazi na počasnom mjestu u knjizi. Ne, ona nije posljednja, nego pretposljednja. Borhes bi rekao da je u pjesmi najvažniji stih pretposljednji, Milena Marković zna da je najvažnija pjesma u knjizi ona pretposljednja. Pjesma, dakle, ide ovako:

malena banjska

krenula sam u mitrovicu ibarskom magistralom
tamo su čučavci i traktori i drveće otežalo od voća
i devojčice sa golim pupkovima
stigla sam do kosova odakle je moja majka i
njena majka
i sestra mi se tamo rodila a doktor je bio pijan
videla sam američke vojnike
guzati su a jedan je nosio
bifokalne naočari
dosta su mali možda neke veće šalju na
druga mesta
svuda su visele zastave
meni to ne znači zastava je zastava
u vojsku nisam išla a nisam ni sposobna
i velika sam kukavica i lažem kad zinem
a trava je bila toliko zelena da ubada
i nebo je bilo tako blizu da uspava
sladak san na pustom polju
i šta će tu ti guzati vojnici naoružani do zuba
i onda sam videla znak sa desne strane
na njemu je pisalo banjska
i tu me je stigla i baba i majka i sestra i zemlja
i groblje i ibar voda i tu me je stiglo
i neće da pusti
i nikad neće da pusti jer sam se setila
usred noći bi se setila
i nikad neću da zaboravim banjsku
zato što
neko beše strahinjiću bane
beše bane u malenoj
banjskoj.

Sam naslov, kad ga se pročita bez uvida u pjesmu, može poslati *lažni signal*. Nema u srpskoj epici *malene Banjske* u nominativu. Pominje se (malena) Banjska u *Banović Strahinji* čak devet puta, ali nijedanput u nominativu. Zato se valjda čitaocu *na prvu* može učiniti da je riječ o maloj pjesmi povezanoj s kakvom banjom, da ne kažem s kupatilom. Iz perspektive kakvog djeteta, a to možda i nije najpogrešnija perspektiva za čitanje poezije, naslov *malena banjska* vuče na pjesmicu o kupatilu. Ima na prvi pogled nečeg nestarinskog u tom hipokorističnom pridjevu *malena*, nečeg što je više pop, nego epsko (*nosi u kosi miris sijena, malena Milena* – rekao bi Zdravko Čolić).

PUPAK: Već u prvom stihu, međutim, *pop* naizgled prelazi u *turbo-folk*. Kaže Milena Marković (u njenim pjesmama uglavnom je pleonazmično govoriti o *lirskom subjektu*): *krenula sam u mitrovicu ibarskom magistralom*. Simbolički potencijal fraze *Ibarska magistrala* nije potrebno dodatno pojašnjavati. Onda slijedi nabrajanje: čučavci, traktori, drveće otežalo od voća, devojčice sa golim pupkovima. Nije bez vraga to nabrajanje: ruralno-tradicionalističke tri slike *sudaraju se* sa djevojčicama golih pupkova. Takav *sudar* je, barem na Balkanu, dosta univerzalan. Ipak, kad u idućim stihovima Milena Marković kaže: *stigla sam do kosova odakle je moja majka i / njena majka / i sestra mi se tamo rodila a doktor je bio pijan*, goli pupkovi djevojčica stiču i dodatnu simboličku težinu. Pjesnikinja je stigla do Kosova, do *pupka Srbije*, takoreći. Pjesnikinja je porodično vezana za Kosovo, po ženskoj liniji, po *mekoj krvi*, što se kaže. I tu se čitalac počinje pitati: je li moguće da će Milena Marković napisati *patriotsku* pjesmu o Kosovu? Je li se zbilja upustila u tu *mission impossible*? S jedne strane, patriotske pjesme o Kosovu, u ključu anahrone lamentacije, pišu tipovi za koje sve što postoji u poeziji Milene Marković predstavlja zapravo suštinu ideologije liberalizma i *trulog Zapada* za koju drže da je Kosovo zapravo i otrgla od Srbije; sa one pak druge strane, svaki pomen Kosova izvan registra autoflagelacije i

Foto: Branko Belić

PESME O SLOBODI: Milena M.

kompulzivnog pokajanja, registra posvemašnjeg odricanja i nametanja zaborava, pokušava se proglasiti betoniranjem kursa koji Srbiju vodi šumom, dok Evropa ide drumom. A Milena Marković se još i sprda sa najvećom vojnom silom na svijetu: *videla sam američke vojnike / guzati su a jedan je nosio bifokalne naočari / dosta su mali možda neke veće šalju na / druga mesta*. Ovom čitaocu koliko god puta da iščita ovu pjesmu, *bifokalne naočari* uvijek izvuku osmijeh na lice. Milena Marković spada u generaciju koja je odrastala uz Diznijeve crtane filmove i knjige *Čudesni svetovi Volta Diznija*. Jedan crtani film i jedna priča iz (mislim) drugog toma, pripadaju žanru alternativnoistorijske basne gdje miš Amos pomaže Bendžaminu Frenklinu da napiše početak Deklaracije nezavisnosti i napravi bifokalne naočari. Osmijeh ne traje dugo, pjesma ide dalje: *meni to ne znači zastava je zastava / u vojsku nisam išla a nisam ni sposobna / i velika sam kukavica i lažem kad zinem / a trava je bila toliko zelena da ubada / i nebo je bilo tako blizu da uspava / sladak san na pustom polju / i šta će tu ti guzati vojnici naoružani do zuba*. Ovo su, onako, pomalo i tipični stihovi Milene Marković, sekundu možda i maniristični. Sa jedva prekrivenim uživanjem nabrajaju se vlastite karakterne mane ili barem ono što "moralistička većina" smatra manama; ljepota i čudesnost svijeta otkrivaju se u slikama koje podsjećaju na kinesku ili japansku liriku u interpretaciji nekog od braće Glas (Badija ili Sejmura) iz Selindžerove proze; na kraju slijedi retoričko pitanje s kojim bi pjesma zapravo mogla i završiti i još uvijek biti dobra pjesma, ne odlična, ne vrhunska, ne genijalna, ali dobra, bolja od ogromne većina pjesama koje se objavljuju i talambasima hvale. (Čak bi i naslov mogao ostati, iako bi joj u tom slučaju bolje stajao neki drugi, recimo *bifokalne naočari*.)

NEĆE DA PUSTI: Pjesma bi zapravo bila manje subverzivna (mnogo, mnogo manje subverzivna) da nema tog ubitačnog krešenda na kraju: *i onda sam videla znak sa desne strane / na njemu je pisalo banjska / i tu me je stigla i baba i majka i sestra i zemlja / i groblje i ibar voda i tu me je stiglo / i neće da pusti / i nikad neće da pusti jer sam se setila / usred noći bi se setila / i nikad neću da zaboravim banjsku / zato što / neko beše strahinjiću bane / beše bane u malenoj / banjskoj*. To je, ono, kao kad čovjek prvi put dođe u Grčku pa shvati da riječ *metafora* ima i stvarno značenje, izvan metaforskog, kad shvati da tradicija nije fikcija. Pjesnikinja je sa desne strane vidjela znak i shvatila do postoji mjesto koje se zove Banjska. I tad su je stigli i baba i majka i sestra i zemlja i groblje. Stigla ju je i Ibar voda, iz pjesme, a i inače. Jer postoje i zemlja i voda, koliko god se neki pravili da ne postoje. I postoje i babe, majke i sestre, i postoji groblje i postoje ljudi kojima to nešto znači i koje sve to *neće da pusti*. Ali i tu bi pjesma mogla završiti i bila bi bolja nego da je završila prije *znaka sa desne strane*, i bila bi jako dobra, ali bi opet bila mnogo, mnogo manje subverzivna. Jer postoji i jezik, postoji i kultura, postoji i pamćenje. Postoji i ono čega bismo se uvijek sjetili i u tri ujutro, ono čega bismo se sjetili *usred noći*. Ono čega bi se Milena Marković sjetila usred noći ima veze sa malenom Banjskom; to su stihovi: *Neko beše Strahinjiću bane / beše bane u malenoj Banjskoj / u malenoj Banjskoj kraj Kosova / da takoga ne ima sokola*... Lako je sjetiti se ►

Tri pesme Milene Marković:

početak, neki

moja prva nova godina bez mame i tate
bila je sa borisom igorom dejanom vesnom jelenom i tanjom
nisam sigurna za tanju
boris i igor i dejan njima se sviđala tanja
njoj je majka bila izmučena razvedena i bila je sitna i imala oštar miris
ne znam šta je bilo s tanjom
vesna, ne znam šta je mislila vesna
jelena je bila pametna i sada je profesorka
ja sam volela jednog dripca nikolu a pred njima sam ga zvala buldog
jer su oni bili pametni a on baš i nije i mislila sam
da će da mi naiđe nešto pristojnije
boris je instruktor ronjenja negde na južnim morima
poslednji put kad sam ga videla
nešto mi je razbio pijan
da je živ i zdrav
dejan se ženi
moja majka je ostala bez para na kasi i bilo je neprijatno
on joj je platio račun
njoj se nije svidela njegova devojka
ona ne voli sitne žene
ne znam šta je sa igorom
vesna ima decu koju ja neću videti
zato što mi je žao na ljude koji imaju decu
nikola je išao u rat a onda sa dvadeset i jednom godinom je rešio da se završi
mislim da je taj dan okrenuo telefonom
izvesnu anu
koja je bila najbolja učenica i davala je
da je pipaju za dupe
ona je postala njegova ozbiljna devojka i bili su zajedno
meni je nailazilo svašta godinama, jednom
bolje od njega, možda dvaput
prva nova godina i niko se nije smuvao
samo smo igrali
i mislili
da nam život neće biti bulja
nego nešto posebno.

laku noć sinovi moji

nemojte da rušite grad
on je mnogo ružan
i dosta su ga puta rušili
možda je zbog toga tužan
ja volim taj grad
on mi je sve dao
on mi je sve uzeo
i još mi daje
i još mi uzima
sinovi moji jeste
mogla sam da vas rodim
mogla sam da vas dojim i
mogla sam vas da pazim da ne udarite u neku ivicu
i mogla sam da vas bijem po guzicama i vučem za uši
niko od vas nije išao u vojsku
i niko nije išao u rat
babe vam šetaju kerove a majke
čekaju po šalterima
očevi piju ispred zgrada i igraju loto
sinovi moji ne rušite
grad on će preživeti i vas i njih i njihove
i sve što će da dođe i prođe
i biće još ružniji
još je bolje da ne mrzite nego
čekajte
i ništa nema smisla znam i
i sramota vas je i stid
čekajte
radite sklekove
naše će seni hodati po beču
lutati po dvoru plašeći gospodu
čekajte
laku noć sinovi moji

čija nana crnu vunu prede

ne bi nikako da sam devojka
svi imaju iste haljine
mora da budu mršavi i lepi
devojke imaju konac za zube i sjaj za usne
svi pišu pesme
ima pesnika ko šaše
ima pesnika ko govana
i oni čak recituju svoje pesme
i imaju nastup
mladići koji liče na moje
više nemaju veze sa svim tim
oni negde rade istovar utovar
i tako to
ovi mladići pesnici imaju negovane ruke
i lepi su i mršavi
na majicama im nešto piše
možda su čak ponešto i snimili
mnogo su pametni
i njihove majke sigurno su ponosne na njih

ja bi sve njih da premeste prugu
pola metra ulevo
ja bi sve njih da jedu kavurmu
i da krune kukuruz
ja bi sve njih na jedan brod
pa marš u pizdu materinu
nek ih guze britanci
ružni
nek ih guze amerikanci
sa zubima
nek ih guze francuzi
sa šalovima
samo ne italijani
nikako
to je mnogo gadno
nek ih izjebu
dovoljno su nas
samo da ih ne gledam jer
lopata treba u te ruke
život u ta negovana tela
i muke u te glave
pa da vidimo.

Strahinjića bana na Dorćolu, spustivši se niz Kralja Petra ulicu, recimo, za to ne treba biti pjesnik. Treba biti pjesnik pa se spustiti Ibarskom magistralom do putokaza za Banjsku i sjetiti se Strahinjića bana. Biti pjesnik danas znači moći spojiti nespojivo, znači moći sve. Biti pjesnik, u smislu biti pravi pjesnik, znači biti Vlah Alija, spoj onoga za šta bi svi htjeli da ne ide zajedno. Malo je danas pravih pjesnika. Milena Marković je pravi pjesnik. Biti pravi pjesnik nije, barem iz perspektive svakodnevice, neka pretjerano poželjna pozicija. Ali ne bira pravi pjesnik da bude pjesnik, nego poezija bira pravog pjesnika.

Ako nekad u budućnosti bude poezije i ako bude Srbije, ako bude poezije srpskog jezika, *ovog* jezika, *našeg* jezika, priča o početku dvadeset i prvog vijeka neće se moći ispričati bez pominjanja poezije Milena Marković. Bez da se kaže nešto u smislu: *Neko beše Marković Milena.* ◂

Muharem Bazdulj

Koncert: Arsen i Matija Dedić na Kolarcu

Nauk o odlasku

Prisutna mrva njegove ukupne publike ga je nakon nastupa na "Kolarcu", prisno i pristojno, ispratila jugom stajaćih aplauza

Foto: Ivan Šepić

S ODMAKLIM GODINAMA i/ili bolestima, više se ni u šali ne propuštaju nastupi velikana kakav je u svojoj oblasti pre mnogih drugih Arsen Dedić bio i ostao. Otkada se na dostojan način koncertima u Domu sindikata proleća 2005. vratio i na našu scenu, Arsen je ovde uknjižio nekoliko sitnih/gostujućih pojavljivanja, pa i tzv. korporativna (zatvorenog tipa, za poslovne skupove velikih firmi), ali je nedostajao njegov pravi, potpuni autorski nastup. Utoliko je i iznenadilo da je za takav najzad-koncert izabrana razmerno mala (manje od 900 sedišta), mada neosporno akustična i imponujuća 'klasičarska' sala Kolarčeve zadužbine, pa su ulaznice (za tzv. ex-YU izvođače po visokoj ceni, 2200–2500 din.) rasprodate ekspresno. S druge strane, već i sam naziv događaja – kao saradnje oca i sina – usmerio nas je na intimistički ugođaj; uostalom, A. Dedić odavno može kako god mu se prohte.

Postavka makar malog broja prisutnih da povlašćeno sede po obodima pozornice već naglašava unplugged pristup, a kućno-radnu opuštenost dopustili su i Matijini znani džezersko-improvizatorski kvaliteti, u poređenju s npr. dugogodišnjom klavirskom pratnjom kakvu je Arsenu pružao prof. Stjepan Mihaljinec. Potonji je gdin naravno besprekorno i blagonaklono reagovao tempom i dinamikom, ali najveći kantautor ovog skupa malih naroda/jezika/zemalja – dok mu 'teče odjavna špica', kako i sam već duže citira svog prijatelja Duška Radovića – uveliko kreativno žonglira čak i nekim od sopstvenih beatifikovanih numera. Zapravo malo i retko obrađivan opus neprikosnovenog kvaliteta i stotina značajnih i voljenih kompozicija, Arsenovo kantautorstvo još uvek najveći podsticaj dobija od samog svog tvorca, a za takve promene, oživljavanje verzija, pomeranje naglasaka i ispitivanje kutaka, teško da ima bolje podrške od genetske; kompetencija prve klase se podrazumeva.

Ali pre nego što su Arsen i Matija zablistali zajedno kao u *Sve te vodilo k meni*, čovek u crnom izveo je nekoliko tačaka (*Tvoje tijelo – moja kuća*, *Amigo*) uz matrice. Na to nas je navikao u ovom milenijumu, u samo njemu izvodivoj kombinaciji čiji je najmanji razlog taj da se ne petlja sa pratećim sviračima i produkcijom novijih, no i dalje visokokvalitetnih albuma. Jer, neki od starih aranžmana/orkestracija, s gudačkim prelivima i prizvucima big benda, ne daju da se zaborave zabavno-muzički raskošne '60. i '70, dok svedenija pratnja 'podvučena flautom' svedoči o odgovornosti i kasnije produkcije. Ipak, sve drugo pada u senku kada vas – po N-ti put iznenada i podmuklo – pod srce udari klasik poput *Sve što znaš o meni*, nikada tumačen a očigledan i kao bluz.

Nadasve, u odličnoj pevačkoj formi i danas, Arsen je svojim toplim glasom savršen vodič za tumačenja i primenu svojih pesama, pa su se opet bez obzira na vrstu pratnje jednako ubedljivo pokazale i devojke iz moga kraja i za jedan dan, i pijanista i (za razgovor) konobar. No otežali pokreti i disanje, prirodni i za nekoga ko je u sopstvene sedamdesete stigao lakšim putem, u ovom jednoipočasovnom programu umereno su odmarali tokom par Matijinih instrumentalnih tumačenja i gostovanja mlade Marijane Zlopaše. Ona *Kuću za ptice* i *Pamtim samo sretne dane* nije radila po evergrin-izdanju Gabi Novak, već priklonivši se još jačem uticaju prisutnog autora.

Skromno sagledavajući sebe među prijateljima, kolegama i ispisnicima koji su se uglavnom već toliko duboko povukli da većinom nisu ni živi, Arsen je ovaj koncert bogato ukrasio posvetama Serđu Endrigu, Đinu Paoliju (uvek prekrasna *Sapore di sale/Okus soli*), Bulatu Okudžavi, *Strancu*/Žoržu Mustakiju, dobacivši čak i do pesme *Rosa Blanca/Bijela ruža* na stihove kubanskog romantičarsko-oslobodilačkog barda Hosea Martija. Uopšte, u delovima dok je sam za klavirom Dedić je delovao gotovo preporođeno, iako bi mu sećanje ponekad zakrckalo kao stare ploče. Nasuprot tome, znatne deonice poezije, kao autobiografiju u stihovima, isporučio je sasvim glatko.

Bez ikakvog jeda druge jetre, pokazao je i gde će da putuje/tuguje, i kako ne presahnjuje humor ni prema sopstvenim vrhuncima – kao npr. u pesmi-potpisu (eng. *signature song*) *Kuća pored mora* maestralno travestiranoj u *Kuća pored rijeke*. Uvek dirljive i divne, kao *Tvoje nježne godine* ili *Otkako te ne volim*, ili na bis *Nisam ti dospio reći*, neizbežno su vodile opraštanju sa monumentalnim a bliskim stvaraocem-prijateljem. Prisutna mrva njegove ukupne publike tako ga je, prisno i pristojno, i ispratila, jugom stajaćih aplauza. Još uvek u kantautorskoj snazi, nadamo se da će Arsen Dedić i poživeti dugo, i ostaviti nam još neki album kao pola tuceta poslednjih, ali ne verujem da ćemo imati privilegiju da ga srećemo uživo. Tužno i zadivljujuće. ◂

Dragan Kremer

Izložba: "Nacistički teror nad homoseksualcima od 1933. do 1945", Muzej grada Beograda

Ružičasti trougao

Cilj izložbe je da korišćenjem autentičnih dokumenata predstavi istorijske činjenice, kako bi informisala i suočila javnost sa stereotipima o LGBT osobama i promovisala toleranciju prema manjinama

Izložba "Nacistički teror nad homoseksualcima od 1933. do 1945." ukazuje na opštu i lične istorije oko 100.000 osoba uhapšenih zbog homoseksualne orijentacije pre i za vreme Drugog svetskog rata. Ova gostujuća izložba, prvi put pokazana u Hrvatskoj septembra 2008. godine kao rezultat saradnje udruženja Queer iz Zagreba i muzeja holokausta u Vašingtonu i Berlinu, u Beogradu će biti otvorena od 2. do 23. decembra, u Muzeju grada, u Resavskoj 40b. Organizovali su je udruženja ARTEQ iz Beograda i Queer iz Zagreba.

Cilj izložbe je da korišćenjem autentičnih dokumenata predstavi istorijske činjenice, kako bi informisala i suočila javnost sa stereotipima o LGBT osobama i promovisala toleranciju prema manjinama.

ZLOČIN, BOLEST, GREH: "Trojstvo zločin–bolest–greh dalo je snažan pečat homoseksualnosti u Evropi početkom 20. veka", piše u katalogu izložbe. U zakonima mnogih zemalja smatrana je za protivprirodni blud, tretirana kao slučaj za psihijatriju, i kao verski greh. Nacisti su svemu ovome dodali i opasnost po opstanak države. Vezujući je za natalitet, seksualnost je za nacističku ideologiju bila državni instrument opstanka, a nacisti su, idejom o očuvanju i potenciranju arijevske rase kreirali kriterijume regulisanja seksualnosti.

Bio je to samo nastavak prakse ozakonjene u vreme carevine Vilhelma Prvog: u Krivičnom zakonu Nemačkog carstva iz 1871. godine, u članu 175, piše da se "neprirodni blud između dvojice muškaraca" kažnjava zatvorom do dve godine. Šta je "neprirodni blud" nije definisano, niti je pominjana ženska homoseksualnost, iako je katolička stranka centra pokušavala da ovaj zakon izjednači sa muškom. Tokom 1924. godine protiv homoseksualaca se vodilo 450 postupaka, da bi ih naredne godine bilo 2000. Nacionalsocijalisti su postojeće represije smatrali nedovoljnim. Tražili su eliminaciju homoseksualaca iz društva, smatrajući da homoseksualnost nosi zaraznu i naslednu degenerativnost koja preti snazi i stabilnosti nemačke nacije. Prema rečima Adolfa Hitlera, nacistička država je imala nameru da "promoviše pobedu boljeg i jačeg, i da zahteva submisiju inferiornijeg i slabijeg". Pozivajući se na eugeničku studiju po kojoj se nasleđe poboljšava selektivnom reprodukcijom superiornih, nacistička ideologija je preduzela mere protiv svih onih za koje su verovali da slabe arijevsku liniju. "Homoseksualnost je, prema nacistima, oslabljivala Nemačku na nekoliko načina", piše u katalogu izložbe. "Smatrala se jednim od razloga nižeg nataliteta i zarazom koja može dovesti do epidemije, pogotovo među ranjivom mladeži. Nadalje, homoseksualnost je mogla da dovede do stvaranja države u državi, jer se verovalo da homoseksualci stvaraju izdvojene interesne grupe. Na kraju, homoseksualnost je, kako se smatralo, ugrožavala društveni moral. Nacistička ideologija progona inferiornijih i slabijih podsticala je sve raširenije javno prihvatanje državnoj netoleranciji i brutalnosti."

PROGON: U vreme kad su nacisti došli na vlast, početkom tridesetih godina prošlog veka, u Berlinu je živelo četiri miliona stanovnika od kojih je oko 350.000 bilo homoseksualnog opredeljenja. U februaru 1933. godine, nekoliko nedelja nakon Hitlerovog imenovanja za kancelara počelo se sa zatvaranjem homoseksualnih barova i klubova, a nacističke studentske grupe opljačkale su početkom maja Institut za seksologiju doktora Magnusa Hiršfelda, jednog od berlinskih simbola seksualne reforme, i javno spalile knjige koje su zatekli. Dolaskom na vlast, jedan od prvih poteza njihove vlasti odnosio se na dopunjavanje člana 175 Krivičnog zakona Nemačkog carstva rigidnijim represijama. Povod za hapšenje je bilo čak i obično gledanje ili dodirivanje. Za sprovođenje člana 175 zaduženi su kriminalna policija i Gestapo, odnosno SS jedinice pod vođstvom Hajnriha Himlera.

Vođa elitnih SS jedinica, Himler, uspostavio

je tajnom odlukom 1936. godine Kancelariju za borbu protiv homoseksualnosti i pobačaja, i naredio svim lokalnim policijskim stanicama da dostavljaju podatke o homoseksualcima. Počelo je prijavljivanje. Građani su prijavljivali muškarce zbog i najmanje aluzije na homoseksualnost. "Moramo uzeti u obzir da je sve veća spremnost građana da prijave homoseksualnost rezultat nacional-socijalističke kampanje", izjavio je u aprilu 1937. godine Jozef Majzinger, čelnik Specijalnog odeljenja II-1 zaduženog za homoseksualne slučajeve Himlerove Kancelarije.

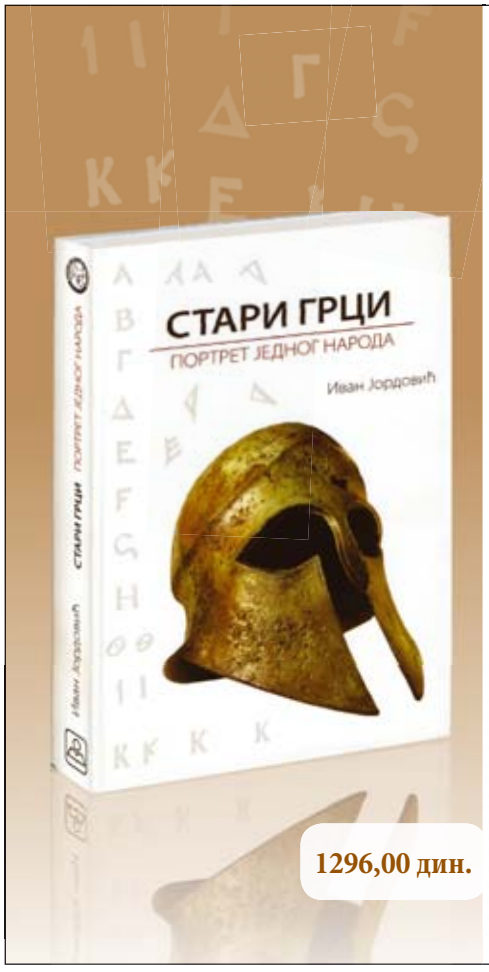
"Za vreme nacističke vladavine, na osnovu kršenja člana 175. uhapšeno je oko 100.000 muškaraca, od čega 78.000 u periodu od tri godine – između Himlerovog imenovanja za vođu nemačke policije 1936. i početka Drugog svetskog rata 1939. godine", navedeno je u katalogu izložbe.

U LOGORU: Kad je Nemačka napala Poljsku, pozvano je u vojsku više od dva miliona ljudi među kojima je bilo hiljade homoseksualaca. Njih 7000 je tokom rata osuđeno po članu 175, i nakon isteka zatvorske kazne vraćeno na front. U leto 1940, Himler je naredio da se homoseksualci koji su "zaveli više od jednog partnera" pošalju u logore nakon služenja zatvorske kazne. Homoseksualni zatvorenici, prepoznatljivi po ružičastim trouglovima kojima su bili obeležavani u logorima, morali su da podnose mučno fizičko i seksualno zlostavljanje SS čuvara. Strahujući od dodatnih presuda, ostali zatvorenici su se klonili obeleženih homoseksualaca, pa su oni ostajali izolovani i bespomoćni. Taj "zaštitni pritvor" mogao je da bude skraćen ako bi pojedinac bio podvrgnut kastraciji svojevoljno ili, od 1942. godine, po naredbi zapovednika logora. Kastracija, ozakonjena 1933. godine, bila je način za "oslobađanje od degenerativnog seksualnog nagona", kako je u zakonu stajalo, i kojoj su osuđenici podvrgavani. Krajem 1943. godine Himler je odobrio medicinski eksperiment hormonskim terapijama i operacijama koje je nad buhenvaldskim logorašima sprovodio doktor Karl Vernet, a ustanovljena je i eutanazija, kako bi se time opravdavala ubistva.

U nacističkim logorima umrlo je 15.000 homoseksualaca. Nakon rata Nemačka je priznala homoseksualce kao žrtve nacističkog progona, ali Odštetni zakon Zapadne Nemačke za žrtve nacističke vladavine, donet 1956. godine, nije uključivao i logoraše zatvorene zbog homoseksualnosti. Nacistička verzija člana 175. ostala je na snazi u Saveznoj Republici Nemačkoj sve do 1969. godine, ali nije primenjivan u praksi. Prvi put je počast homoseksualcima žrtvama nacizma javno ukazao zapadnonemački predsednik Rihard fon Vajceker 8. maja 1985, u govoru povodom 40 godina od završetka rata. Četiri godine nakon ujedinjenja, Nemačka je i formalno ukinula član 175, a parlament je u maju 2002. godine pomilovao sve homoseksualce osuđene prema tom članu za vreme nacističkog razdoblja. Vlada im je 2008. godine odala počast podizanjem spomenika u Berlinu.

"Neke zemlje danas stvaraju ne samo temeljne okvire tolerancije različitosti, već razvijaju politike koje se zalažu za potpuno prihvatanje homoseksualnog identiteta kao ravnopravnog, u širokom spektru ljudske seksualnosti", poruka je organizatora izložbe. "Nadamo se da će izložba doprineti smanjenju homofobije i u srpskom društvu i prihvatanju svih razlika kao prednosti pri uspostavljanju kvalitetnog života u savremenom društvu." ◂

Sonja Ćirić

1296,00 дин.

Иван Јордовић

СТАРИ ГРЦИ

ПОРТРЕТ ЈЕДНОГ НАРОДА

Српска читалачка публика заинтересована за стару Грчку до сада је била упућена или на дела страних писаца на њиховим језицима, или на малобројна дела одабраних страних аутора преведена на српски језик. Ако се изузме Константин Бојић и његова *Повестница грчког народа* из далеке 1843. године, није постојала ниједна књига домаћег аутора која на свеобухватан начин третира историју ове драматично важне цивилизације. Монографија *Стари Грци. Портрет једног народа* управо је попунила ту празнину.

У овој студији је не само коришћена најновија научна литература, већ је и посебна пажња посвећена питањима о којима је у последњих двадесетак година наука дубоко променила ставове (родовско друштво у хомерском и архајском периоду, рана Спарта, настанак демократије итд.). У монографији су, осим тога, разматрана питања и појаве који до сада нису шире обрађивани ни у већини студија овога типа у свету (демократска идеологија у Атини, државно и војно уређење Македоније итд.). Тиме је дат један свеобухватан приказ и анализа историје грчког народа од најранијих времена све до Александра Великог.

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
Кућа знања

БЕОГРАД
Обилићев венац 5
тел. 011/2638-405
Косовска 45
тел. 011/3227-088
Краља Милана 19
тел. 011/3235-409
Вукасовићева 50
тел. 011/3594-835

НОВИ САД
Сремска 7
тел. 021/662-4433
Матице српске 1
тел. 021/417-625

НИШ
Трг краља Александра 3
тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
тел. 028/425-111

www.zavod.co.rs
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

Foto: Pierre Nydegger

Evrovizija 1973. u Beogradu 2011.

"Volim da evociram populističke ikone, kao Supermena, popularne pevače, fudbalere. U "1973" sam pokušao da razumem zašto određene stvari volimo kao deca a ne volimo ih kad odrastemo"

MASIMO FURLAN JE švajcarski umetnik, glumac i pozorišni reditelj poznat po projektima kao što su "Furlan/ Numero 23", "International Airport", "(Love story) Superman", "Palo Alto", "Numéro 10" i "Les filles et les garcons". U Beograd nam stiže u okviru Limit live art festivala u Domu omladine sa predstavom "1973", neobičnom rekonstrukcijom Pesme Evrovizije koja je oduševila internacionalnu publiku i kritiku. Predstava je premijerno prikazana na Avinjonskom festivalu 2010. godine.

"VREME": Vaše predstave uvek otpočinju sa jednom "slikom – sećanjem". Koja uspomena je inspirisala predstavu "1973"?

MASIMO FURLAN: To je uspomena, trenutak kada smo ja i moja sestra sedeli ispred televizora i gledali Evroviziju 1973. godine. Ničega se ne sećam od spektakla sem švajcarskog pevača Patrika Žuvera. Činio mi se tako lepim, znao sam da živi nedaleko od nas, bio je iz našeg grada i tada mi je izgledalo fantastično da je neko iz našeg grada na televiziji. Iako mi je uspomena zamućena, sećam se tog pevača.

Kakav je vaš odnos prema manifestacijama poput Evrovizije, koja vas izgleda fascinira?

Volim da evociram populističke ikone, kao Supermena, popularne pevače, fudbalere. Volim da se bavim tim slikama, formirao sam se preko tih fenomena. Sviđa mi se sve što provocira, volim da čitam Fukoa i Deleza, ali i da slušam pevače kao što su Žuver ili pank muziku. U životu postoji puno stvari koje mogu da nas inspirišu. Ne bavim se samo sećanjem kao temom, moje predstave su često i autobiografske. A kada se bavite sopstvenom biografijom, treba da pokušate da razumete stvari. U "1973" sam pokušao da razumem zašto određene stvari volimo kao deca, a ne volimo ih kad odrastemo.

Mislite li da i inače ti popularni fenomeni koji pripadaju kolektivnoj svesti treba dublje da se analiziraju?

Ne znam. Postoji danas tendencija među filozofima, među intelektualcima, da se žale po tom pitanju. Kao umetnik, nikad nisam shvatao to kao obavezu, već kao deo mog posla. Jednostavno, bavimo se stvarima koje nas okružuju.

Opsedaju vas problemi sećanja i zaborava. Zašto se njima bavite kroz najtemporalniju umetničku formu – pozorište?

To je duga priča. Bavio sam se tim problemima na razne načine kao umetnik, kroz fotografiju, video, slikarstvo, i jednog dana sam odlučio da eksperimentišem sa drugim formatima. A scena je prelep prostor slobode, traganja i eksperimenta. Imao sam sreću jer nisam pohađao nikakvu glumačku ili rediteljsku školu, tako da nisam dužan da pratim nikakva pravila.

Da li je vaš novi projekat u kontinuitetu sa predstavom "1973"?

Ne preterano. Doduše, muzika je uvek prisutna u mojim predstavama. Uzimam sebi za slobodu da se bavim čime želim, bile to univerzalne vrednosti kao što je jedan Šiler, ili pitanje igara na sreću, ili pak neka slika koja je deo kolektivnog pamćenja. Ne tražim nikakvo saglasje u formi niti na nivou osećaja. Ne volim da se osećam obaveznim da radim ono što se očekuje od mene. ◂

Boban Jevtić

ROMAN

Dar, ne tako skroman

- Uglješa Šajtinac: *Sasvim skromni darovi*
- Arhipelag, Beograd 2011.

Otac je na poslu. Majka takođe. Tetka Juliška stoji na vratima i briše ruke kuhinjskom krpom. Ti nas uteruješ a ona nas hvata i govori nam da ne mrdamo iz predsoblja, pola na mađarskom, pola na srpskom. Gordana mi tegli majicu natopljenu vodom i smeje se. Posle negoduje dok nam tetka Juliška peškirom trlja glave a ti stojiš na pragu kuće i gledaš u dvorište. Onda si otrčao. Nikad nisam mogao da pogodim kuda i zašto. Bio si stariji. Uvek si imao nešto više sopstvenih razloga od nas mlađih.

Uglješa je Šajtinac (Zrenjanin 1971) jedan od onih nekad mladih i obećavajućih pripovedača "Psećeg veka" iz razdoblja smene milenijuma, ali je tako nekako ispalo da je, mada mu prozni radovi – tri romana i zbirka priča – nisu bili nezapaženi, ovaj pisac mnogo širu, dublju i temeljniju reputaciju stekao kao autor dramskih tekstova, nekih i popriličnо hvaljenih i zapaženih (*Pravo na Rusa*, *Banat*, *Lepet mojih plućnih krila*), te jednog koji predstavlja, u svom žanru, jedan od teatarskih događaja protekle decenije (*Hadersfild*). Da nije bilo romana *Vok on!*, još bi se malte ne i zaboravilo da je Šajtinac po nekoj "osnovnoj" vokaciji pripovedač...

Šajtinčev ganc novi roman(čić) *Sasvim skromni darovi* obimom je tanušan (111 str.) i formalnožanrovski relativno neambiciozan i nezahtevan (sav ispisan u epistolarnoj formi). Utoliko ova knjiga može izgledati kao tek koristan predah između nekih zamašnijih "projekata", ali zapravo nije tako. To jest, *Sasvim skromni darovi* od onih je knjiga koje u konačnici umeju postići mnogo više nego što je ličilo da im je namena i namera njihovog pisca.

Enivej, radi se o prepisci braće iz jednog neimenovanog banatskog grada – koji je, dakako, po baš svemu Zrenjanin. Stariji je "kod kuće", na pragu sredovečnosti, nedefinisan i nedovršen u profesionalnom, privatnom i, uopšte, svakom smislu, nevoljki "ratni veteran", zgubidan sa zavidnim stažom, vozač po potrebi za ove i one, i uopšte, naizgled bar jedna od onih not-so-elegantly-wasted muških egzistencija kakvih okolo ne manjka. Drugi brat, desetak godina mlađi, dramski je pisac u usponu i na tronedeljnoj stipendiji u USA, porodična dika od koje se Još Mnogo Očekuje... Tu su još ostareli, bolesni otac i ostarela, brižna majka, mlađa sestra udomljena u Beogradu i, dakako, sve one *duge senke kratkih senki* milih predaka sa kojima se odrastalo, i celog onog kaleidoskopa detinjstva koje se udaljava brzinom kojom se galaksije ovog ekspanzivnog kosmosa udaljavaju jedna od druge, i svih onih vremena i prilika koja su bila koren svemu današnjem, pa će i u tabirenju tih prošlosti, intimnih i društvenih, braća mestimično tražiti odgonetke sopstvenih nedoumica i nedomašaja.

Šajtinac vešto ekonomišući tekstualnim prostorom besprekorno nenametljivo upućuje čitaoca u sve bitne topose ličnih i zajedničkih (porodičnih) istorija, diskretno a jasno ocrtavajući karaktere, samim tim i situacije u kojima korespondente zatičemo u "realnom vremenu", a istovremeno pušta epistolarnoj "sadašnjosti" da samu sebe prirodno opisuje kroz bratsku razmenu elektronske pošte, razmenu koja će do kraja prerasti u neku posve drugu, sudbinskiju vrstu zamene mesta: onaj ko je "otišao" vratiće se i, po svoj prilici, ostati, a onaj koji je "ostao" da tavori u prividno beskrajnom egzistencijalnom limbu, zapravo će "otići", i to baš tamo, Preko Bare, ne u težnji za *uspehom* (šta god to bilo), nego za *ispunjenjem* (ponovo – ŠGTB). I to idući za curom iz sopstvenog grada, iz sopstvene ne sasvim odigrane prošlosti... Koja se, eto, ima *doigrati*. I jedan i drugi biće, u svojim egzistencijalnim (polu)izborima, bitno opredeljeni ljubavlju, to jest, neočekivanim mogućnostima koje im ljubavni susreti sa Ženama Života nude. Kao i onom vrstom srodničkoga višeg emotivnog zajedništva iza kojeg nema nikakve crvljive "ideologije" i vaskolikog patrijarhalnog trabunjanja, nego samo prirodne bliskosti onih koje je na bliskost sve upućivalo.

Kako rekoh, ovo nije knjiga velikog zamaha i monumentalnih ambicija, no utoliko je veće čitaočevo zadovoljstvo onim što će dobiti od nje. Šajtinčev dar, iskazan u ovoj knjizi, bogme i nije baš skroman... Jedna od domaćih proznih knjiga godine, pa valorizovali to naši oficijelni prosuditelji "godišnje produkcije" ili pak ne. Čitaoci sigurno hoće, samo ako se ovoj tihoj, kontemplativnoj knjizi osobenog *(post) banatskog spleena* dopusti da dođe do njih.

Teofil Pančić

KNJIGE

Fizolofska termitologija

- Predrag Krstić: *Asocijativni filozofski rečnik*
- Krajina plus, Banja Luka 2011.

Obespravljivanje greške je greška, a ono nepogrešivo je pogrešno naučeno.

Da đaci umeju da odvale urnebesnu glupost, poznato je. Rade to jer ne znaju, jer ne razumeju, jer im je loše ili pogrešno objašnjeno, jer su bili nepažljivi, jer su naopako pročitali ili čuli, jer su pokušali da se vade ne znajući onu mudru kockarsku da kockara majka nije karala što se kockao, no što se vadio. Kazna za neznanje, odmerena po jedinici gluposti, ili njenom intenzitetu, loša je ocena. Uglavnom. Lucidniji profesori zapisuju i pamte provale, poneko objavi knjigu na tu temu, a oni najređi nastoje da razumeju poreklo greške. Predrag Krstić, jedan od najsamosvojnijih filozofa ovdašnjih, a svakako najodvažniji, u svom filozofsko-biografskom prtljagu nosi i pristojan broj godina iskustva srednjoškolskog profesora. *Asocijativni filozofski rečnik*, knjižica od nepunih stotinak stranica malog formata, spisak je "grešaka" njegovih učenika, ali znatno više razrada motiva koji su do "greške" doveli, odnosno, ponajviše, prilika za filozofsku refleksiju koja pokazuje do kakvih nesporazuma, i zbog čega, dolazi kada se filozofiji nevični duh susretne sa filozofijom. Tada *poslanica apostola Pavla*, recimo, postaje apostolka (sandale) poslanika Pavla, *spekulacija* (filozofska metoda) postaje špekulacija (novčana transakcija),

skepsa postaje sepsa, a *skeptičko* septičko, dok pripadnici *epikurejske* škole mišljenja, koja je dobila naziv po svome osnivaču Epikuru, postaju, da prostite, epikurci. Možda i najurnebesniji nesporazum događa se sa rečju *redukovati*, koju su učenici razumeli u značenju "zatvoriti", zbog toga što su bili navikli na redukovanje gasa ili vode, dakle zatvaranje dovoda gasa ili vode, ali i zato što su redukciju, svođenje, mešali sa nekada slavnom reči "restrikcija", ograničenje (da podsetimo one mlađe: restrikcije struje bile su redovno stanje u neprežaljenom socijalizmu, kada smo, u mraku, satima džonjali uz voštane sveće, sve na polzu otadžbine... danas po ceo dan, čak i zimi, imamo struju, pa nam opet nešto fali). Sve pobrojane "greške", računajući i hotimično izvrtanje reči, poslužile su Krstiću da, na sebi svojstven način, s puno humora i jezičkih preokreta, rečenicom dugom i vijugavom (koja se, gdegde, teško probija kroz sopstvenu kitnjastost), zavrti filozofsku terminologiju, odnosno *fizolofsku termitologiju* i izbaci nas iz samozadovoljne ravnoteže utvrđenog znanja. U veštom kombinovanju elementarnih filozofskih koraka, brzih etimologija i genealoških operacija, filozof-profesor nastoji da pronikne u to otkud greška baš na mestu na kojem je napravljena (ukoliko je uopšte reč o grešci, a ne o zavitlavanju), a da se, pritom, ne zadržava na olakim objašnjenjima i opštim mestima po kojima su učenici – polaznici, kako to suzdržano-aristokratski piše profesor – uglavnom napaljeni magarci koje ne zanima ništa drugo do sex (naravno da ih zanima sex, ali to je *так нормально*; videti odrednice *perverzija*, *epikurac*, *stojci*). Polaznici su, po ovom osetljivom, obrazovanom i duhovitom profesoru, bića mogućnosti koja pokušavaju da dopru do jezika kojim bi izrazila nešto od svojih muka i svojih radosti. U veoma svedenoj, ali živoj igri pojmova, Krstić ne prestaje da krnji velike blokove kakvi su znanje, duhovnost, celina, jedinstvo, ozbiljnost, doslednost i da, njima nasuprot, afirmiše raznovrsnost, fragmentarnost, izmeštenost, duhovitost, intelektualnu odvažnost, igru.

To, pak, što pokazuje višak razumevanja za svoje učenike, daje profesoru, s druge strane, pravo da bude oštar tamo gde većina profesora ili ne shvata o čemu je reč, ili shvata, a ćuti. Ono što je Krstić kao profesor filozofije, očigledno, mrzeo više od svega što se inače može mrzeti na takvom poslu, bili su mali poltroni i nadobudni štreberi, po njemu najveći mogući protivnici filozofije kao discipline koja pretpostavlja ne samo natprosečnu pamet, već, u jednakoj meri, i hrabrost da se bude sam i pred sobom i drugima, odvažnost da se greši i da se greška prizna (u određenoj meri upravo je ovaj motiv nit vodilja ove knjige). Upečatljiv primer za duboko, nepopravljivo i kažnjivo neznanje, jeste Platonov dijalog *Ibid*. Svaki zahtevni profesor filozofije – a profesor filozofije po definicije •e biće zahtevno – uputiće polaznike na originalne tekstove. Ne, dakle, na sekundarnu literaturu, ne tumačenja Platonovih dijaloga, već na same Platonove tekstove. No, uvek će se naći pametnjaković-prevarant koji će pokušati da proda mošnice za bubrege, da paradira znanjem, ali mu to neće poći za rukom jer, naprosto, nije dovoljno ni iskusan, ni bistar. Klinac će, gonjen svojom nezdravom ambicijom podržanom neznanjem, da upadne u rupu koju je sam kopao tako što će latinsku oznaku za "isto", dakle *Ibid*, oznaku koja se koristi u beleškama ispod teksta (u fusnotama), da prepozna kao još jedan od Platonovih dijaloga čudnog imena: *Ijon*, *Fedon*, *Lisid*, *Harmid*, *Ibid*. *Ibid*, naravno, nije vlastito ime, što je slučaj sa svim naslovima u prethodnom nizu, ali ukoliko imamo posla sa "neobaveštenim ili poluobaveštenim" učenikom, "uvlačenju sklonom opsenaru, folirantu, prodavcu magle" (str. 47) tada i *Ibid*, ako treba, postaje ime Platonovog dijaloga. Profesor sada zna barem dve stvari: učenik nije čitao original, jer u originalima nema naznake *Ibid* i zna da je reč o đaku sklonom prevari. Ali nije to najgore. Problem je kada mali prevarant, ne imajući hrabrosti da prizna grešku, da prizna pokušaj prevare, počne da brani neodbranjivo i tvrdi epsku glupost da je on, eto, čitao *Ibida*. Šta čitao! Družio se! Takva se beskrupuloznost, međutim, ne prašta.

Predrag Krstić je ispisao u osnovi nežnu, humorom obeleženu, na neobičnoj ideji sazdanu knjigu koja se obraća kako stručnjacima tako i radoznalim čitaocima. Da stvar bude zanimljivija, *Asocijativni rečnik* tek je nacrt onoga što bi, ako autor bude imao snage, jednoga dana mogla da postane, obimom, sadržajem i izvedbom, knjiga zamašne filozofske nosivosti. Od najsamosvojnijeg filozofskog autora ovdašnjeg to se i očekuje. ◂

Ivan Milenković

SCENA

Dobri u Bangkoku

Na Trećem trijenalu grafika i crteža u Bangkoku pored autora iz četrdesetak zemalja učestvovaće i naš akademski slikar Dobri Stojanović sa crtežom *Bešćutno sretanje* koji je međunarodni žiri uvrstio na ovu prestižnu izložbu. Bangkočko Trijenale će biti otvoreno u maju naredne godine. Dobri Stojanović je do sada izlagao na preko osamdeset internacionalnih izložbi u zemlji i inostranstvu i dobitnik je šest međunarodnih nagrada, od čega četiri Gran prija za svoje crteže i grafike. ◂

Piše: Dragan Ilić

Zidne novine

Generalna skupština UN je 17. decembra 1996. godine, na 88. plenarnoj sednici, proglasila 21. novembar **Svetskim danom televizije**. Na taj dan je 1996. godine u Sedištu UN održan prvi Svetski televizijski forum, na kojem su se okupile ključne medijske ličnosti da govore o porastu značaja televizije za **moderno društvo**.

Sada bih mogao potrošiti ceo tekst da dokažem kako televizija nije ispunila **nijedan od zadatih ciljeva**, a da je njen uticaj na formiranje mišljenja ljudi ogroman. Televizije zabavljaju, informišu u obliku i meri kako to odgovara onima koji ih plaćaju, a **najmanje edukuju**, jer obrazovan i informisan gledalac pokazuje opasnu tendenciju da misli svojom glavom. Televizije su zamenile izloge pa su to u suštini i velike robne kuće u kojima vam nude proizvode, stavove, vrednosti, ideologiju ili političke stranke. Apel UN je nalik **spisku lepih želja** o ljudskim pravima, suverenitetu, ravnopravnosti malih i velikih. U stvarnosti – velike ribe jedu male, velike televizije gutaju one manje i postaju **multinacionalne kompanije**.

No, kao da pred izbore televizije nisu dovoljne. Za mene je potpuno **nov fenomen** koji ovih dana možemo videti na ulicama gradova u Srbiji. Stranke su pre nego što je predizborna kampanja uopšte počela duboko zaglibile u međusobni prljavi rat – **plakatima**! Pred izbore, stranke od građana preotimaju poslednje oružje zgađenih i rezigniranih – **pravo na kritiku i nezadovoljstvo**. U zemlji partokratije, gde svi pomalo ponegde vladaju, sada svi stranački glasnogovornici odreda kritikuju, izražavaju nezadovoljstvo, žale za propuštenim prilikama, smatraju da je možda moglo više ili bolje, da je samo bilo više sloge i manje opstrukcije od strane... (upiši ime političkog oponenta ili koalicionog partnera po želji). **Građani ne veruju televiziji**, ili televizijama, uprkos činjenici da im je televizor uključen u proseku nekoliko sati duže nego u ostalim evropskim zemljama. Zato se pred izbore pronalaze načini kako političare maskirati u obične ljude. Rusija je odličan primer ove prakse koja je dobila farsične elemente. Putin pokazuje kako lovi, pliva u ledenoj vodi, skače padobranom (u sredini mandata), a pred izbore vozi traktor, popravlja zube u ordinaciji ili **najavljuje boks mečeve**. Kada su se neodgovorni pojedinci drznuli da zviždе, kažu da je Putin bio iskreno zbunjen. Ja nešto ne verujem da publika na boks mečevima ima prigovore na Putinove nedemokratske metode, mislim da je zviždanje autentičan znak kojim mu poručuju: "ma goni se bre, pusti nas da gledamo tuču!" Da je smeo (ili smela), verovatno bi istu stvar poručila i **osoba na zubarskoj stolici** kada je umesto čika zube ugledala Putinovu facu. Ostavljam vašoj mašti gde će sve političari da vam se pojave pred sledeće izbore ukoliko znamo koliko vole ruske metode. Naši će se pojaviti kao ginekolozi, psihijatri, kasirke, prodavci na pijaci, astrolozi, auto-mehaničari, vozači GSP-a, pevači (to je već počelo), bankari (ima i to), sportisti (tenis zauzet)... (dopišite šta ste uvek želeli da budete). Tokom rata plakatima – mi u suštini gledamo nepotpisane foto-romane, a ja pokušavam, **najčešće neuspešno**, da pogodim ko su akteri korespondencije. Plakat1 – rukuju se Toma i muftija, tekst EVO NAM NOVOG KUMA). Plakat 2 – Đilas, Dinkić i Mišković, tekst OVO SU KUMOVI. Plakat 3 – DOLAZI ŠEŠELJ, dopisano i nepotpisano – KOJI ĆEŠ NAM KUA. Plakat 4 – Toma malo nakiseljen, tekst KO SOKOLA NEMA, SVRAKOM SE HVALI, itd. Televizija trpi sve forme i žanrove **osim našeg epskog deseterca**, pa se guslanje, kletve, kumovske poruke moraju prikazati u formatu koji nije TV slika. Zamislite iste poruke u TV spotovima – zvučale bi tupavo, ko skečevi u našim noćnim programima. Ne znam kad je počela ova politička Kasandra, ne znam ko je sve u svađi, jer se pominju bar četiri stranke, ali da parafraziram seriju – **Miris izbora u Srbiji**! Već sam video da je moj kraj dospeo na plakat URS-a, na 1. mestu! Posle sam video da su svi na 1. mestu pa sam u suštini zbunjen metafizikom ove izjave. To je sada teološko pitanje o broju anđela na vrhu jedne čiode, ili prevedeno, koliko opština ili mesnih zajednica u Srbiji može biti **na 1. mestu**? Ukoliko prihvatimo kao tačnu ovu tvrdnju, onda možemo zaključiti da red ne postoji, da su svi jednaki. Međutim, prihvatanje rednog broja za označavanje implicira da ipak postoji neko, ili nešto, što stvari gleda iz više instance i vidi da su svi jednaki. Dakle, postoji neko "jednakiji", neko ko je van konkurencije i koji je "pre prvog". Pošto je nezgodno da se kaže kako je "Srbija na prvom mestu", jer to zvuči centralistički. Bude li predizborna kampanja nalik ovoj predpredizbornoj, možda ugledamo i Putina. Srećan vam Dan televizije, **dragi gledaoci**. ◂

JDP REPERTOAR
DECEMBAR 2011.

Velika scena „Ljuba Tadić"

3	Subota u 20.00	METAMORFOZE
4	Nedelja u 20.00	VIŠNJIK
6	Utorak u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
11	Nedelja u 20.00	DON KRSTO
12	Ponedeljak u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
14	Sreda u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
16	Petak u 20.00	ŠINE
17	Subota u 20.00	SKAKAVCI
18	Nedelja u 20.00	MLETAČKI TRGOVAC
21	Sreda u 20.00	DON KRSTO
22	Četvrtak u 20.00	IZ JUNAČKOG ŽIVOTA GRAĐANSTVA
23	Petak u 20.00	VIŠNJIK
25	Nedelja u 20.00	VIŠNJIK
26	Ponedeljak u 20.00	SKAKAVCI
27	Utorak u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
28	Sreda u 20.00	TARTIF
29	Četvrtak u 20.00	ROĐENI U YU

Teatar „Bojan Stupica"

7	Sreda u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
9	Petak u 20.30	BUBA U UHU
10	Subota u 20.30	HADERSFILD
11	Nedelja u 20.30	ZAPISI IZ PODZEMLJA
13	Utorak u 20.30	HADERSFILD
15	Četvrtak u 20.30	FEDRINA LJUBAV
17	Subota u 20.30	IZGNANICI
20	Utorak u 20.30	BUBA U UHU
21	Sreda u 20.30	ELIJAHOVA STOLICA
24	Subota u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
26	Ponedeljak u 20.30	ŠVABICA

Studio JDP

9	Petak u 20.30	HISTERIJA
12	Ponedeljak u 20.30	KONCERT Odsek za gudačke instrumente FMU
14	Sreda u 20.30	DRAGI TATA
16	Petak u 20.30	POLIGRAF
22	Četvrtak u 20.30	PRAVILA PONAŠANJA U MODERNOM DRUŠTVU
25	Nedelja u 20.30	ZA SADA NIGDE

Gostovanja

1	METAMORFOZE – Čačak
15	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu) - Valjevo

Jugoslovensko dramsko pozorište
Kralja Milana 50, 011/2644-447, 3061-957
www.jdp.rs Zauzmite mesto.
Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 13h i od 18h do početka predstave
nedelja od 18h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447
Raiffeisen BANK

Egipat: Haos i bezvlašće

Predizborno nasilje

Nepunih nedelju dana pred prve slobodne parlamentarne izbore u Egiptu 28. novembra, tokom masovnih demonstracija u Kairu ubijeno je najmanje 33, a ranjeno preko 2000 ljudi. Održavanje izbora dovedeno je u pitanje, a čini se da Egipćani stoje pred izborom da se nastavi neka vrsta vojne diktature i radikalne islamizacije zemlje

Za "Vreme" iz Kaira

Kabinet premijera Esama Šarafa pod pritiskom demonstracija podneo je ostavku, vojna hunta štancuje zakone po zahtevima nemirne publike, najmanje 33 ljudi je ubijeno, a preko 2000 ranjeno za vreme sukoba demonstranata i egipatskih snaga bezbednosti prošlog vikenda u Kairu, a na centralnom trgu Tahrir i dalje sve ključa. Demonstranti nikako ne posustaju, narod ne dolazi do predaha. Hoće li ovakva situacija potrajati sve do početka izbora čiji prvi krug počinje 28. novembra, ostaje da se vidi jer, po svemu sudeći, "Egipćani su gladni demonstracija", a ima i glasova da je "nova revolucija" na pomolu.

Onomad, za vreme "arapskog proleća", na Tahriru jedan od demonstranata, sa povećom kamenicom u ruci, upitan "šta je to što oni hoće i za šta se zapravo bore" odgovorio je: "Pa... hoćemo sve da smenimo! I generale, i vladu sa ministrima... i sve druge. A onda, mi da izaberemo narodni komitet sa kojim bismo vladali zemljom."

ŽURBA: Put od diktature do građanske vlasti je zavidan poduhvat, ali preterana žurba ka demokratiji mogla bi da dovede do toga da prvi slobodni egipatski izbori budu i poslednji. Demonstranti zahtevaju da se sa političke pozornice uklone uniforme, na čelu sa predsednikom Vrhovnog saveta Oružanih snaga (SCAF) feldmaršalom Huseinom Tantavijem. Ima, međutim, i onih koji tvrde da ljude koji se bune i ulaze u sukob sa snagama bezbednosti, vojska čuva od njih samih, jer većina prosto ne zna šta je to demokratija, a još manje šta znači vladati jednom zemljom. Dovoljno je otići do Tahrira pa shvatiti da ovakvo zaključivanje nije ni preterano niti zlonamerno, i zapitati se zašto Zapad, a pre svega Amerika, insistiraju na tome da "egipatska nacija izgara od demokratskih želja".

Bez obzira na to šta svet i vodeće svetske sile podržavaju, savetuju i priželjkuju, trenutna predizborna atmosfera liči na sve drugo samo ne na demokratiju. Izbori, sami po sebi komplikovani, u Egiptu su još komplikovaniji, ako se uzme u obzir podatak koji je objavila ovih dana kairska štampa: "Partijama se ne zna broja, kandidata ima 12.000, pa se narod našao u čudu i sada ne zna za koga da glasa." Ako se ništa u međuvremenu ne promeni, ili se masovne demonstracije ne pretvore u građanski rat, izborni proces počeće narednog ponedeljka i trajaće duže od šest nedelja. Parlamentarni izbori se održavaju u tri faze, od kojih svaka pokriva devet od ukupno dvadeset sedam provincija. Konačan rezultat će umnogome zavisiti od odziva celokupnog glasačkog tela, a prevashodno glasača u Kairu i Aleksandriji, drugom po veličini gradu u Egiptu.

MUSLIMANSKA BRAĆA: U ovom nacionalnom haosu i beslovesnosti koje oslikavaju svakodnevni prizori sa Tahrira, jedino se ne žuri Muslimanskoj braći, za koju se pretpostavlja da gotovo sigurno pobeđuje na izborima. Za ovu priliku oni su se spremali 90 godina koliko postoje, učili se na svojim greškama i čekali dan kada će moći da preuzmu vlast. Ćutali su i čekali čak i onda kada je policija kralja Faruka 1948. godine ubila njihovog rodonačelnika Hasana el Banu, a potom Naser 1966. godine naredio da se obesi glavni ideolog današnjeg pokreta Sajed Kotb. Kotb je pre toga boravio u Americi na Univerzitetu u Koloradu, gde je bio profesor i zamrzeo "američku primitivnost". Utiske iz te posete napisao je u svojoj knjizi *Ma'alim fi-l-Tariq* (*Miljokazi*) koja je postala Biblija i inspiracija za sve islamske radikalne pokrete, uključujući i egipatsku Gamaa Islamiju, čiji su pripadnici ubili Sadata 6. oktobra 1981.

O tome kako Braća zapravo misle, što je inače vrlo teško saznati, govori jedna epizoda, opet sa trga Tahrir, zabeležena 18. februara ove godine. Na ogromnom mitingu, kojim se slavio odlazak bivšeg predsednika Hosnija Mubaraka, trebalo je da govori mladi internet-aktivista Vael Gonem, ali mu to islamisti nisu dopustili, već su ustupili mikrofon vodećem ideologu današnje Muslimanske braće, hodži Jusufu al Karadaviju, koji je, između ostalog, uputio poruku "našoj braći u Palestini". "Gajim nadu", rekao je on tada, "da je svemogući Alah video koliko sam ja bio zadovoljan našom pobedom u Egiptu i da će mi ispuniti

još jednu želju osvajanjem džamije Al Aksa u Jerusalimu."

Malo je onih koji razumeju opasnost koju islamisti predstavljaju za prodemokratske pokrete. U Iranu, 1979. godine, sekularne snage koje su svrgnule šaha Rezu Pahlavija bile su na kraju potisnute i pobeđene od strane islamskih pristalica ajatolaha Homeinija. Preterana žurba drugih aktera egipatske političko-verske scene mogla bi da dovede do toga da prvi egipatski slobodni izbori dovedu do stvaranja jedne novokomponovane islamske republike.

Nije mali broj onih koji se pitaju da li bi u ovakvoj situaciji možda bilo bolje da se izbori

odlože. Njima odgovaraju oni koji kažu da su parlamentarni izbori sada neizbežni, ali da se mora postupati krajnje obazrivo, kako se tranzicija od diktature do narodne vladavine ne bi pretvorila u stvaranje jednog drugog tiranskog islamskog režima.

Protesti koji se ovih dana odigravaju na dobro obezbeđenom Tahriru i koje mnogi porede sa onima u januaru, sa izuzetkom koeficijenta nasilja, kada su Egipćani tražili da Mubarak siđe sa vlasti, opet imaju samo jedan cilj: ovoga puta da sa vlasti siđe maršal Tantavi. Stiče se utisak da egipatski narod ne shvata da se time što će ovaj ili onaj da siđe sa vlasti stvari neće preko noći promeniti. Po drugi put za nepunih godinu dana ljudi nepotrebno ginu, jer Egipćani, iako u ovoj zemlji vreme ništa ne znači, nemaju strpljenja i misle da se demokratija sastoji u tome što smeju da demonstriraju na Tahriru. Malo ko u Egiptu vidi celokupnu sliku, a to je da se sa izborima ili bez njih, nezaposlenost neće smanjiti, cene neće pasti, ekonomija se neće oporaviti, turisti se neće vratiti, ako se nastavi sa protestima, ubijanjima i čestim zahtevima za smenu vlasti. ◂

Miroslav Višnjić

KAMENICE, SUZAVAC I BOJEVA MUNICIJA: Sukob demonstranata i policije na Trgu Tahrir u Kairu

Selmijev dokument

Novi talas demonstracija u Egiptu izazvao je takozvani "Selmijev dokument", nazvan po zameniku prelaznog šefa vlade Aliju al Selmiju. Prvo su prošlog petka islamističke partije u Kairu izvele na ulice preko 50.000 ljudi, javljaju agencije, da bi se zatim povukle. Ostali su prevashodno mladi ljudi, koji su tražili brzi odlazak vojne hunte i koji su se sukobili sa snagama bezbednosti.

Prvi nacrt tog dokumenta predviđao je posebno mesto Vrhovnog vojnog saveta (SCAF) u egipatskom političkom uređenju, sa ciljem da postavi granice islamističkom uticaju. Taj dokument su, međutim, kritikovale i liberalne snage, smatrajući da on zapravo egipatsku "građansku revoluciju" pretvara u "vojni puč".

Prema Selmijevom dokumentu, SCAF stoji iznad i izvan državnih institucija, može da raspolaže svojim budžetom bez civilne kontrole, ima pravo veta na zakonske predloge i on, a ne parlament, određuje ustavnu komisiju. Tome se naročito protive islamisti, jer se pribojavaju da bi tako mogla da im bude ukradena očekivana izborna pobeda, da bez obzira na snagu u parlamentu ne bi imali gotovo nikakvog uticaja na pisanje novog ustava. Oni taj dokument ili principijelno odbijaju, ili traže da se o njemu odlučuje na referendumu.

Pod tim pritiskom vlada je predstavila novi nacrt Selmijevog dokumenta, u kome su neki paragrafi ublaženi. Prema njemu, superviziju nad armijom imao bi "nacionalni savet kojim bi predsedavao predsednik države. Neki sekularni i liberalni krugovi time bi mogli da se zadovolje, mada je jasno šta bi bilo ukoliko bi kandidat vojske pobedio na predsedničkim izborima.

Islamisti se, međutim, time ne zadovoljavaju, jer je očigledan cilj vrha vojske da spreči bilo kakve ustavne promene koje bi vodile ka većoj islamizaciji Egipta. Na Zapadu se na to gleda prilično blagonaklono, s nadom da bi, kao doskora u Turskoj, vojska mogla da bude garant demokratskih promena i ne bi dopustila radikalnu islamizaciju zemlje.

A. I.

Bogati se zadužuju jeftino, a pozajmljuju skupo

Kamatne stope na desetogodišnje vladine obveznice

Nemačka: 2,05 odsto

Francuska: 2,83 odsto

Španija: 4,95 odsto

Italija: 5,56 odsto

Irska: 7,41 odsto

Portugalija: 10,80 odsto

Grčka: 22,14 odsto

Izvor: Bloomberg, 11. oktobar 2011.

Dužnička kriza

Noćna mora recesije

Balon se naduvava, sporovi traju, američka vojska troši, zemlja za zemljom guta "južnoamerički medicinu", a Kinezi poručuju: "Bolje nestabilni razvoj nego stabilna recesija"

GOVORKANJA O TOME da će Barak Obama biti najuren počela su u Berlinu i Pekingu, gde se čulo da bi Sjedinjenim Državama trebalo nametnuti vladu tehnokrata, kako bi se ta zemlja spasla od dužničke krize, a svet od depresije. Nemačka, Kina i MMF počeli su iza scene da rade na tome da najure Obamu iz Bele kuće. Nakon snižavanja kreditnog rejtinga SAD, on je izgubio poverenje svetske vlade u senci i podneo ostavku. Majkl Blumberg (gradonačelnik Njujorka koji se obogatio na berzi i poslao policiju na "okupatore Volstrita") pozvan je da položi zakletvu.

Pod pritiskom poverilaca iz Pekinga, Američki kongres je predao finansijsku vlast "šestočlanoj bandi", koja je prihvatila superviziju Kine i Nemačke...

Ovakvu "paranoidnu fantaziju" upotrebio je jedan komentator "Njujork tajmsa" (Ross Douthat: "Conspiracies, Coups and Currencies"), da bi poentirao kako se u Grčkoj i Italiji podgreva sumnja da bi takva mogla da bude realnost politike u 21. veku.

I drugi su sarkastični. Antiamerički usmereni predsednik Kolumbije Huan Manuel Santos izjavljuje u Londonu da industrijske zemlje nisu sposobne da donesu ispravne odluke kako bi smanjile štetu koju nanose svetskoj ekonomiji. Upitan na kakve mere misli, Santos odgovara: "Na iste one odluke koje su iste te zemlje rekle da mi u Latinskoj Americi moramo preduzeti..."

Na pritisak Amerikanaca da Kinezi izmene kurs juana, zbog rizika od nestabilnosti, kineski potpredsednik vlade odgovorio je lakonski: "Bolje nestabilan rast, nego stabilna recesija!"

AMERIČKI POVERIOCI: Amerikanci su se uzbudili i zbog trgovinskog deficita s Kinom koji je u avgustu dostigao 29 milijardi dolara mesečno, što znači da će ovogodišnji deficit biti veći od prošlogodišnjih rekordnih 273 milijardi dolara.

List "Krišćen sajens monitor" međutim konstatuje da je tvrdnja da Amerikanci sada rade za Kineze – preterivanje: veći deo, 53 odsto državnog duga SAD drže američki fondovi, a stranci 47 odsto; najveći poverilac američke vlade, Kina, drži samo 9,8 procenata duga, sledе Japan sa 9,6, Velika Britanija sa 5,1, izvoznici nafte (Saudi Arabija, Oman, Ujedinjeni Arapski Emirati i drugi) sa 2,6, Brazil sa 1,8...

Uprkos zabrinutosti, nije bilo dogovora u "superkomitetu" Američkog kongresa, o izmenama paketa za smanjenje poreza usvojenog u Bušovoj administraciji koji ističe krajem 2012. Pošto nema dogovora, najavljuje se kresanje izdataka za vojsku, obrazovanje i zdravstvenu zaštitu, a agencija Fič najavljuje da bi mogla smanjiti američki kreditni rejting.

Šef Pentagona Leon Paneta pritiskao je "superkomitet" da ne dozvoli smanjenje američke vojne moći. Nemački nedeljnik "Špigl" podseća da prema podacima Svetske banke oružane snage SAD troše 4,7 odsto BDP-a SAD, a da Pentagon guta čak 40 odsto ukupne globalne vojne potrošnje...

Amerikanci su kritikovali Evropu "što nije Amerika", dok su Evropljani uglavnom gunđali.

Lome se koplja između "evrofederalista" i "evrokonfederalista", između dužnika i poverilaca, između monetarista i kejnzijanaca, dok su u evrozoni "padale domine" – palo je pet vlada, u Portugaliji, Irskoj, Italiji i Grčkoj, a prošle nedelje Španija je na izborima umesto Sapaterovih socijalista većinski glasala za Narodnu partiju desnog centra Marijana Rahoja.

A dug? Dug je tako veliki da sam brine o sebi,

Ko kome duguje?

Koliko koja zemlja ukupno duguje bankama u drugim zemljama.

Nemačka duguje: Francuskoj 208, Americi 174, Italiji 202, Velikoj Britaniji 141, Japanu 108 milijardi evra.
Nemački BDP: 2,4 biliona evra.
Spoljni dug 4,2 biliona, što čini 176 odsto BDP, po osobi 50,659 evra. Javni dug 83 odsto BDP.
Nivo rizika mali.

SAD duguju: Japanu 835,2, Velikoj Britaniji 834,5, Francuskoj 440,2, Nemačkoj 414,2, Španiji 170,5 milijardi evra.
Američki BDP: 10,8 biliona evra.
Američki dug iznosi 10,9 biliona evra, što je 101 odsto BDP, 35,156 evra po osobi. Javni dug 100 odsto BDP.
Nivo rizika nizak.

Velika Britanija duguje: SAD 578,6, Nemačkoj 379,3, Španiji 316,6, Francuskoj 209,9, Japanu 122,7, Irskoj 113,5 milijardi evra.
Britanski BDP: 1,7 biliona evra.
Strani dug: 7,3 biliona, 436 odsto BDP (finansijska industrija u Sitiju?), po osobi 117.580 evra. Javni dug u odnosu na BDP – 81 odsto BDP.
Nivo rizika: nizak.

Francuska duguje: Britaniji 227, SAD 202,1, Nemačkoj 123,5, Japanu 79,8, Italiji 37,6 milijardi evra.
Francuski BDP: 1,8 biliona evra.
Strani dug: 4, 2 biliona evra 235 odsto GDP, po osobi to je 66,508 evra. Javni dug 87 odsto BDP.
Rizik: srednji.

Japan duguje: SAD 224,8, Britaniji 101,8, Francuskoj 107, Nemačkoj 42 milijarde evra.
BDP Japana: 4,1 bilion evra.
Strani dug: 2 biliona evra ili 50 odsto BDP, po osobi 15,934 evra. Javni dug: 233 odsto BDP (najveći deo poverilaca su japanski fondovi).
Nivo rizika: nizak.

Grčka duguje: Francuskoj 41,4, Nemačkoj 15,9, Britaniji 9,4, Portugaliji 7,5, Italiji 2,8 milijardi evra.
BDP: 200 milijardi evra.
Strani dug: 400 milijardi evra, 252 odsto BDP, 38,073 evra po osobi. Vladin dug: 166 odsto BDP.
Nivo rizika: visok.

Irska duguje: Velikoj Britaniji 104,5, Nemačkoj 82, SAD 39, Francuskoj 23,8 milijardi evra.
BDP: 200 milijardi evra.
Strani dug: 1,7 biliona evra ili 1,093 odsto BDP, po osobi 390,969 evra. Javni dug u odnosu na BDP 109 odsto.
Nivo rizika: visok.

Italija duguje: Francuskoj 309, Nemačkoj 120, SAD 34,8, Japanu 32,8, Španiji 29,5 milijardi evra.
Italijanski BDP: 1,2 biliona evra.
Strani dug: 2 biliona evra, 163 odsto BDP, po osobi 32,875 evra, javni dug 121 odsto BDP.
Nivo rizika: visok.

Španija duguje: Nemačkoj 131,7, Francuskoj 112, Britaniji 74,9, SAD 49,6, Italiji 22,3, Japanu 20, Portugaliji 19,7 milijardi evra.
Španski BDP: 700 milijardi evra;
Strani dug: 1,9 biliona evra, 284 odsto BDP, 41.366 evra po osobi. Vladin dug: 67 odsto španskog BDP.
Nivo rizika: srednji.

Portugalija duguje: Španiji 65, Nemačkoj 26,6, Britaniji 18,9, SAD 3,9, Italiji 2,9 milijardi evra.
BDP: 200 milijardi evra.
Strani dug: 400 milijardi evra, 251 odsto BDP, 38,081 evra po osobi,
Javni dug: 106 odsto BDP.
Rizik: visok.

Izvor: BBC, Bank for International Settlements, IMF, World Bank, UN Population Division, jun 2011.

kako se jednom izrazio američki predsednik Ronald Regan. O tome na svoj način plastično govori i jedan BBC-jev pregled dužničko-poverilačkih odnosa između značajnih zemalja i njihovih klijenata (vidi antrfile).

IN EUROPA WIRD DEUTSCH GESPROCHEN: Nemačka premijerka Angela Merkel i britanski premijer Dejvid Kameron pregovarali su 18. novembra u Berlinu, nakon nemačko-britanskog "tabloidnog rata" povodom izjave bliskog saradnika Angele Merkel, Folkera Kaudera: "Jetzt wird in Europa Deutsch gesprochen." "Sada se u Evropi govori nemački!"

Britanci su se protivili promenama Lisabonskog sporazuma usmerenim na ojačavanje centralnih evropskih institucija, što su predlagali Nemci i Francuzi, a naročito su se uzbudili zbog predloga o uvođenju poreza na finansijske transakcije, s obzirom na to da se najveći broj takvih transakcija odvija u Londonu. Neki britanski listovi su taj predlog nazivali "pucnjem u srce Sitija", a neki poručivali Sarkoziju – da oporezuje sir.

Britanci su bez uspeha pokušavali da govore u ime 10 zemalja "neevro zone", ali šest od tih deset zemalja (Bugarska, Rumunija, Poljska, Letonija, Litvanija, pa i Danska, koja je na referendumu odbacila evro) u očekivanju pomoći odlučilo se za "nemačku medicinu": da budu deo Evro-plus pakta, da sprovode reforme koje obuhvataju podizanje granice za penzionisanje i uslovljavanje povećanja plata povećanjem produktivnosti.

Evropska komisija i njen predsednik Žoze Manuel Barozo i dalje guraju predlog da se sve državne obveznice u evrozoni pretvore u evro-obveznice za koje bi garantovalo svih 17 članica.

Uz ključne reči kao što su "bankarska nezavisnost","kultura stabilnosti" i "kredibilnost", Jens Vajdman, novi predsednik Bundesbanke, toj ideji se energično protivi dok ga pritiskaju iz Brisela, Pariza i Vašingtona.

U toku sporenja o otkupu vladinih obveznica ekonomija u krizi pre šest meseci podneo je ostavku i Jensov prethodnik, bivši predsednik Bundesbanke Aksel Veber. Osetio se izolovanim u Evropskoj centralnoj banci u Frankfurtu, gde Malta ima jednak glas kao i Nemačka. Taj otpor u Nemačkoj ima istorijske korene. Samostalnost Bundesbanke su, dok je Nemačka bila samo "Tri-zone", a i u vreme Adenauera, nacrtali saveznici da bi sprečili da sve grane vlasti padnu u jedne ruke, kako je bilo u vreme Hitlera. U Nemačkoj takođe živi sećanje na monetarni slom Vajmarske republike. ◂

Milan Milošević

Nemačka: Neonacisti i tajne službe

Ubice iz senke

Jedna neonacistička grupa ubila je u poslednjih deset godina najmanje deset ljudi, a da niko na nju nije ni posumnjao. Ovo skandalozno otkriće otvorilo je pitanje da li su nemačke obaveštajne službe i policija do te mere nesposobne, ili neonacisti uživaju zaštitu pojedinaca u državnom aparatu. Nemačka vlada najavila je reformu službi, a međunarodni ugled Nemačke doveden je u pitanje

Posle pljačke jedne banke u istočnonemačkom gradiću Ajzenahu, 4. novembra ove godine policija je u okolini mesta zločina primetila sumnjiva kola za kampovanje. Dok su im se približavali, kola su naočigled preneraženih policajaca eksplodirala i izgorela. Istragom je utvrđeno da su se u spaljenom vozilu nalazili leševi Uvea Mundloza (38) i Uvea Benharta (34), te da su oni izvršili samoubistvo.

Ubrzo zatim došlo je do požara u jednoj stambenoj zgradi u obližnjem Cvikauu. Vatra izazvana eksplozijom buknula je u stanu u kome su ta dvojica bila prijavljena zajedno sa izvesnom Beatom Čepe starom 36 godina. Ona se četiri dana posle toga u pratnji advokata predala policiji i otada se brani ćutanjem.

Ispostavilo se da je ta trojka između 2000. i 2007. godine izvršila najmanje deset pojedinačnih ubistava, opljačkala četrnaest banaka i u jednoj ulici u Kelnu, u kojoj se nalaze radnje pretežno turskih vlasnika, podmetnula bombu napunjenu šrapnelima koja je ranila 22 osobe.

Naknadno povezati sva ta krivična i teroristička dela sa trojkom Čepe–Mundloz–Benhart nije bilo teško, jer su oni svoje poduhvate snimili na DVD-ju, koji je po svoj prilici Čepeova posle smrti svojih drugova doturila redakcijama nekih nemačkih novina. Snimci ubistava i prateći tekst koji se ruga žrtvama stručno su montirani, eksperti su izjavili da Mundloz, Benhart i Čepeova nisu bili sposobni da produkciju takvog kvaliteta montiraju sami.

Osam od deset do sada otkrivenih ubijenih žrtava bili su Turci, jedan je bio Grk, a ubijena je i jedna dvadesetdvogodišnja nemačka policajka. Ukradeni pištolj policajke Mišel Kizeveter i lisice, koje je imala u svojoj opremi, nađeni su u izgorelim kolima za kampovanje.

Benhart i Mundloz su već duže od petnaest godina poznati policiji kao pripadnici neonacističkih grupacija. Benhart je kažnjen još 1996, jer je na jednom nadvožnjaku preko auto-puta obesio lutku sa žutom šestokrakom zvezdom i lažnom bombom. Sledećih godina trojka je slala makete bombi sa po nekoliko grama eksploziva TNT, ali bez upaljača, "kao opomene" redakcijama, pozorištu u gradu Jena, a stavili su takvu napravu i na postolje spomenika Magnusu Pozeru i drugim nemačkim antifašistima ubijenim u koncentracionom logoru Buhenvald na groblju u Jeni. Cilj njihovih akcija bio je jasan: borba protiv stranaca, antifašista, komunista i "drugih levičara".

Policija je već 1998. godine u garaži, koju je ta trojka iznajmila, našla pet bombi sa ukupno 1,4 kilograma TNT-a i izdala naloge za hapšenje. Otada je grupa trinaest godina živela u ilegali ubijajući strance i pljačkajući. Policija niti je shvatila da se radi o serijskim ubistvima, niti je na bilo koji način povezivala te zločine sa smrću svoje mlade koleginice.

NEUPADLJIVA TROJKA: "Intelektualac" u trojci bio je Mundloz, sin profesora informatike, kome je otac već kao srednjoškolcu obezbedio stan u Jeni, ali koji nikada nije maturirao. Bio je u intimnoj vezi sa Čepeovom, koja je studirala hortikulturu. Benhart je bio nekvalifikovani radnik.

U njihovom napola izgorelom stanu nađene su "legalne lažne legitimacije". Takve isprave nemačke tajne službe po pravilu daju svojim doušnicima. Unutrašnja obaveštajna služba Nemačke, *Verfassungsschutz,* požurila je da izjavi da nije ona izdala te papire, da se radi o falsifikatima, ali još se vodi istraga da li je to baš tako.

Sve do tog trenutka javnost se zgražala nad serijom ubistava stranaca, nad ksenofobijom najgore vrste troje zločinaca, govorilo se o neshvatljivoj nespretnosti policije koja nije uspevala da poveže konce. Ali otkrićem "legalnih lažnih legitimacija" rodila se sumnja u službu koja bi trebalo da bude jedan od temelja ustavnosti Nemačke.

U neizgoreloj "zaostavštini trojke" nađena je i lista sa 88 imena, pretežno boraca za ljudska prava, među kojima su i dva poslanika nemačkog parlamenta. Lista ljudi za odstrel? Ili "samo" za opomenu? Zašto 88? Neki nemački novinari dosetili su se da je slovo H osmo u abecedi, da 88 može da se čita i kao HH. Da li to znači "Hajl Hitler"?

Stanove, kamping kola i garaže su za trojku, za kojom je bila raspisana poternica, iznajmljivala treća lica. Neka od njih su već uhapšena. Tužilaštvo ne želi da izađe pred javnost sa detaljima, jer je "istraga u toku". Nemački mediji smatraju da se radi o rasprostranjenoj i dobro organizovanoj neonacističkoj mreži, u kojoj,

PROTEST NEONACISTA U REMAGENU: Odavanje pošte generalima Romelu i Rihthofenu
Fotografije: REUTERS

međutim, deluje i niz provokatora-doušnika zvaničnih tajnih službi.

Otvoreno je i pitanje zašto se Beata Čepe predala vlastima, da li se boji da bi je njeni doskorašnji istomišljenici ubili, jer isuviše zna, pa se oseća bezbednijom u zatvoru? Te da li je unutrašnja tajna služba, nemački FBI, toliko nesposobna? Da li je bila neodgovorna? Ili je – a tu sumnju iznose ozbiljni nemački novinari – sklona ilegalnoj neonacističkoj sceni, koja u Nemačkoj nesumnjivo postoji, ali se ne zna koliko je stvarno jaka? Nemački ustavni sud svojevremeno nije dozvolio zabranu legalne ultradesne partije NPD (*Nationaldemokratische Partei Deutschlands* – Nacionalno-demokratska partija Nemačke), jer je konstatovao da u njoj deluje isuviše doušnika tajnih službi u ulozi provokatora.

Da li su Mundloz, Benhart i Čepeova bili doušnici te službe? Ako jesu, da li je služba znala i za zločine koje su vršili? Ne zna se šta je gore – ako nije znala, znači da je profesionalno nesposobna, ako je znala, to bi predstavljalo pravu katastrofu za nemački ustavni sistem i ugled u svetu. Još uvek ima više pitanja nego odgovora.

UKALJAN UGLED: Usred dužničke krize čiji je ishod neizvestan i koja ugrožava opstanak Evropske unije u sadašnjem obliku, u kojoj je Nemačka kao najjača nacionalna privreda defakto preuzela vodeću ulogu u Evropi, čitava neonacistička zavrzlama i što se tiče spoljne politike je krajnje neprijatna za vladu u Berlinu. Francuska je veoma nesrećna što joj ne preostaje ništa drugo nego da se povinuje ekonomskim diktatima Nemačke, dok se Velika Britanija tome žestoko protivi. Članci u britanskoj štampi koji zajedljivo govore o "novom germanskom hegemonizmu" i "Četvrtom rajhu", kao i stalno podsećanje Grka na "nemačke" zločine iz Drugog svetskog rata kao reakcija na sadašnje "nemačke ekonomske ucene", mogli bi da dobiju novu dimenziju.

Nemačka vlada i parlament su toga, naravno, svesni. Posebne istrage vode i parlamentarna komisija i vrhovni državni tužilac, ali takođe i "nemačka CIA", BND (*Bundesnachrichtendienst* – Savezna obaveštajna služba).

Bivši nemački kancelar Helmut Šmit rekao je jednom javno da konkretnije podatke nalazi u švajcarskim novinama nego u izveštajima BND-a. Bivši koordinator službi u vladi Vilija ►

Nemačke tajne službe

Savezna Republika Nemačka ima tri tajne službe.

Verfassungsschutz, unutrašnja obaveštajna služba – je decentralizovana. Pošto je Nemačka država federacija, centrala je pod nadzorom saveznog ministra unutrašnjih poslova, ali postoje samostalne službe u svih šesnaest pokrajina, koje su podređene pokrajinskim ministrima unutrašnjih poslova. Nemački mediji konstatuju da je njihova međusobna saradnja ponekad na nezamislivo niskom nivou.

MAD (*Militärischer Abschirmdienst* – Vojna kontraobaveštajna služba; zove se kontraobaveštajna, ali vrši i vojno-obaveštajne poslove) pod kontrolom je saveznog ministra odbrane.

BND (*Bundesnachrichtendienst* – Savezna obaveštajna služba), podređena je neposredno nemačkom kancelaru, a za njega je funkcionalno nadležan šef kabineta predsednika vlade, koji je istovremeno i koordinator svih službi.

U nemačkoj javnosti postoji odbojnost i sumnjičavost prema tajnim službama, jer su još sveže uspomene na rad Gestapoa u Hitlerovo vreme i tajnu službu Štazi (*Stasi*, *Staatssicherheitsdienst* – Služba državne bezbednost) u istočnoj, Nemačkoj Demokratskoj Republici, koja je bila strah i trepet za stanovništvo i kojoj se pripisuju mnogi zločini.

Osam od deset do sada otkrivenih ubijenih žrtava nacističke trojke bili su Turci, jedan je bio Grk, a ubijena je i jedna dvadesetdvogodišnja nemačka policajka. Ukradeni pištolj policajke Mišel Kizeveter i lisice, koje je imala u svojoj opremi, nađeni su u izgorelim kolima za kampovanje (vidi sliku)

Branta, Horst Grabert (koji je bio i nemački ambasador u Jugoslaviji), tvrdio je, međutim, da službama samo treba postavljati prava pitanja, onda dobijaš i prave odgovore, inače ti isporučuju gluposti. Prema tome je na najvišoj instanci uvek odgovorna vlada, a ne tajne službe koje su manje ili više dobro kontrolisane.

Karakterističan je podatak da neonacističkih ispada i grupa ima daleko više u istočnom nego u zapadnom delu ujedinjene Nemačke. Trojka, o kojoj je ovde bilo reči, rođena je i odrasla na istoku zemlje, a za propuste ili nedozvoljenu delatnost osumnjičeni su pre svega delovi službe u istočnim pokrajinama. Ne treba zaboraviti da su i 21 godinu posle ujedinjenja Nemačke plate i penzije u istočnom delu, u bivšoj Nemačkoj Demokratskoj Republici, daleko niže nego na zapadu iste države, i da zapadni Nemci još uvek sa izvesnim prezirom gledaju na svoje istočne zemljake, iako je i kancelarka Angela Merkel odrasla na istoku.

Skandal oko možda i relativno male ksenofobične, radikalne grupe u Nemačkoj upozorava na opasnost u čitavoj Evropi: da usled ekonomske krize, recesije, rastuće nezaposlenosti i socijalne bede, nacionalne grupe počinju da se okreću sopstvenom jezgru, krivicu za sopstvene teškoće prebacuju na druge nacije, da marginalizovani ksenofobični, nacionalistički pokreti izađu iz senke i da njihov populizam i demagogija padnu na plodno tlo. Sa ekonomskom krizom na površinu su isplivali stereotipi o "lenjim, lažljivim i neodgovornim južnjacima" i "vrednim i disciplinovanim severnjacima", o Francuzima i Britancima koji "ne mogu da se pomire sa tim da više nisu kolonijalne sile i ne upravljaju Evropom", o "trećem nemačkom osvajanju Evrope", "korumpiranim Balkancima"....

DUBOKO ŽALJENJE: Angela Merkel sada zahteva bolju koordinaciju i oštru kontrolu, pa i potpunu reorganizaciju tajnih službi. Problem je u tome što je njena vlada, baš kao i vlade čitavog sveta, trenutno suočena sa ekonomskom krizom čije prevazilaženje zahteva urgentnu reformu kako evropskih tako i nacionalnih finansijskih institucija, reformu funkcionisanja čitave EU. Malo je verovatno da Merkelova ima dovoljno energija da paralelno iz osnova menja nemačke obaveštajne službe.

Nemačka policija tvrdi da je posle ujedinjenja Nemačke ekstremna desnica ubila ukupno 48 lica. Drugi izvori govore o 140, pa čak i 182 žrtve. Zavisi od toga šta se smatra desnoekstremističkim atentatom. Treći pak utehu nalaze u tome da na gotovo 82 miliona stanovnika to i nije tako potresan broj.

Ministar unutrašnjih poslova Hans-Peter Fridrih je na sednici parlamenta u utorak 22. novembra izjavio da na istrazi povodom eventualne povezanosti "trojke iz Cvikaua" sa nekim ograncima nemačkih tajnih službi radi 300 islednika na saveznom i pokrajinskom nivou. Obećao je da će "svim silama raditi na isušivanju duhovne močvare iz koje su se izlegli ti zločini".

Ministar se posle skandaloznih propusta službi zalaže za uvođenje "centralnog registra" sumnjivih za desnoterorističke stavove i za povezivanje svih službi i istraga na saveznom nivou, slično kao što je to učinjeno u SAD posle napada na Svetski trgovinski centar i Pentagon. Do sada su pokrajinske službe uporno branile svoju samostalnost.

Sve partije zastupljene u Saveznom parlamentu Nemačke jednoglasno su izrazile žaljenje zbog žrtava terora. U saopštenju parlamenta piše: "Duboko smo postiđeni što posle monstruoznih zločina počinjenih u vreme nacističkog režima desnoekstremistička ideologija u našoj zemlji ostavlja krvavi trag neverovatnih zločina." Nadalje se kaže da strukture organa bezbednosti moraju da se provere. "Desnim ekstremistima, rasistima i partijama koje se protive važećem Ustavu nije mesto u demokratskoj Nemačkoj. Moramo da jačamo sve demokratske grupe koje se angažuju protiv desnog ekstremizma, neprijateljstva prema strancima i antisemitizma." Porodicama žrtava dodeliće se i finansijska naknada od verovatno po 10.000 evra kao dodatni znak solidarnosti.

Nemačka uzorna demokratija 65 godina posle propasti Hitlerove imperije svakako nije ugrožena desnim ekstremizmom ili neonacizmom. Procenjuje se da pet do sedam procenata Nemaca gaji simpatije za neonacističke grupe. Međutim, za svakog ko želi da kritikuje Nemačku, vladu u Berlinu, Merkelovu i njenu, trenutno dominantnu politiku na evropskoj i svetskoj sceni, najnoviji spektakularni neonacistički skandal predstavlja topovsku municiju. Tako sada i premijer Turske Tajip Erdogan traži da se detaljno ispita umešanost nemačkih službi u ubistvo njegovih sunarodnika, kritikuje Nemačku da finansira kurdske grupe koje su zabranjene u Turskoj i drži Merkelovoj bukvicu da bi trebalo da se ugleda na Ankaru, koja je u obračunu sa "ilegalnim organizacijama unutar države" uhapsila preko 200 oficira. ◂

Andrej Ivanji

VREME nauke
specijalno izdanje nedeljnika VREME za nauku i tehnologiju, novembar 2011.

Trideset dva

Koliko podataka stane u jedno drvo? A koliko u čoveka? Ako računari pamte tako mnogo i to samo sa dve cifre, koliko podataka pamti ljudski DNK? Ispostavlja se da svi genetički podaci o čoveku, odnosno ceo njegov genom sadrži onoliko informacija koliko može da se zabeleži na samo jedan kompakt-disk od 750 megabajta.

Da bismo stvarno razumeli o čemu je tu reč, krenimo od baze – sa stepenovanjem dvojke. Prvi put, dva. Treći put, osam. Četvrti put, šesnaest. I peti put, trideset dva. U binarnom sistemu, gde postoje samo dve cifre, ovaj se broj piše kao 10000. I svi brojevi do njega, od 0 do 31, mogu se zapisati sa pet cifarskih mesta. A to je pet bitova informacije.

No, kad su nam bitovi strujna kola, bez obzira što su izlivena u mikrodimenzijama unutar računarskog procesora, sa običnih pet bitova se malo šta može učiniti, sabrati ili oduzeti. Sve što možemo da učinimo sa pet bitova je da napišemo 32 različita broja. Zato, kad bismo ih imali sedam, to bi bilo dovoljno da zabeležimo ceo ASCII kod (*American Standard Code for Information Interchange*), koji je američka vojska uvela 1963. i koji sadrži 128, što je sedmi stepen dvojke, kombinacija nula i jedinica. S njima se lako mogu prikazati sva slova abecede, pomoćni interpunkcijski znaci, cifre i još poneki znak. Dovoljno da imamo ceo sistem za beleženje.

Sa osam bitova, međutim, imamo osmi stepen dvojke i možemo da zabeležimo bilo šta od 0 do 255. A to je nešto što je Verner Buholc 1956. nazvao bajtom informacije. To je dovoljno da se izvedu svi mogući računi i da sedamdesetih počnu da se proizvode procesori sa registrima od osam bitova. I da počne informaciona revolucija. Nove računarske arhitekture rade sa ni manje ni više nego 32 bita, odnosno sa registrima koji beleže 32 cifarska mesta (od 0 do 4.294.967.295), ali to je već stvar neverovatnih mogućnosti informacionih tehnologija danas.

No, šta je jedan bit kod DNK? Ovaj molekul se sastoji od dve uvijene trake čiji su šećerni i fosfatni molekuli uzajamno "povezani" jedinjenjima koja se nazivaju baze: adenin (A), timin (T), citozin (C) i guanin (G). Oni se sparuju tako da se adenin uvek vezuje za timin, a citozin za guanin. To daje četiri moguće kombinacije: A za T, T za A, G za C i C za G.

Za beleženje jedne kombinacije potrebna su, dakle, dva bita (drugi stepen dvojke daje 4), što znači da u jedan bajt sa osam bita stane informacija o 4 bazna para. Poznato je da ukupan ljudski genom sadrži oko 3 milijarde ovakvih baznih parova. Ako taj broj podelimo sa 4, dobićemo da je to količina informacija od oko 750.000.000, odnosno 750 megabajta. Dakle, ceo DNK sasvim lako stane na jedan CD.

S. B.

Pod krošnjom omorike

U vreme kada je Jevremovac podignut, botaničke bašte bile su vrlo rasprostranjene širom Evrope. Sve do XVI i XVII veka bile su mesta na kojima se uzgajalo bilje korišćeno za lečenje. Tek u XVI veku dobijaju današnju funkciju – služe za edukaciju

Prva botanička bašta u Beogradu nalazila se na Dorćolu, uz obalu Dunava. Na predlog Josifa Pančića, 1874. godine osnovana je odlukom Ministarstva prosvete i crkvenih poslova Kneževine Srbije. Prethodno je Pančić gajio za potrebe nastave malu baštu u dvorištu Liceja beogradskog, gde je predavao botaniku u okviru jestastvene istorije. No, ubrzo pošto je bašta podignuta na obali Dunava, dogodile su se dve velike poplave koje su, kako obala nije bila uređena, gotovo potpuno uništile biljni fond. Pre nego što je uspeo da pronađe novu lokaciju za Botaničku baštu, Pančić je 1888. godine umro.

Nije prošlo mnogo do preseljenja. Znajući sa kakvim se sve problemima suočio Pančić dok je pokušavao da podigne baštu, samo godinu dana posle njegove smrti, kralj Milan Obrenović poklonio je za potrebe bašte imanje koje je nasledio od dede Jevrema Obrenovića. Imao je samo jedan uslov: da se bašta nazove po dedi Jevremu.

Fotografije: M. Milenković

PRIMERCI IZ BAŠTE:
Lokvanj, kafa i ramonda

Tako je počela izgradnja Jevremovca. Već 1892. od fabrike Mozentin iz Drezdena kupljena je i podignuta veličanstvena staklena bašta od oko 500 metara kvadratnih koja i danas postoji. Mada je objekat veoma lep, i za više od veka postojanja nekoliko puta rekonstruisan, staklenik više ne izgleda reprezentativno i hitno mu je potrebna obnova i osavremenjavanje koje je u planu iduće godine. U stakleniku gde se, koliko je moguće, održava odgovarajuća vlažnost, odnosno suvoća vazduha. U dva dela rastu tropske biljke ►

Herbarijum

Pravljenje herbarijuma koji se danas nalazi u Jevremovcu započeo je Josif Pančić 1860. godine, kada je u njega najpre uneo oko 80 biljaka iz Banata i Srema. To je bila njegova zbirka, koju je kasnije ustupio Liceju i koja nosi oznaku Herbarium Pancicianum. U jednom pismu koje je Pančić poslao Ministarstvu prosvete 1860. godine naveo je kako je najveći rezultat njegovih 25-godišnjih napora upravo kolekcija od oko 6000 različitih vrsta koje čine tri četvrtine čitave evropske flore, odnosno više od 20.000 primeraka koje je ubrao tokom svojih putovanja ili stekao razmenom iz Nemačke, Italije, Francuske, Španije, Grčke i južnih delova Rusije. "Od kada je osnovana ova kolekcija, posvetio sam je srpskom narodu i ustupiću je srpskom Liceju čim vlasti ispune moje zahteve i refundiraju mi makar deo mojih troškova...", pisao je Pančić.

Danas je, kako navodi Snežana Vukojičić, rukovodilac herbarijumske zbirke, herbar u Jevremovcu jedna od najznačajnijih i najbogatijih kolekcija u jugoistočnoj Evropi. Uključena je u Index Herbariorum, međunarodni direktorijum registrovanih herbarijuma u svetu. Osim pomenutog Pančićevog herbara, ovde su i kolekcije Save Petrovića i Save Hilandarca iz XIX veka, kao i kolekcije Nedeljka Košanina i Teodora Soške sa početka XX veka.

Noviji deo herbarijuma nastao je u poslednjih oko 50 godina. U njemu su sakupljene biljke, više od 150.000 eksikata, prvenstveno sa prostora Balkana i Evrope, ali ima ih i iz čitavog sveta – na primer, kolekcija biljaka iz Japana. Sve ukupno herbarijum broji preko 180.000 uzoraka vaskularnih biljaka, mahovina i algi. Mnoge od njih sakupili su brojni naši botaničari i profesori, a veliki broj stigao je i zahvaljujući razmeni sa sličnim institucijama iz čitavog sveta.

Ramonda serbica **– originalan crtež i rukopis Josifa Pančića. Primerci ove biljke rastu u Jevremovcu, u malom kamenjaru. Inače, Ramonde nazivaju i feniks biljkama, jer se "izdižu iz mrtvih". Kada su uslovi nepovoljni potpuno osuše (stanje anabioze) da bi sa prvim tragovima vode krenule u normalan metabolizam.**

Istorija sveta Plinija Mlađeg

Flora Graeca Džona Sibtorpa (1806-1840)

Pinus Larix (Ariš), ilustracija iz *Flore*

Biblioteka

Jedna je od najstarijih i najbogatijih botaničkih biblioteka u jugoistočnoj Evropi nalazi se upravo u Jevremovcu. Osnovao ju je 1853. godine Josif Pančić, jer je u to vreme formirano odeljenje za jastastvenu istoriju na beogradskom Liceju. Pančić je počeo širom Evrope da prikuplja literaturu za potrebe svojih istraživanja i predavanja iz oblasti botanike. Zahvaljujući njemu, kao i drugim ljudima koji su gradili Jevremovac, u biblioteci se nalaze bogat knjižni fond i fond periodike – više od 7000 knjiga, skoro 300 naučnih i stručnih časopisa i preko 6000 separata iz oblasti botanike.

Brojni časopisi ovde se čuvaju u kompletnom opusu, sve do 1987. godine kada je zbog problema sa finansiranjem obustavljena njihova nabavka. Na primer, nemački botanički časopis "Flora" čiji je prvi broj objavljen 1818. godine nabavljan je sve do te 1987, i iz ovog perioda sačuvan je u kompletnom opusu. "Flora" je deo bogatstva ove biblioteke koje, kako navodi bibliotekarka Vesna Pasanović, sadrži deo istorije jedne nauke i od velike je koristi za istraživače. Među značajnijim časopisima u biblioteci je, na primer, i "Annales des Sciences Naturelles", francuski časopis čije je izdavanje počelo u Parizu 1824. godine.

No, jednako značajan sadržaj ove biblioteke su i botaničke knjige velike vrednosti, među kojima su sačuvana neka veoma stara, luksuzna i retka izdanja. Najstarija knjiga je *Istorija sveta* Plinija Mlađeg (*L'Histoire du Monde de Pline Second*). Ova knjiga je izdata 1562. godine u Lionu u prevodu na starofrancuski. Primerak koji postoji u biblioteci je luksuzan, u kožnom povezu sa zlatotiskanim naslovom i ornamentima, i smatra se da je veoma vredan.

Rossice

Istorija retkih biljaka Karolusa Kluziusa (1601)

Paeonia officinalis (božur) iz *Istorije retkih biljaka*

Mandragora officinarum, ilustracija iz *Flora Graeca*

Tu je i *Istorija retkih biljaka* holandskog botaničara, humaniste i lekara Karolusa Kluzijusa (*Clusii Rariorum Plantarum Historia*), koja je 1601. godine objavljena u Antverpenu na latinskom jeziku. *Flora Rossica, O biljkama Ruskog carstva Evrope i Azije*, u dva toma, Simona Palasa, sa bogatim ručno bojenim ilustracijama biljaka štampana je 1784. i 1788. godine u Petrogradu. Posvećena je ruskoj carici Katarini II Velikoj koja je angažovala Palasa da istraži floru Rusije. No, kako navodi Vesna Pasanović, verovatno najvrednija knjiga u biblioteci je *Flora Graeca* Džona Sibtorpa, profesora botanike sa Oksforda, sa impresivnim ilustracijama skoro 1000 biljaka u prirodnoj veličini, koje je napravio čuveni botanički ilustrator Ferdinand Bauer. Ovo izdanje u 10 tomova izuzetno je retko – po nekim informacijama, svega pet čitavih kompleta je očuvano u svetu. Prvi tiraž bio je 25 komada, a drugi 40. Ova edicija takođe je dragocena zbog luksuzne opreme – povez je od kože i svile, a na svakom volumenu je druga girlanda sačinjena od pupoljaka, listova i cvetova, slikana u akvarelu. Nastanak ove knjige prati i intrigantna priča: Džon Sibtorp je proučavao neke od prepisa *De materia medica* grčkog lekara Pedanija Dioskoridesa. "Bio je zbunjen nekim greškama u imenima biljaka pa se zaputio u Beč da prouči najstariji prepis Dioskoridesa koji se tamo čuva", navodi Vesna Pasanović. "To je prelep rukopis sa božanstvenim slikama iz 512. godine, poklonjen vizantijskoj princezi Aniki Julijani u znak zahvalnosti Konstantinopolja za crkvu koju je u njemu podigla. Sibtorp je bio toliko oduševljen ovom knjigom da je odlučio da otputuje u Grčku i vidi te biljke u njihovom staništu. Putovao je po Grčkoj, Maloj Aziji i Levantu, a sa sobom je poveo Bauera, tada mladog ilustratora. Na putovanje je odlazio u dva navrata, i umro je ubrzo pošto se vratio sa drugog, ali je iza sebe ostavio imanje da se njime plati izdavanje prvog tiraža *Flore Greaca*."

STAKLENIK I NJEGOVA UNUTRAŠNJOST:
Divlje banane (levo gore); *Stapelia grandiflora* koja liči na kaktus a cvetovi su joj crvenkaste boje mesa, deluju "čupavo" i smrde na trulo meso – tako privlače insekte (levo dole)

VODENA SALATA: Vodena biljka sa sitnim dlačicama na površini listova zahvaljujući kojima se formiraju mehurovi vazduha na njihovoj površini. Kada se biljka potopi pa vrati na površinu vode, listovi gotovo momentalno postanu suvi. Ova biljka dala je ideju za način izrade vodonepropusnih materijala.

i mediteranske, kaktusi i sukulente, dok su u centralnom delu vrlo raznoliki primerci. Među njima dominiraju divlje banane – kako nam objašnjava Tomica Mišljenović, apsolvent Biološkog fakulteta i vodič u Botaničkoj bašti, za razliku od hibridnih čije plodove kupujemo u radnjama, ove banane iz Jevremovca imaju zeleni i manje sladak plod pun semena.

Botanička bašta je svoj pun sjaj dostigla tridesetih godina XX veka, u vreme upravnikovanja akademika Nedeljka Košanina, velikog srpskog botaničara, kada je važila za jednu od najvećih i najlepših u ovom delu Evrope.

Jevremovac je, inače, sastavni deo Instituta za botaniku Biološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu i u njemu se sprovodi deo nastave. Tu je smeštena i zgrada Instituta za botaniku sa velikim herbarijumom i bogatom bibliotekom, a postoji plan da se doseli i Biološki fakultet koji nema sopstvenu zgradu. Nekoliko manjih objekata koji se takođe nalaze u Jevremovcu ovde su zatečeni – postojali su u doba Milana Obrenovića. Staklenik i ograda bašte zaštićeni su kao spomenici kulture dok je Jevremovac proglašen za spomenik prirode druge kategorije.

U vreme kada je Jevremovac podignut, botaničke bašte bile su vrlo rasprostranjene širom Evrope. Poznato je da su bašte postojale još u Starom Egiptu i Mesopotamiji i da su u njih donošene biljke koje su smatrane korisnim. Botaničari (često lekari) imali su običaj da u njih sade interesantne primerke koje su pronalazili na ▸

putovanjima, ali zapravo, botaničke bašte su sve do XVI i XVII veka bile mesta na kojima se uzgajalo bilje korišćeno za lečenje. Bilo je i izuzetaka. Aristotel je imao baštu u atinskom liceju koja je služila za predavanja o botanici, ali botaničke bašte tek u XVI veku dobijaju današnju funkciju – služe za edukaciju. U ovo vreme počinju da niču parkovi širom Evrope i mnogi od njih i danas traju.

No, bašte imaju još neke uloge. Na primer, one su "crni fondovi" ugroženih biljaka jer se u njima čuvaju retki primerci i vrlo često posebnim tehnikama razmnožavaju i po potrebi raznose van bašte kako bi se njihova populacija u prirodi povećala.

Jevremovac se prostire na oko pet hektara u samom centru Beograda. Ima specifičnu mikroklimu pa je na primer leti u njoj mnogo prijatnije nego sa druge strane kapije. Samo u stakleniku raste između 800 i 1000, dok na otvorenom ima više od 1000 taksona (vrsta, podvrsta, varijeteta i formi). Sve te biljke održavaju jedan baštovan i njegov pomoćnik, pa često i stručni saradnici, čiji je posao inventarizacija i bogaćenje fonda, moraju da pomognu u fizičkim poslovima.

Jedna od atrakcija Jevremovca je japanski vrt, koji je na površini od oko 20 ari napravljen prema tradiciji uzgajanja bašta u toj zemlji. U ovom vrtu posetilac najpre primeti vodu – jezerce sa asimetričnim mostićem, brdašca, kamen i čajni paviljon. Prizori se smenjuju u zavisnosti od tačke iz koje se posmatra i nije moguće obuhvatiti pogledom ceo vrt – sve je asimetrično, u više nivoa i dinamično. Među raznim biljkama koje se tradicionalno uzgajaju u japanskom vrtu (nisu uvek nužno iz Japana) ističe se japanska trešnja dok deo jezerceta okružuje bambus, koji je bujan i u ovo doba godine.

Bašta danas ne služi samo studentima i naučnicima. Posećuju je zaljubljenici u prirodu, ali zbog mira kojim odiše i čistog vazduha, baštom šetaju obični prolaznici. Ima službu vodiča, najčešće studente Biološkog fakulteta koji su i sami zaljubljenici. Ukoliko posetilac ne želi samo da prošeta prelepim parkom i pročita imena biljaka koje vidi, vodič mu je neophodan. Ponekad se ovde organizuju tematske izložbe: šetnja po Mediteranu, otrovne biljke, obilasci pod snegom...

Jevremovac sarađuje sa brojnim kulturnim organizacijama, Belefom i drugim festivalima. U njemu se održavaju koncerti, predstave, čitanje poezije. Snimane su scene za neke filmove kao što je *Mi nismo anđeli 2* i razni muzički spotovi. U Jevremovcu se venčavaju ili samo fotografišu mladenci i dolaze organizovano deca iz škola širom Srbije. Propusnice su besplatne za bebe do godinu dana i njihovog pratioca (mamu, tatu, babu ili dedu...).

Kažu da je bašta najlepša u maju, kada procveta japanska trešnja.

MARIJA VIDIĆ

MEĐUNARODNA GODINA ŠUMA 2011.

Hektari pluća

★ Vest koja se retko pominje jeste da je tokom poslednjih deset godina trajno iščezlo oko pet miliona hektara šuma. Za samo deset godina, od 2000. do 2010, nestalo je 13 miliona hektara šume, a nastalo je samo oko 7,8 miliona hektara novih šuma. Površina pošumljenih područja se iz godine u godinu najviše smanjuje u Latinskoj Americi i Africi.

★ Danas šume prekrivaju 31 odsto kopnene površine planete, ali u ranijim geološkim epohama naša planeta nije bila prekrivena šumom. Tek nakon što su stabla naselila sve meridijane, Zemlja je postala idealno stanište za bujanje života. No, zbog ljudskog delovanja, ta se ravnoteža poremetila i šume su postale jako ugrožene.

★ Kako bi se nešto učinilo i podigla javna svest o tom problemu, Ujedinjene nacije su 2011. godinu proglasile Međunarodnom godinom šuma. Procedura da se 2011. proglasi Međunarodnom godinom šuma pokrenuta je još 2005. i to na inicijativu našeg suseda Hrvatske. Odluka o tome je konačno doneta rezolucijom Generalne skupštine UN-a, u decembru 2006.

★ U proslavu godine šuma uključio se veliki broj država, a širom sveta su, pod logoom Međunarodne godine šuma, organizovane aktivnosti koje su akcenat stavljale na edukaciju o dobrobiti i značaju koji imaju šume. U ovu manifestaciju se uključila i Srbija, a veći broj akcija na ovu temu organizuje novoosnovani centar za promociju nauke.

★ U šumama živi čak 80 odsto celokupnog biljnog i životinjskog sveta na Zemlji, tako da su šume presudne za održanje biodiverziteta na planeti. One predstavljaju stanište ne samo za stabla nego i za brojne životinje i biljke. Kako iščezavaju šume, trajno izumre i na hiljade drugih vrsta biljnog i životinjskog sveta.

★ No, pored biljaka i životinja, život više od 1,6 milijardi ljudi zavisi od šuma. Ljudi su u prošlosti u mnogo većoj meri zavisili od krčenja šuma, a danas od šume živi petina sveta, koju inače čini 300 miliona ljudi. Šume su značajan privredni resurs – godišnji obrt u poslu sa šumama iznosi 327 milijardi dolara. Gotovo 30 odsto šuma danas se koristi za dobijanje raznih proizvoda od drveta.

★ No, svakako je najvažnije da atmosfera i klima na Zemlji presudno zavise od pošumljenosti. Šume su važan faktor za klimatske prilike, a posebno su značajne primarne, odnosno tropske šume, koje čine čak 36 odsto svetskih šuma, ali one i najbrže iščezavaju.

C. N.

Pariski grad čuda

Novoosnovani centar za promociju nauke u Beogradu je strateški povezan sa pariskim *La Cité des sciences et de l'industrie*. Ovo je jedan od najzanimljivijih centara za popularizaciju nauke u svetu i ujedno najveći naučni muzej u Evropi. Deo je velikog kompleksa, kulturnog centra i centra za nauku, tehnologiju i industriju. Njegov cilj je vrlo jednostavan – promocija naučnog i tehničkog znanja pre svega među decom i mladima, i promocija interesovanja za ove oblasti.

Zato je na ovom mestu za posetioce napravljeno nekoliko atrakcija: planetarijum, podmornica (Argonaute S636) i veliki bioskop (La Géode). Najviše zahvaljujući njima, poslednjih godina Grad nauke svake godine poseti blizu pet miliona ljudi, među kojima su uglavnom deca i tinejdžeri.

No, ovo nije ni blizu celokupna ponuda: u okviru *La Cité* je i velika "medijateka" (biblioteka sa delima o nauci i industriji), grad dece, grad zdravlja, sastajalište, akvarijum, deo za piknik, restoran, staklenik, radnje... Postoje prostori za zabavu i opuštanje, predavanja, radionice, kulturne događaje i druge raznolike aktivnosti.

Programski, rukovodstvo Grada nauke od samih početaka insistiralo je da se u njemu nauka povezuje sa društvenim problemima kao što su na primer geo-ekonomska, ekološka i etička pitanja, koja se u vreme brzog tehnološkog progresa i inovacije često pokreću.

Zgrada Grada nauke sagrađena je na severoistoku Pariza u nekadašnjem poljoprivrednom selu, oko čeličnih rešetaka koje su bile deo klanice, čija je gradnja zaustavljena 1973. godine. Sedam godina kasnije počela je transformacija zgrade i na 55 hektara zemljišta izgrađen je *La Cité* koji je otvoren 1986. godine. Osnovni zahtevi bili su da Grad nauke bude okružen vodom, da se u njemu nalazi velika staklena bašta i da svetlost prodire unutar zgrade kroz dve kule prečnika 17 metara. Povod za svečano otvaranje *La Cité* bilo je posmatranje Halejeve komete koja se približila Zemlji te 1986. godine. Narednih godina postepeno su otvarani i promovisani novi delovi kompleksa, da bi 2006. Grad nauke proslavio punih 20 godina postojanja. Tokom te prve dve decenije posetilo ga je ukupno 64 miliona ljudi, ili prosečno više od tri miliona godišnje.

Izgradnja i menjanje Grada nauke nisu završeni – otvaraju se novi delovi za decu i nove stalne postavke kao što su "Priča o univerzumu" i "Posmatranje Zemlje: Revolucija satelita". Prema podacima *La Cité*, do sada ga je posetilo više od 70 miliona ljudi i u jakoj konkurenciji francuskih muzeja (Luvr, Versaj, Orsej...) on je peti po posećenosti. Dnevno u njega uđe čak 16.700 ljudi! Šta oni tamo rade? Najveći broj njih obiđe stalne i privremene postavke i većina ode u biblioteku ili obiđe neki od tematskih centara i pogleda film u *La Géode*. Manji broj njih je tu da bi slušao predavanja i prisustvovao događajima u konferencijskom centru. Statistika kaže i da je većina posetilaca mlađa od 20 godina i da su u Gradu nauke proveli više od četiri sata. A svi su uživali!

M. VIDIĆ

Centar za promociju nauke, kao javna ustanova, ima zadatak da građanima približi nauku i tehnologiju i da ih upozna sa naučnim i tehnološkim dostignućima u zemlji i svetu. Deo je stratešког programa razvoja Srbije kao ekonomije znanja, u kojoj inovativnost i povezanost predstavljaju ključne resurse.

Misija Centra je da buди radoznalost, ohrabruje ljude svih uzrasta da razvijу interesovanje za bolje razumevanje sveta oko nas, podstiče kreativnost i inspiriše mlade da se opredele za naučnu karijeru. Zgrada Centra, u Bloku 39 na Novom Beogradu, biće otvorena za sve građane, i u njoj će biti interaktivna postavka naučnih fenomena, planetarijum, laboratorije i dečji naučni klub.

Центар за промоцију науке

Padam na pamet

Dolazi još jedan Festival nauke u Beogradu, i to, verovali ili ne – peti po redu. Ove godine on se održava od petka 2. decembra do nedelje 4. decembra i to na četiri lokacije: u robnoj kući "Kluz", u zgradi Studentskog kulturnog centra (SKC), u Teatru "Bojan Stupica" i u galeriji Narodne banke Srbije. Kreatori Festivala su pod ovogodišnjim sloganom "Padam na pamet" ponovo okupili brojne naučne organizacije i naučnike pojedince, uglavnom mlade, ali i nezanemarljivu ekipu popularizatora nauke. Na Festival ove godine dolazi veliki broj gostiju iz inostranstva, a ceo program je od izlagačkog pomeren ka interakciji i performansu. Potpomognut sredstvima Centra za promociju nauke, koji i sam ima svoju neobičnu postavku na Festivalu, kao i nekoliko sponzora iz privrede, Festival je ove godine po veličini i programskoj ponudi ozbiljno prevazišao sve slične manifestacije u regionu i to ako region vrlo široko shvatimo. Ako nastavi da se razvija, Festival "preti" da postane jedan od najvažnijih autentičnih gradskih događaja. Iz bogate ovogodišnje ponude, "Vreme nauke" izdvaja nekoliko preporuka:

NAUČNI INTERVJU

U okviru predavačkog programa, koji se odvija u SKC-u, ove godine ima puno iznenađenja. No, na Festivalu će se ove godine prvi put organizovati i takozvani naučni intervjui, gde će poznati naučnici razgovarati kako o Ajnštajnovoj teoriji tako i o filozofiji nauke, ali i o problemu pseudoistorije. U razgovorima učestvuju fizičari Ivan Aničin, Duško Latas, Branislav Cvetković, vizantolog Radivoj Radić i naš poznati filozof Miloš Arsenijević. Ovi razgovori sa naučnicima održavaju se svakog dana Festivala u 16h u Teatru "Bojan Stupica".

JEDAN DAN U ŽIVOTU PRAISTORIJSKOG ČOVEKA

U okviru postavki u robnoj kući "Kluz", Laboratorija za bioarheologiju sa Filozofskog fakulteta vodi posetioce u godinu 6100. pre nove ere. Oni će moći da uživo vide jednu rekonstruisanu scenu iz života praistorijskih ljudi koji su nastanjivali Lepenski vir.

ČUDESNI SVET ELEKTRICITETA

Ove godine se, pored fakulteta, sasvim nalik sličnim manifestacijama u svetu, u postavke Festivala nauke uključilo i jedno srpsko javno preduzeće. Elektroprivreda Srbije donosi postavku o raznim tajnama električne energije.

FASCINANTNI MOZAK

Iz Švajcarske ove godine na Festival nauke u Beogradu dolaze gosti sa izložbom o mozgu i neobičnim iluzijama i mislima koje on može da priredi. Izložbu u Beograd dovodi *Scence et cite* iz Lugana.

FIZIČKI I LASER ŠOU

Uz veliki broj šou-programa koji na Fantastično-naučnu binu u Teatru "Bojan Stupica" dolaze iz svih krajeva sveta, sa Univerziteta Lund u Švedskoj dolazi neočekivana ekipa, koja svoju opremu donosi u divovskom kamionu. Oni u adrenalinskom naboju predstavljaju lasere, zvuk, efekte koji publiku vode direktno u Ratove zvezda.

SUTRA

Izložba već tradicionalno nazvana "Sutra" u Narodnoj banci Srbije ove godine dovodi veliki broj eksponata iz inostranstva. Među njima je i Zimoun, umetnik iz Švajcarske, koji predstavlja veličanstvene zvuke mehanike; Davor Magdić iz Amerike donosi softver koji omogućava vizualizaciju muzike, dok Nataša Teofilović u postavci S.H.E. predstavlja zanimljivu igru virtuelnog i realnog.

NAUČNE DEBATE

Na Festivalu nauke ove godine organizuju se tri naučne debate, koje publika može da vidi svakog dana od 2. do 4. decembra u terminu od 18h u Svečanoj salu SKC-a. Svaka od debata ima po pet učesnika iz raznih oblasti, a teme o kojima će razgovarati su vrlo aktuelne – "Ima li smrti posle života?", "Nauka vs religija" i "Da li se u genima krije nacionalnost?"

Više informacija o celokupnom programu može se naći na www. festivalnauke.org

VREME NAUKE je specijalno izdanje nedeljnika VREME za nauku i tehnologiju
Broj 32, 24/11/2011, izlazi poslednjeg četvrtka u mesecu
Uređuju: Slobodan Bubnjević i Marija Vidić

Izdavač: **NP Vreme**, Beograd, Trg Republike 5
telefon: 011/3234-774, faks: 3238-662 e-mail: *vremenauke@vreme.com*
Suorganizator projekta: **Institut za fiziku u Beogradu**

Objavljivanje VREMENA NAUKE pomaže: **CENTAR ZA PROMOCIJU NAUKE**

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Bez pljuvanja

Zoom VREME 1089

U prošlom broju "Vremena" Dragoljub Žarković, lepim rečima kvalifikujući moju – kako je on označava – pravnopolitičku analizu praznog glasanja, predočava čitaocima zaključak koji nije moj. On ocenjuje inicijativu za prazno glasanje kao "potpuno besmislenu", pa citira deo mog teksta sa sajta "Peščanika" u kojem opisujem zakonska rešenja koja u Srbiji važe za prazan glas. Budući da se takav glas ne računa, on nema nikakav pravni efekat. Ali, u navedenom tekstu, uprkos ovakvom slovu zakona, ja zagovaram prazan glas i objašnjavam njegov politički legitimitet. Deo koji je u "Vremenu" citiran jeste samo pozitivnopravni prikaz. A pozitivnopravni prikaz nije analiza niti zaključak. Da je citiran ovaj deo teksta na sajtu "Peščanika" čitaocima "Vremena" bilo bi jasno za šta se zalažem.

"Svim rizicima uprkos, ako stranke koje se legitimišu kao liberalnodemokratske i socijaldemokratske ne nađu tačku za stvarnu političku relegimizaciju političke vlasti u Srbiji, ko sme sebi uzeti za pravo da omalovažava ideju praznog glasa? Ona nema izgleda za realni politički uspeh, ali verujem da je došlo vreme da se građani osvrnu oko sebe u potrazi za nečim što bi moglo povratiti veru da se politički legitimitet vlasti u Srbiji jednom ipak može uspostaviti.

Budući da više ne verujemo u takve ljude, ne samo što gubimo veru u poslanike i kongresmene već i u sam parlament i kongres. U ovakvim trenucima narod ima poriv ili da 'najuri bagru' ili da ih pusti da učine najgore što mogu. Nijedno od ovoga ne uliva nadu: ne znamo kako da ih najurimo, a ne možemo da ih puštamo da čine najgore što mogu. Treći odgovor – 'srušiti sistem' – diskreditovan je svojom besmislenošću: koje delove sistema, i u korist koje sistemske zamene? A, uz to, ko će se prihvatiti rušenja? (T. Džad, str. 102) Neke dobre ciljeve koje smo povremeno, kao pojedinci i društvo sebi postavljali, danas izražavamo uglavnom emocijama. To nije dovoljno, moramo pronaći bolje rešenje. Zato valja obnoviti drukčiju vrstu i način javne rasprave. Ako nam se neka mera ili postupak čine neispravnim treba to javno reći. Isto, kada se neka mera (npr. prazni glas) čini ispravnom, treba je javno zagovarati. I javno opovrgavati. Bez pljuvanja, makar i anemičnog, koliko da se zalepe etikete."

Vesna Rakić-Vodinelić

A šta da radim(o)

Zoom VREME 1089

A šta da radimo, gospodine Žarkoviću, posle Rusa ostali su Kinezi, a posle, znate, ostaje ono – zadnji metak čuvam za sebe. Ajde, bre, vi ste pošten čovek, neka se u vama pokrene ono što sigurno imate. Pozdrav.

Saša Bukumirović

Odbrana laži

Nuspojave VREME 1089

Poštovani gospodine Pančiću, sa velikim zadovoljstvom čitam vaše tekstove i iskreno se divim

impresivnoj širini vašeg obrazovanja i osobito vašoj neobičnoj veštini manipulisanja rečima. Uz sve moje simpatije, koje ste davno osvojili, primoran sam da vam, u skladu sa starom mudrošću po kojoj preterana hvala predstavlja atentat na psihičko zdravlje i moralni napredak svakog pojedinca, uputim i jednu stidljivu kritiku. Naravno, odnosi se na vaše ismevanje svih onih ogorčenih ljudi kojima je čist idiotizam naše elite u proteklim decenijama, u potpunosti devastirao ne samo novčanike već i zdravlje, sistem vrednosti, porodice, poslove, njihovu budućnost i što je još bolnije, budućnost njihovih obožavanih potomaka i još mnogo toga značajnog svakom konzumentu "kičerskih i fejk uverenja". Neopisiva je nesreća kada se pred čovekovim očima uruši njegova radosna slika sveta, pa makar ona bila i čisto samozavaravanje. Složićete se da efemerna ljudska bića na to imaju pravo, ukoliko svojim moralisanjima ne nanose štetu svojim bližnjima.

Dozvolite mi da vas podsetim da među nebrojenim mnoštvom pregaženih očajnika ima i onih koji svoj krst nose bez ikakve krivice, odnosno postoje naši sugrađani koji, iako nikada nisu progutali ni jedan jedini Miloševićev, Šešeljev, Koštuničin ili ne znam sve čiji mamac, ne uspevaju da pronađu posao (način da zarade pare za hranu, knjige, pivo i sve ono što im je potrebno) adekvatan njihovoj stručnoj spremi. Nemaju vezu, ne poznaju nikoga od naših preuzvišenih funkcionera, tako da im je sudbina mračna, nesigurna i veoma često ponižavajuća, a jedino što bi oni želeli je konkurs, prilika da učestvuju u pravom, bar relativno poštenom takmičenju, što je za sada nedostižni ideal, svojstven jedino beznadežnim sanjarima. Brojni su oni koji sa istim žarom kao i Vi osuđuju zločine počinjene tokom devedesetih godina, genocid, glupu politiku, nacionalističko histerisanje, neurotični ateizam ili farisejsko pravoslavlje, pa opet ne uspevaju da svojim bolestima pronađu leka u okviru neefikasnog zdravstvenog sistema. Njima je teško da svoje poverenje poklone arhitektama ovog haosa, tako da u njihovoj uzdržanosti ne vidim ništa malograđansko.

Sigurno znate bolje od mene da kritikujete svaki delić našeg društva, koji je zahvaćen odvratnim boleštinama diletantizma, hohštaplerаja ili korupcije. Na izradu ličnih dokumenata danima i noćima čekali su i nosioci kolektivne odgovornosti za počinjene užase, ali i oni koji ovaj nečasni beleg nikako ne zaslužuju. Po monopolskim cenama kupuju i jedni i drugi. Svi pravdu tražimo u sistemu našeg reformisanog sudstva. Nedorasle i beznačajne vođe ovog razorenog društva odgovorne su za sva ova zla koja nas pogađaju, o tome ste i vi govorili. Zar ne zaslužuju bar nekakvu kaznu?

Pogotovo kada njihove nasmejane, ulizivačke likove vidimo na predizbornim plakatima, sa kojih nas ponovo ucenjuju hordom autodestruktivnih primitivaca, koji predstavljaju njihovu opoziciju.

Molim vas, kao odani čitalac i poštovalac, nemojte ustajati u odbranu laži. Možda je opet potrebno i na duge staze korisno progutati neprivlačan, sluzav sadržaj i opredeliti se za nekog od naših "regionalnih lidera", ali svi oni koji se mršte pred takvom perspektivom imaju apsolutno pravo da to čine. S druge strane, možda i nije loše odbaciti bednu, marionetsku ulogu u ovom izigravanju demokratije i falsifikovanju reformi i otvoreno reći ne građanskom mazohizmu. U tom smislu, beli papir je neodoljivo privlačan, siguran sam da to shvatate. U svakom slučaju, možda ova tema i ne zaslužuje podsmeh kojim ste je počastvovali.

Nadajući se da ćete prihvatiti ovu zaista dobronamernu kritiku, ostajem vaš odani čitalac.

Jovan Vučković

Izvinjenje

U tekstu "Tanka crna linija" iz prošlog broja "Vremena", koji se bavi najnovijim istraživanjem javnog mnjenja u Srbiji, autor je propustio da navede kako je istraživanje obavila "Nova srpska politička misao". Izvinjavamo se čitaocima i autorima istraživanja.

Redakcija

www.vreme.com
pošaljite svoj komentar Vremenu

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2011 (br. 334–1065)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do maja 2011. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

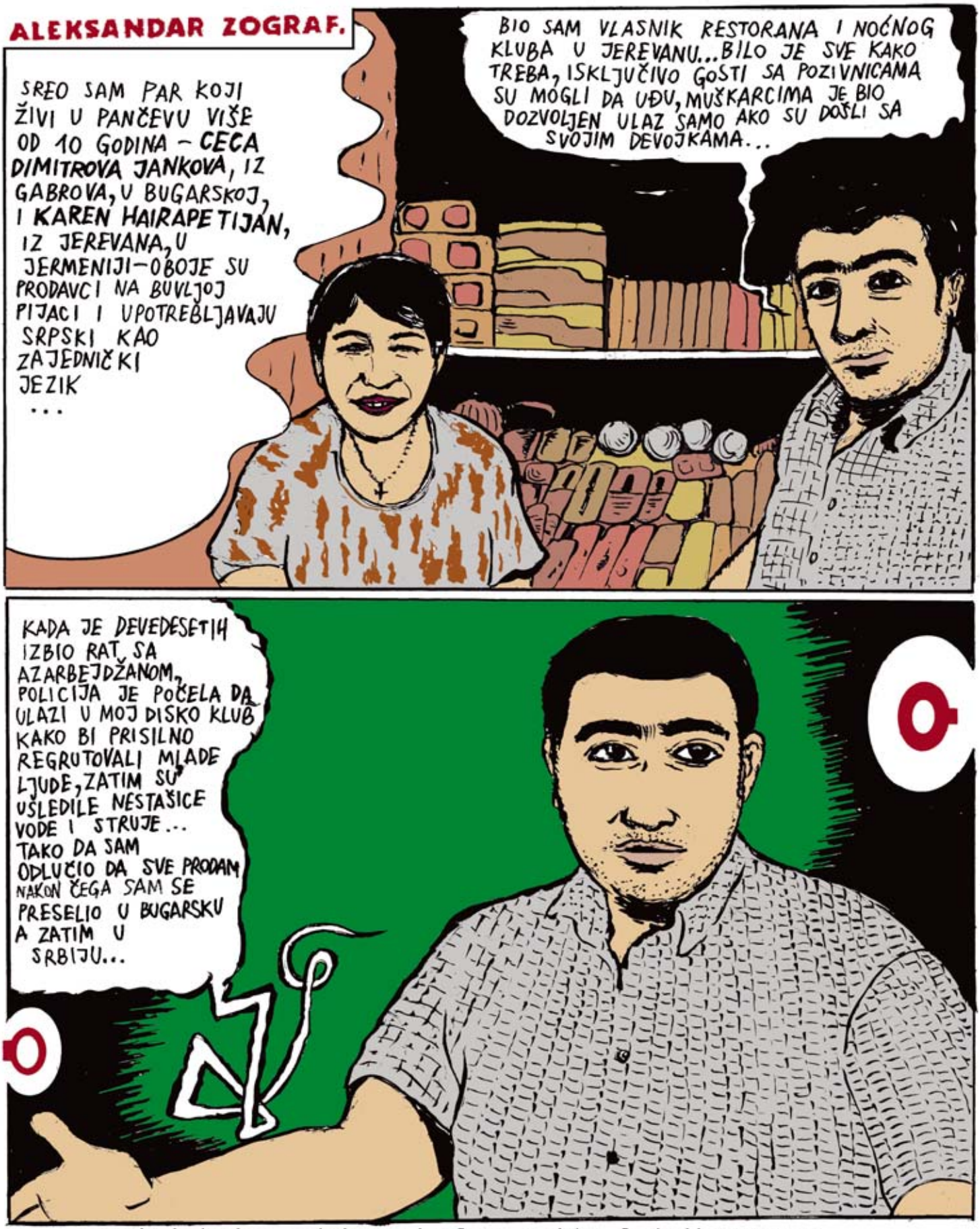
OSTALA IZDANJA

Srbija	Svet	
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret	600 din	19 USD

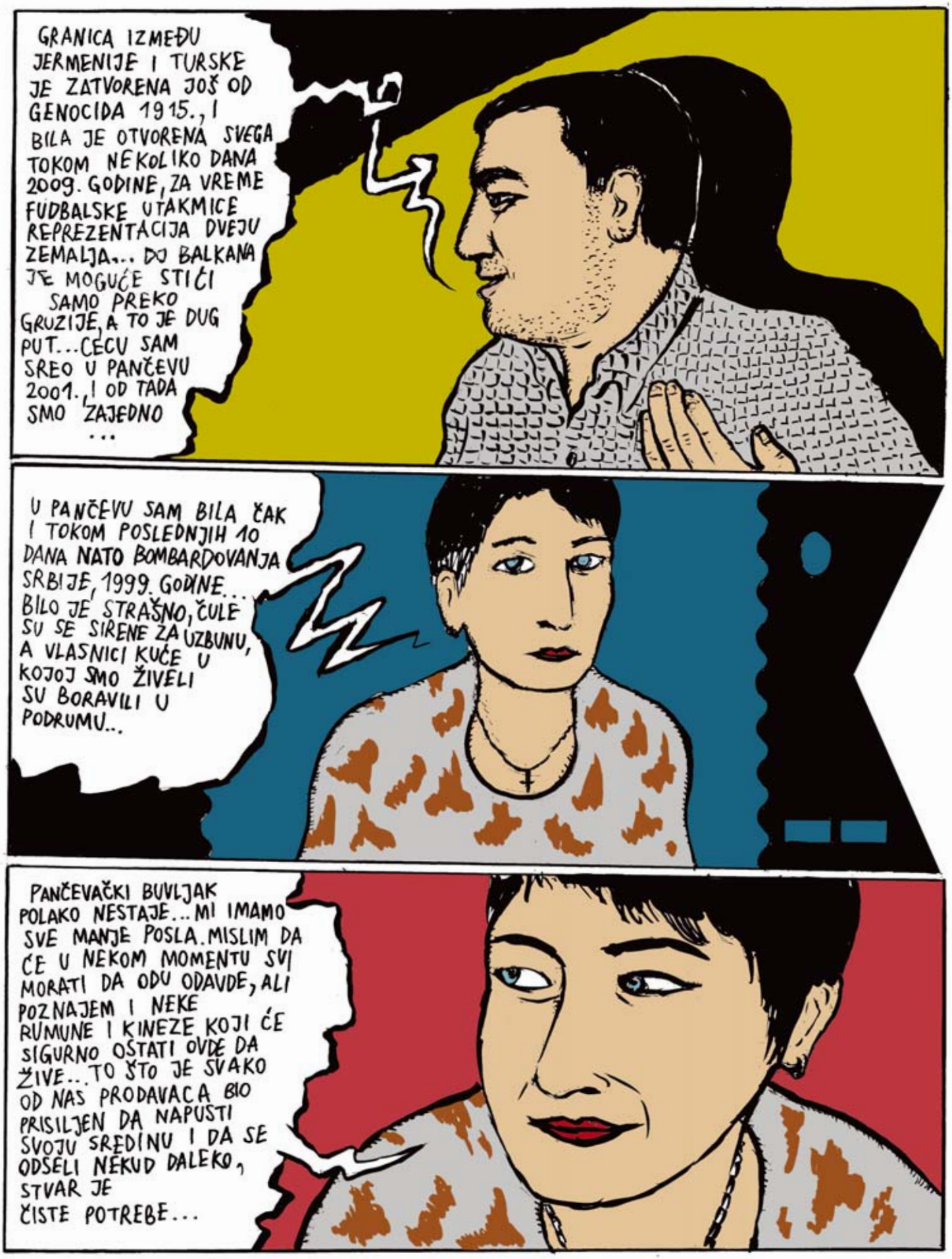
U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

PRODAVCI NA PIJACI KOJA IŠČEZAVA (2)

Strip je kreiran u okviru comiXculture projekta fondacije Next Page

GRANICA IZMEĐU JERMENIJE I TURSKE JE ZATVORENA JOŠ OD GENOCIDA 1915., I BILA JE OTVORENA SVEGA TOKOM NEKOLIKO DANA 2009. GODINE, ZA VREME FUDBALSKE UTAKMICE REPREZENTACIJA DVEJU ZEMALJA... DO BALKANA JE MOGUĆE STIĆI SAMO PREKO GRUZIJE, A TO JE DUG PUT...CECU SAM SREO U PANČEVU 2001., I OD TADA SMO ZAJEDNO ...
U PANČEVU SAM BILA ČAK I TOKOM POSLEDNJIH 10 DANA NATO BOMBARDOVANJA SRBIJE, 1999. GODINE... BILO JE STRAŠNO, ČULE SU SE SIRENE ZA UZBUNU, A VLASNICI KUĆE U KOJOJ SMO ŽIVELI SU BORAVILI U PODRUMU...
PANČEVAČKI BUVLJAK POLAKO NESTAJE.. MI IMAMO SVE MANJE POSLA. MISLIM DA ĆE U NEKOM MOMENTU SVI MORATI DA ODU ODAVDE, ALI POZNAJEM I NEKE RUMUNE I KINEZE KOJI ĆE SIGURNO OSTATI OVDE DA ŽIVE... TO ŠTO JE SVAKO OD NAS PRODAVACA BIO PRISILJEN DA NAPUSTI SVOJU SREDINU I DA SE ODSELI NEKUD DALEKO, STVAR JE ČISTE POTREBE...

Mala plaža

Na severnom rubu plaže Makena, kao kakva kapija koja spaja dva prirodna elementa i pritom razdvaja dva sveta, već vekovima stoji *Pu'u Ola'i*, velika stena koju je zemlja zajedno sa ostatkom havajskog arhipelaga u naletu vulkanske strasti eruptirala nasred okeana. Ovu grdosiju i pored njenog impozantnog izgleda i visine sa koje se stropoštava u netaknuto pacifičko plavetnilo nije teško savladati, pogotovo ako ti neko u pravom trenutku pruži ruku i preuzme peškir, ili šta već imaš sa sobom, i povuče te na njen vrh. Odozgo do male plaže vode dve stazice, jedna kroz paprat i senoviti gaj neverovatnog *banyan* drveta koje svojim čudnovatim rastom prkosi svim znanim zakonima prirode, i druga, nizbrdo, do peska i samog okeana.

Jedna od mojih omiljenih poseta tom poluskrivenom svetu do kojeg stigne relativno mali deo turista pod havajskim suncem bila je pre nekoliko godina, kada smo se Nina i ja već tradicionalno dokopali ostrva Maui na nekoliko dana aprila da bi tamo proslavili njen rođendan. Ovoga puta smo u pratnji imali i jednog novog saputnika kojeg do tada još nismo ni imali prilike da upoznamo – našeg bebca, koji je već tri meseca lagodno rastao i uživao bezbedno uljuškan u maminom stomaku koji tek što je počeo da nagoveštava da krije novi život.

Ninu, naravno, to malo zadebljanje na koje se već navikla i koje je sa novomajčinskim ponosom počela da pokazuje svojim prijateljicama nije sprečilo da pređe *Pu'u Ola'i*, tako da smo nekoliko trenutaka kasnije nas dvoje, pardon, troje, ostavili svakodnevni svet iza leđa i kročili u našu ostrvsku oazu. Prvo smo se, kao i svaki put do tada, pozdravili sa zlatokosim Džonom, nezvaničnim čuvarem male plaže kojeg pored patuljastog rasta i surferskih vratolomija posetioci pamte i kao pouzdanog snabdevača *Maui Wowiejem*, domaćim hibridom indike i sative, koji je savršeni saučesnik celodnevnoj uživanciji u svemu što mala plaža ima da ponudi. A ima toga. Da l' zbog ostrvskog mentaliteta ili čega drugog, na maloj plaži svako na svoj način uživa u suncu, okeanu i vazduhu slatkom od egzotičnog voća i rastinja, sam ili u društvu, u kupaćem kostimu ili – kao vrhunac slobode tela i duha, ili ako se već tako osećaš taj dan – bez, a da pritom to nikome nimalo ne smeta.

Već mesecima prirodno *high* od novog života, uživali smo u našem nedeljnom popodnevu kada nam je prišao jedan muškarac u šarenom polinežanskom sarongu i kleknuo u beli pesak pored naših prostirki. Pošto se izvinio što nas uznemirava, pitao je da li može nakratko da nam se pridruži, i nekoliko trenutaka kasnije smo saznali da je naš novi poznanik tamne puti lokalni šaman. Dok je na havajskom blagoslovio našeg još nerođenog *keiki kane* – dečaka, ili *keiki wahine* – devojčicu, primetio sam da se na debelu granu suvog stabla iza nas, koju samo ja mogu da vidim, veoma vešto popela i potom, kao da proteže svoje duge šape, mazno izvalila jedna gola žena mačka.

Kada je šaman počeo da nam prevodi svoj havajski blagoslov, on uperi prst prema otvorenom moru i ostrvcu Molokini i reče nam da je molitva bila upućena bogu mora čiji nam se profil krajnje dobroćudno smeši sa ivice grebena tog zaštićenog prirodnog rezervata. Saznali smo i da se tuda već nekoliko dana mota jedan kit čije se jato već uputilo za hladnim morskim strujama ka jugu. Na rastanku nam je vrač rekao da je tradicija njegovog naroda da se pred ulazak u vodu obratiš nasmejanom božanstvu i potražiš njegovu dozvolu da kročiš u njegovo carstvo.

Čim smo se pozdravili, pogledao sam ponovo prema onom suvom drvetu, ali žene mačke više nije bilo, kao ni šamana, koji je u međuvremenu nestao.

Malo kasnije malom plažom se pronese zvuk flaute, zvončića, raznoraznih kongosa i primitivnih udaraljki, dok se oko plesača sa vatrom i hula devojaka u ritmu talasa formira i raste pravi plemenski *drum circle*. Kako se sunce bliži horizontu, ja krećem prema okeanu i setivši se šamana, nošen ritmom koji pulsira svuda oko mene, pogledam prema Molokiniju i zatražim dozvolu da uđem u vodu. Kao po komandi, talasi se primiruju i ja zaranjam u topli okean. Dok se ritam koji odjekuje kroz beskrajno tirkizno plavetnilo bliži kulminaciji, ja negde u daljini čujem i jednu drugu pesmu, neobično lepu, pesmu kita koji se sprema na daleki put na jug, ne bi li se pridružio svom jatu.

Prava aloha.

Grgur Strujić

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec